

JAMHURI YA MUUNGANO WA TANZANIA
WIZARA YA ELIMU, SAYANSI NA TEKNOLOJIA

**HOTUBA YA BAJETI YA WAZIRI WA ELIMU,
SAYANSI NA TEKNOLOJIA PROF. ADOLF F.
MKENDA (MB) AKIWASILISHA BUNGENI
MAKADIRIO YA MAPATO NA MATUMIZI
YA FEDHA KWA MWAKA 2026/27**

Elimu na Ujuzi Mpango Mzima

**UZINDUZI WA MPANGO WA USHIRIKIANO
KATI YA VYUO NA VIWANDA**

**HOTUBA YA BAJETI YA WAZIRI WA ELIMU,
SAYANSI NA TEKNOLOJIA PROF. ADOLF
F. MKENDA (MB) AKIWASILISHA BUNGENI
MAKADIRIO YA MAPATO NA MATUMIZI YA
FEDHA KWA MWAKA 2026/27**

*”Uwekezaji katika Elimu na Ujuzi, Sayansi na
Teknolojia kwa Ukuaji wa Uchumi Jumuishi na
Shindani”*

DODOMA

MEI, 2026

MHE. DKT. SAMIA SULUHU HASSAN

Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania

MHE. BALOZI DKT. EMMANUEL JOHN NCHIMBI

Makamu wa Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania

MHE. DKT. MWIGULU LAMECK NCHEMBA

Waziri Mkuu

PROF. ADOLF F. MKENDA

Waziri

MHE. WANU H. AMEIR

Naibu Waziri

PROF. CAROLYNE I. NOMBO

Katibu Mkuu

PROF. DANIEL E. MUSHI

*Naibu Katibu Mkuu Sayansi,
Teknolojia na Elimu ya Juu*

DKT. HUSSEIN M. OMAR

*Naibu Katibu Mkuu Elimu
Msingi na Ufundi*

Wizara ya Elimu, Sayansi na Teknolojia

Mji wa Serikali, Mtumba - Mtaa wa Afya

S. L. P. 10, 40479 - Dodoma,

Simu: +255 26 2160270

Barua Pepe: info@moe.go.tz,

Tovuti: www.moe.go.tz

ElimuTalktz

ELIMU TZ TV

wizara_elimutanzania

wizara ya Elimu Tanzania

Wizara ya Elimu Sayansi na Teknolojia

WIZARA YA ELIMU SAYANSI NA TEKNOLOJIA

YALIYOMO

Orodha ya Vifupisho	viii
Dira	x
Dhima	x
Majukumu ya Wizara	x
A. UTANGULIZI	1
B. UTEKELEZAJI WA MPANGO NA BAJETI YA WIZARA KWA MWAKA 2025/26	7
TAARIFA YA UTEKELEZAJI WA MPANGO NA BAJETI	7
Ukusanyaji wa Maduhuli	7
Matumizi ya Kawaida na Miradi ya Maendeleo	8
Matumizi ya Kawaida	9
Miradi ya Maendeleo	11
C. TAARIFA YA UTEKELEZAJI WA MAJUKUMU YA WIZARA FUNGU 46	11
a. Kuendelea na Utekelezaji wa Sera na Mitaala, Mapitio ya Sheria na Kuandaa Miongozo ya Utoaji Elimu na Mafunzo	12
b. Kuongeza Fursa na Kuimarisha Ubora wa Mafunzo ya Amali katika Shule za Sekondari na Vyuo vya Amali	21

c.	Kuongeza Fursa na Kuimarisha Ubora wa Elimu ya Awali, Msingi, Sekondari na Ualimu	31
d.	Kuongeza Fursa na Kuimarisha Ubora wa Elimu ya Juu	57
e.	Kuimarisha Uwezo wa Nchi katika Utafiti, Matumizi ya Sayansi, Teknolojia na Ubunifu ili Kuchangia Upatikanaji wa Maendeleo Endelevu	72
D.	MPANGO NA BAJETI KWA MWAKA WA FEDHA 2026/27 (FUNGU 46)	90
a.	Kuendelea na utekelezaji wa Sera na Mitaala, Mapitio ya Sheria, Kuandaa Miongozo na Kutoa Mafunzo Nchini	91
b.	Kuongeza Fursa na Kuimarisha Ubora wa Mafunzo ya Amali katika shule za Sekondari na Vyuvo vya Amali	94
c.	Kuongeza Fursa na Kuimarisha Ubora wa Elimu ya Awali, Msingi, Sekondari na Ualimu	107
d.	Kuongeza Fursa na Kuimarisha Ubora wa Elimu ya Juu	120

e.	Kuimarisha Uwezo wa Nchi katika Utafiti, Matumizi ya Sayansi, Teknolojia na Ubunifu ili Kuchochea Ujenzi wa Uchumi wa Viwanda	128
E.	MPANGO WA TUME YA TAIFA YA UNESCO (FUNGU 18)	134
F.	SHUKRANI	137
G.	MAOMBI YA FEDHA KWA MWAKA 2026/27	140
	<i>Kiambatisho Na. 1</i>	<i>142</i>
	<i>Kiambatisho Na. 2</i>	<i>148</i>
	<i>Kiambatisho Na. 3</i>	<i>150</i>

Orodha ya Vifupisho

ADEM	Agency for Development of Education Management
COSTECH	Commission of Science and Technology
DIT	Dar es Salaam Institute of Technology
GPE	Global Partnership for Education
INTEP	Integrated Training for Entrepreneurship Promotion
KKK	Kusoma, Kuandika na Kuhesabu
MEWAKA	Mafunzo Endelevu ya Walimu Kazini
MoCU	Moshi Co-operative University
MUCE	Chuo Kikuu Kishiriki cha Elimu Mkwawa
MUHAS	Muhimbili University of Health and Allied Science
MUST	Mbeya University of Science and Technology
NM-AIST	The Nelson Mandela African Institute of Science and Technology

OUT	Open University of Tanzania
STEM	Science, Technology, Engineering and Mathematics
SUZA	State University of Zanzibar
TEHAMA	Teknolojia ya Habari na Mawasiliano
TRC	Teachers Resource Centre
VET	Vocational Education and Training

Dira

Kuwa na Mtanzania aliyeelimika, mwenye maarifa, stadi na mtazamo chanya utakaomwezesha kuchangia katika kuleta maendeleo endelevu ya Taifa.

Dhima

Kuinua ubora wa elimu na mafunzo kwa kuweka mifumo na taratibu zitakazowezesha kupata idadi kubwa ya Watanzania walioelimika, wenye stadi na wanaopenda kujiendeleza kielimu ili waweze kuchangia katika kufikia malengo ya maendeleo ya Taifa.

Majukumu ya Wizara

Wizara ya Elimu, Sayansi na Teknolojia ina jukumu la kusimamia na kuratibu utoaji wa elimu na mafunzo nchini kwa kuandaa Sera, Sheria na Miongozo mbalimbali katika ngazi zote za elimu. Vilevile, ina jukumu la kusimamia na kuratibu maendeleo ya Sayansi, Teknolojia na Ubunifu pamoja na matumizi yake katika nyanja mbalimbali ikiwemo biashara, viwanda, kilimo na maisha ya kila siku. Wizara pia inawajibika na uendeshaji wa Elimu ya Ualimu, Elimu ya Juu, Elimu ya Ufundi na Mafunzo ya Ufundi Stadi. Wizara inasimamia mafungu mawili (2) ambayo ni Fungu 46 (Wizara ya Elimu, Sayansi na Teknolojia) na Fungu 18 (Tume ya Taifa UNESCO).

Majukumu ya Wizara ya Elimu, Sayansi na Teknolojia yameainishwa katika Hati Idhini iliyotolewa tarehe 19 Desemba, 2025 (GN No. 686) ambapo Wizara imeelekezwa kutekeleza majukumu yafuatayo:

- (a) kutunga na kutekeleza sera katika elimu, utafiti, huduma za maktaba, sayansi, teknolojia, ubunifu, ujuzi na kuendeleza mafunzo;
- (b) kuendeleza elimumsingi;
- (c) kusimamia ithibati na maendeleo ya viwango vya elimu ya ualimu;
- (d) kusimamia maendeleo ya elimu ya ufundi na mafunzo ya ufundi stadi;
- (e) kusimamia maendeleo ya elimu ya juu;
- (f) kuendeleza vipaji;
- (g) kusimamia elimu ya maendeleo ya wananchi;
- (h) kusimamia mfumo wa tuzo wa taifa;
- (i) kubaini na kuendeleza ujuzi;
- (j) kusimamia ithibati na uthibiti ubora wa shule;
- (k) kusimamia na kuendeleza huduma ya machapisho katika elimu;
- (l) kuhamasisha matumizi ya sayansi, uhandisi, teknolojia na hisabati;

- (m) kuendeleza utaalumu asilia katika sayansi, teknolojia na ubunifu;
- (n) kusimamia masuala ya Tume ya Taifa ya UNESCO;
- (o) kuratibu na kusimamia utafiti na maendeleo katika sayansi na teknolojia;
- (p) kuimarisha utendaji na maendeleo ya rasilimaliwatu katika wizara; na
- (q) kusimamia idara, mashirika, wakala, programu na miradi iliyo chini ya wizara

A. UTANGULIZI

1. *Mheshimiwa Spika*, kufuatia taarifa iliyowasilishwa ndani ya Bunge lako Tukufu na Mwenyekiti wa Kamati ya Kudumu ya Bunge ya Elimu, Utamaduni na Michezo iliyochoambua na kutoa ushauri wa makadirio ya mapato na matumizi ya FUNGU 46 - Wizara ya Elimu, Sayansi na Teknolojia na FUNGU 18 - Tume ya Taifa ya UNESCO, sasa ninaomba kutoa hoja kwamba, Bunge lako Tukufu likubali kupokea na kujadili Taarifa ya Utekelezaji wa Mpango na Bajeti ya mwaka wa fedha 2025/26. Aidha, ninaomba Bunge lako Tukufu likubali kujadili na kupitisha Makadirio ya Mapato na Matumizi ya Wizara ya Elimu, Sayansi na Teknolojia kwa mwaka wa fedha 2026/27.

2. *Mheshimiwa Spika*, makadirio haya ya mapato na matumizi yanayowasilishwa yamelenga katika kuhakikisha uwekezaji katika elimu sayansi na teknolojia unachangia kujenga rasilimaliwatu yenye ujuzi, maarifa na ushindani kwa maendeleo endelevu ya Taifa letu.

Pongezi na Shukrani

3. *Mheshimiwa Spika*, ninaomba nianze kwa kumshukuru sana Mwenyezi Mungu kwa kuniwezesha kusimama tena mbele ya Bunge lako Tukufu kuwasilisha utekelezaji wa Mpango na

Bajeti ya mwaka wa fedha 2025/26 na Makadirio ya Mapato na Matumizi ya Wizara ya Elimu, Sayansi na Teknolojia na Tume ya Taifa ya UNESCO kwa mwaka wa fedha 2026/27.

4. Mheshimiwa Spika, kwa namna ya pekee, ninaomba nitumie nafasi hii kumpongeza **Mheshimiwa Dkt. Samia Suluhu Hassan**, Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania, kwa kuchaguliwa kwa kishindo katika uchaguzi uliofanyika tarehe 29 Oktoba, 2025. Ushindi huu unadhihirisha imani kubwa walionayo Watanzania kwa Mheshimiwa Rais na uongozi wake mahiri unaoendelea kuleta mageuzi makubwa katika Sekta ya Elimu na maendeleo ya Taifa kwa ujumla. Tunamuomba kwa Mwenyezi Mungu afya njema na baraka tele katika uongozi wake. Ahadi yetu kwa Mheshimiwa Rais ni kuendelea kufanya kazi kwa bidii na maarifa katika kutekeleza maono yake katika sekta ya elimu.

5. Mheshimiwa Spika, vilevile, ninaomba nitumie fursa hii kumpongeza **Mheshimiwa Dkt. Emmanuel John Nchimbi**, kwa kuchaguliwa kuwa Makamu wa Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania katika Uchaguzi Mkuu uliofanyika tarehe 29 Oktoba 2025. Ninampongeza pia **Mheshimiwa Dkt. Hussein Ali Mwinyi**, kwa kuchaguliwa tena kuwa Rais wa Zanzibar na Mwenyekiti wa Baraza la Mapinduzi la Zanzibar. Aidha ninampongeza **Mheshimiwa Dkt.**

Mwigulu Lameck Nchemba (Mb), kwa kuteuliwa na Rais na kupitishwa na Bunge hili Tukufu kuwa Waziri Mkuu wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania.

6. Mheshimiwa Spika, ninaomba nikupongeze wewe binafsi **Mheshimiwa Mussa Azzan Zungu (Mb)**, kwa kuchaguliwa kuwa Mbunge wa Jimbo la Ilala na kwa kupata imani ya Waheshimiwa Wabunge kuwa Spika wa Bunge hili la 13. Nampongeza pia **Mheshimiwa Daniel Baran Sillo (Mb)** kwa kuchaguliwa kuwa Naibu Spika wa Bunge la Jamhuri ya Muungano wa Tanzania. Vilevile, naomba kutumia nafasi hii kuwapongeza Wenyeviti wa Bunge, **Mheshimiwa Najma Murtaza Giga (Mb)**, **Mheshimiwa Cecilia Daniel Pareso (Mb)** na **Mheshimiwa Deodatus Philip Mwanyika (Mb)** kwa kuaminiwa katika nafasi hizi muhimu sana katika Bunge Tukufu. Mheshimiwa Spika na wasaidizi wako wote mnaliongoza Bunge letu vizuri, kwa umakini na umahiri na weledi mkubwa.

7. Mheshimiwa Spika, kwa namna ya pekee ninaomba nitoe shukrani zangu za dhati kwa Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania, **Mheshimiwa Dkt. Samia Suluhu Hassan** kwa kuendelea kuniamini na kunipa dhamana mimi pamoja na Naibu Waziri, **Mheshimiwa Wanu Hafidh Ameir (Mb)** katika kuisimamia na kuiongoza Wizara ya Elimu, Sayansi na Teknolojia.

- 8. Mheshimiwa Spika,** ninaomba pia kutoa shukrani zangu za dhati kwa **Mheshimiwa Husna Juma Sekiboko (Mb)**, Mwenyekiti wa Kamati ya Kudumu ya Bunge ya Elimu, Utamaduni na Michezo; Makamu Mwenyekiti **Mheshimiwa Cornel Lucas Magembe (Mb)** na wajumbe wote wa Kamati kwa ushirikiano wanaoutoa kwetu, hasa katika kuisimamia na kuishauri Wizara katika utekelezaji wa majukumu yake mbalimbali. Kamati imefanya kazi kubwa ya kuchambua taarifa ya utekelezaji wa Mpango na Bajeti ya Wizara kwa mwaka 2025/26 na makadirio ya mapato na matumizi ya Wizara kwa mwaka 2026/27. Maoni na ushauri uliotolewa na Kamati umetusaidia sana wakati wa maandalizi ya bajeti ya Wizara. Ninaiahidi Kamati kuwa tutaendelea kupokea maelekezo, maoni na ushauri wao na kuufanyia kazi kwa ajili ya maendeleo ya sekta yetu ya elimu.
- 9. Mheshimiwa Spika,** pia ninaomba kuwapongeza Mawaziri na Manaibu Mawaziri wote walioteuliwa kuongoza Wizara mbalimbali. Kwa kuzingatia kuwa masuala ya Elimu, Sayansi na Teknolojia ni mtambuka, ninawaahidi kutoa ushirikiano katika kuhakikisha tunatoa huduma na kuleta maendeleo kwa Taifa letu wakati wote.
- 10. Mheshimiwa Spika,** kwa kuwa hii ni hotuba yangu ya kwanza kwenye Bunge hili la 13, ninaomba

nitumie fursa hii kuwapongeza waheshimiwa wabunge wote kwa kuchaguliwa na kuteuliwa kwao kuwa wabunge wa Bunge la 13 la Jamhuri ya Muungano wa Tanzania. Hongereni sana waheshimiwa na naomba ushirikiano wenu katika kuendeleza elimu, sayansi na teknolojia.

11. Mheshimiwa Spika, napenda kuwashukuru viongozi wenzangu, watendaji na watumishi wote wa Wizara na taasisi zilizo chini ya Wizara, kwa utendaji mahiri na ushirikiano wanaoutoa katika kutekeleza majukumu ya Wizara. Kipekee, namshukuru sana **Mheshimiwa Wanu Hafidh Ameir**, Naibu Waziri, kwa uchapakazi wake na ushirikiano wa hali ya juu anaoutoa katika kuiongoza Wizara. Namshukuru pia Katibu Mkuu, **Profesa Carolyne Ignatius Nombo** na Naibu Makatibu Wakuu, **Profesa Daniel Elius Mushi** na **Dkt. Hussein Mohamed Omar** kwa utendaji kazi wao wenye bidii na weledi mkubwa.

12. Mheshimiwa Spika, vilevile, ninaomba kuwashukuru wananchi wa Jimbo la Rombo kwa kuniamini na kunichagua kuendelea kuliongoza jimbo hilo. Nawashukuru kwa kuendelea kushirikiana nami katika kuleta maendeleo ya jimbo letu na Taifa kwa ujumla.

13. Mheshimiwa Spika, ninaishukuru sana familia yangu, hususan mke wangu mpendwa **Beatrice**, kwa kunitia moyo na kuniwezesha kutimiza majukumu yangu kwa umakini, juhudi na ari kubwa.

Salamu za Pole

14. Mheshimiwa Spika, ninaomba kuungana na wabunge wenzangu waliotangulia kwa kutoa salamu za pole kwa Bunge lako Tukufu, kwako wewe binafsi, familia na wananchi wote kwa kuondokewa na wapendwa wetu; kwanza, **Mheshimiwa Jenister Joachim Mhagama** (aliyekuwa Mbunge wa Peramiho) aliyefariki tarehe 11 Desemba, 2025. Marehemu Jenister Mhagama aliwahi kuwa Naibu Waziri, Wizara ya Elimu na Mafunzo ya Ufundi Stadi Mwaka 2014 - 2015. Pili, **Mheshimiwa Halima Idd Nassor** aliyekuwa Mbunge wa Viti Maalum ambaye alifariki tarehe 18 Januari, 2026 na Tatu **Mheshimiwa William Vangimembe Lukuvi** aliyekuwa Waziri wa Nchi, Ofisi ya Waziri Mkuu (Sera, Bunge, Uratibu na Wenye Ulemavu) na Mbunge wa Jimbo la Ismani aliyefariki tarehe 25 Machi, 2026. Hakika kuondokewa na viongozi hawa ni pigo kwa familia na taifa letu kwa ujumla lakini mchango wao utaendelea kuwa chachu ya maendeleo ya sekta mbalimbali ikiwemo elimu. Tutaendelea kuyaenzi maisha yao na kujifunza

kutoka kwa uongozi wao mzuri. Vilevile, natoa pole kwa Watanzania wote waliondokewa na ndugu zao kutokana na maradhi na sababu mbalimbali.

Ninawaomba marehemu wote, Mwenyezi Mungu aziweke roho zao mahali pema peponi, Amina!

15. *Mheshimiwa Spika*, baada ya utangulizi huo, ninaomba sasa kutoa taarifa ya utekelezaji wa Mpango na Bajeti ya Wizara ya Elimu, Sayansi na Teknolojia (Fungu 46 na 18) kwa Mwaka wa Fedha 2025/26, na Mpango wa Makadirio ya Mapato na Matumizi kwa Mwaka wa Fedha 2026/27. Taarifa hii inaelezea hatua zilizofikiwa katika utekelezaji wa Mpango na Bajeti kwa mwaka wa fedha 2025/26 na mwelekeo wa kimkakati wa sekta ya elimu katika kuchangia maendeleo ya Taifa.

B. UTEKELEZAJI WA MPANGO NA BAJETI YA WIZARA KWA MWAKA 2025/26

TAARIFA YA UTEKELEZAJI WA MPANGO NA BAJETI

Ukusanyaji wa Maduhuli

16. *Mheshimiwa Spika*, katika mwaka wa fedha 2025/26, idara, vitengo na taasisi zilizo chini ya Wizara ya Elimu, Sayansi na Teknolojia zilikadiria

kukusanya maduhuli yenye thamani ya **Shilingi 720,507,879,789.63**. Kati ya fedha hizo, **Shilingi 8,402,257,000.00** ni makusanyo ya idara na vitengo vya Wizara na **Shilingi 712,105,622,789.63** ni makusanyo ya taasisi zilizo chini ya Wizara. Vyanzo vya maduhuli hayo ni: ada, malipo ya ushauri elekezi, mchango wa uthibiti ubora wa shule na baadhi ya huduma zinazotolewa na Wizara pamoja na taasisi zake. Makusanyo haya yanaonesha mchango mkubwa wa taasisi zilizo chini ya Wizara katika kuongeza mapato ya ndani na kuimarisha uendelevu wa kifedha wa Sekta ya Elimu.

17. Mheshimiwa Spika, hadi kufikia Aprili, 2026 Wizara imekusanya jumla ya **Shilingi 520,140,680,477.35** sawa na asilimia 72 ya makadirio ambapo **Shilingi 6,868,106,833.00** zimekusanywa na idara na vitengo, na **Shilingi 513,272,573,644.35** zimekusanywa na taasisi zilizo chini ya Wizara. Hali hii inaashiria mwenendo wa kuridhisha wa ukusanyaji wa mapato unaoendana na matarajio ya Serikali licha ya changamoto mbalimbali za kiuchumi.

Matumizi ya Kawaida na Miradi ya Maendeleo

18. Mheshimiwa Spika, katika Mwaka wa Fedha 2025/26 Bunge lako Tukufu liliidhinisha kiasi cha **Shilingi 2,826,078,405,000.00** kwa ajili ya matumizi ya kawaida na miradi ya maendeleo ya

FUNGU 46 - Wizara ya Elimu, Sayansi na Teknolojia ambapo **Shilingi 688,614,234,000.00** zilikuwa ni kwa ajili ya Matumizi ya Kawaida na **Shilingi 2,137,464,171,000.00** zilikuwa ni kwa ajili ya utekelezaji wa miradi ya maendeleo. Aidha, kupitia Tume ya Taifa ya UNESCO - FUNGU 18 Wizara iliidhinishiwa kiasi cha **Shilingi 3,240,288,000.00** kwa ajili ya matumizi ya kawaida.

19. Mheshimiwa Spika, fedha zilizoidhinishwa zimeelekezwa katika maeneo ya kimkakati ikiwemo kuboresha miundombinu ya elimu, kuimarisha ubora wa ufundishaji na ujifunzaji pamoja na kuongeza upatikanaji wa vifaa vya elimu. Uwekezaji huu unaendelea kuhakikisha kila Mtanzania anapata elimu bora inayomuwezesha kushiriki kikamilifu katika uchumi wa Taifa na kuhakikisha kuwa hakuna anayeachwa nyuma.

Matumizi ya Kawaida

20. Mheshimiwa Spika, katika mwaka wa fedha 2025/26, Wizara kupitia Fungu 46 ilikadiria kutumia jumla ya **Shilingi 688,614,234,000.00** kwa ajili ya Matumizi ya Kawaida. Kati ya fedha hizo, **Shilingi 635,249,992,000.00** ni kwa ajili ya mishahara ya watumishi wa Wizara na taasisi zake, ambapo **Shilingi 109,268,953,000.00** ni kwa ajili ya mishahara ya watumishi wa idara na vitengo katika wizara na **Shilingi 525,981,039,000.00**

kwa ajili ya mishahara ya watumishi katika taasisi zilizopo chini ya Wizara. Aidha, matumizi mengineyo ni **Shilingi 53,364,242,000.00** ambapo kwa idara na vitengo vya Wizara ni **Shilingi 37,510,134,348.00** na taasisi zilizo chini ya Wizara ni **Shilingi 15,854,107,652.00**. Fungu 18 Tume ya Taifa ya UNESCO ilikadiriwa kutumia jumla ya **Shilingi 3,240,288,000.00** kwa ajili ya Matumizi ya Kawaida. Kati ya fedha hizo, **Shilingi 1,538,096,000.00** ni kwa ajili ya mishahara na **Shilingi 1,702,192,000.00** kwa ajili ya matumizi mengineyo.

21. Mheshimiwa Spika, Hadi kufikia Aprili, 2026 Wizara kupitia Fungu 46 imepokea jumla ya **Shilingi 554,655,889,627.34** kwa ajili ya Matumizi ya Kawaida sawa na asilimia 81 ya bajeti ya **Shilingi 688,614,234,000.00** . Kati ya fedha hizo, **Shilingi 511,604,132,973.88** ni fedha za mishahara na **Shilingi 43,051,756,653.46** ni fedha za matumizi mengineyo. Aidha, kupitia Tume ya UNESCO - Fungu 18, Wizara imepokea jumla ya **Shilingi 2,583,188,234.87** sawa na asilimia 79.8 ya fedha ya matumizi ya kawaida iliyoidhinishwa na Bunge lako Tukufu. Kati ya fedha hizo **Shilingi 1,132,078,000.00** ni kwa ajili ya mishahara na **Shilingi 1,453,110,234.87** kwa ajili ya matumizi mengineyo.

Miradi ya Maendeleo

22. Mheshimiwa Spika, katika mwaka wa fedha 2025/26, Wizara pamoja na taasisi zake iliidhinishiwa jumla ya **Shilingi 2,137,464,171,000.00** kwa ajili ya miradi ya maendeleo ambapo **Shilingi 1,186,987,965,000.00** ni fedha za ndani na **Shilingi 950,476,206,000.00** ni fedha za nje.

23. Mheshimiwa Spika, kwa upande wa miradi ya maendeleo hadi kufikia Aprili, 2026, Wizara imepokea jumla ya **Shilingi 1,159,010,684,656.03** kwa ajili ya Miradi ya Maendeleo sawa na asilimia 54 ya bajeti iliyotengwa. Kati ya Fedha hizo **Shilingi 760,812,513,258.53** ni fedha za ndani, sawa na asilimia 60 ya bajeti, na **Shilingi 398,198,171,397.50** ni fedha za nje sawa na asilimia 42.

C. TAARIFA YA UTEKELEZAJI WA MAJUKUMU YA WIZARA FUNGU 46

24. Mheshimiwa Spika, katika mwaka wa fedha 2025/26, Wizara imetekeleza vipaumbele vitano kwa lengo la kuongeza fursa na kuimarisha ubora wa elimu na mafunzo pamoja na matumizi ya sayansi, teknolojia na ubunifu ili kuchangia katika maendeleo endelevu ya taifa. Vipaumbele hivyo ni kama ifuatavyo:

- (a) Kuendelea na utekelezaji wa sera na mitaala, mapitio ya sheria, kuandaa miongozo ya utoaji elimu na mafunzo nchini;
- (b) Kuongeza fursa na kuimarisha ubora wa mafunzo ya amali (ufundi na ufundi stadi) katika shule za sekondari na vyuo vya amali.
- (c) Kuongeza fursa na kuimarisha ubora wa elimu ya awali, msingi, sekondari na ualimu;
- (d) Kuongeza fursa na kuimarisha ubora wa elimu ya juu; na
- (e) Kuimarisha uwezo wa nchi katika utafiti, matumizi ya sayansi, teknolojia na ubunifu ili kuchochea ujenzi wa uchumi wa viwanda.

25. Mheshimiwa Spika, vipaumbele hivi vimechaguliwa kwa kuzingatia mahitaji ya Taifa kwenye uchumi wa viwanda, kuongeza ajira kwa vijana na kuimarisha ushindani wa kimataifa kupitia elimu, sayansi na teknolojia.

- a. **Kuendelea na Utekelezaji wa Sera na Mitaala, Mapitio ya Sheria na Kuandaa Miongozo ya Utoaji Elimu na Mafunzo**

26. Mheshimiwa Spika, Serikali imeendelea kutekeleza sera, mipango na mikakati mbalimbali

inayoimarisha utoaji wa elimu na mafunzo nchini kwa lengo la kuzalisha rasilimaliwatu yenye ujuzi na maarifa stahiki yatakayomwezesha mtanzania kujiajiri au kuajiriwa pamoja na kuchangia katika maendeleo endelevu ya Taifa.

27. *Mheshimiwa Spika*, katika kutekeleza Sera ya Elimu na Mafunzo ya Mwaka 2014, Toleo la 2023, Serikali imeendelea na maandalizi ya utekelezaji wa elimu ya lazima ya miaka 10 ambapo takribani wanafunzi **3,021,177** wanatarajiwa kujiunga na elimu ya sekondari kidato cha kwanza ifikapo Januari, 2028. Idadi hiyo inatokana na idadi ya wanafunzi waliopo darasa la tano na darasa la sita mwaka 2026 watakojiunga na elimu ya sekondari mwaka 2028. Kwa msingi huo, Serikali, kupitia Ofisi ya Waziri Mkuu Tawala za Mikoa na Serikali za Mitaa, imeendelea na ujenzi wa miundombinu ya madarasa, maabara, karakana na ununuzi wa vifaa pamoja na kutoa ajira mpya za walimu ili kuwezesha mapokezi ya wanafunzi husika.

28. *Mheshimiwa Spika*, hatua ya utekelezaji wa elimu ya lazima ya miaka 10 ni ya kihistoria, kwani itaongeza kwa kiasi kikubwa upatikanaji wa elimu ya sekondari na kuandaa kizazi kipya chenye ujuzi na maarifa na kuendana na Malengo ya SDG 4). Hapa Tanzania umri wa kuanza darasa la kwanza ni miaka sita. Kwa hivyo mtoto aliyeanza darasa la

kwanza akiwa na miaka sita anamaliza darasa la saba akiwa na miaka kumi na tatu; huu ni umri ambao mtu hawezi kuajiriwa wala kujiajiri. Sera ya Elimu na Mafunzo 2014 Toleo la 2023 imerekebisha jambo hili kwa kufanya elimu ya lazima kuwa ni miaka kumi, hivyo kijana atamaliza elimu ya lazima akiwa na miaka kumi na sita. Kwa hiyo mageuzi ya kufanya elimu ya msingi iwe ni miaka sita lakini elimu ya lazima iwe ni miaka kumi ni mkakati wa kuhakikisha kijana hawezi kutoka kwenye mfumo wa elimu kabla hajakaribia umri wa kuajirika na au kujiajiri. Mkakati wa pili unaozingatia fursa katika ajira ni kuanzisha mkondo wa amali katika shule za sekondari.

29. *Mheshimiwa Spika*, vilevile, Serikali imeendelea na mapitio ya Sheria ya Elimu, Sura ya 353 ambapo tayari imekamilisha kukusanya maoni kutoka kwa wadau mbalimbali wa elimu na kuandaa taarifa ya awali ya mapitio ya sheria.

30. *Mheshimiwa Spika*, sambamba na mapitio ya Sheria, Serikali imeandaa viunzi mbalimbali ili kuendana na mahitaji ya sera kama ifuatavyo:

- (i) imeandaa Kiunzi cha Taifa cha Tathmini ya Elimu (*Tanzania National Education Assessment Framework*) kinacholenga kuwa na mfumo mmoja wa tathmini wenye uwiano katika ngazi zote za elimu;

- (ii) imeandaa Kiunzi cha Taifa cha Mitaala (*National Curriculum Framework*) kinacholenga kuandaa wahitimu wenye ujuzi, maadili na uwezo wa kuchangia katika uchumi;
- (iii) imeandaa Kiunzi cha Umahiri wa Walimu katika TEHAMA 2026 (*ICT Competency Framework for Teachers*) ili kuimarisha matumizi ya TEHAMA katika kufundishia na kujifunzia;
- (iv) imeandaa Kiunzi cha Kitaifa cha uboreshaji wa Vituo vya Walimu (*Teacher Resource Centers – TRC*) ili vitumike kama kumbi za Sayansi, Teknolojia, Uhandisi na Hisabati (STEM) na Teknolojia za Kidijitali (*DigiSTEM Hubs*); na
- (v) imeandaa Kiunzi cha Kitaifa cha Uanzishaji na Uendeshaji wa Ushirikiano kati ya Serikali na Wadau wa Teknolojia za Kidijitali katika Sekta ya Elimu (*National edTech Partnership and Adoption Framework–NEPAF*).

31. Mheshimiwa Spika, Serikali, pia imeandaa miongozo mbalimbali ya utoaji wa elimu na mafunzo nchini ili iendane na Sera ya Elimu na Mafunzo 2014, Toleo la 2023 na kuongeza kasi katika utekelezaji wake. Miongozo hiyo ni kama ifuatavyo:

- (i) Mwongozo wa Mafunzo Endelevu ya Walimu Kazini (MEWAKA) Ngazi ya Shule na Vituo vya Walimu wa Mwaka 2025 kwa ajili ya kuweka utaratibu madhubuti wa utoaji wa mafunzo endelevu ya walimu kazini na kuimarisha umahiri wa walimu;
- (ii) Mwongozo wa Kitaifa wa Kuongeza Fursa za Ufadhili wa Masomo Ndani na Nje ya Nchi 2025 kwa ajili ya kuweka utaratibu madhubuti utakaowezesha kuongeza idadi ya wataanzania wanaonufaika na fursa za ufadhili katika maeneo ya kimkakati ikiwemo akili unde, udaktari bingwa, uhandisi wa ndege, meli, treni, magari na maeneo mengine muhimu kwa maendeleo ya nchi;
- (iii) Miongozo miwili yenye lengo la kuchochea maendeleo ya sayansi, teknolojia na ubunifu nchini ambayo ni: Mwongozo wa Uanzishaji na Uendeshaji wa Vituo vya Ubunifu na Teknolojia vya Mkoa (*Regional Innovation and Technology Support Centres*); na Mwongozo wa Uanzishaji na Uendeshaji wa Maabara za Rufaa za Taifa za Utafiti na Ubunifu wa Viwanda (*National Reference Industrial Research and Innovation Laboratories*); na

(iv) Miongozo nane ili kuwezesha utekelezaji wa elimu jumuishi ambayo ni: Mwongozo wa Sanaa na Michezo Rekebifu kwa Wanafunzi Wenye Mahitaji Maalum wa Mwaka 2026; Mwongozo wa Matumizi ya TEHAMA na Teknolojia Saidizi kwa Wanafunzi Wenye Mahitaji Maalum wa Mwaka 2026; Mwongozo wa Lugha ya Alama ya Tanzania wa Mwaka 2026; Mwongozo wa Matumizi ya Braille ya Kiswahili katika Taasisi za Elimu wa Mwaka 2026, Mwongozo wa Kitaifa wa Elimu Jumuishi wa Mwaka 2026; Mwongozo wa Kitaifa wa Utoaji wa Huduma kwa Wanafunzi, Walimu na Wakufunzi wenye Mahitaji Maalum wa Mwaka 2026; Mwongozo wa Uendeshaji, Uratibu na Usimamizi wa Mafunzo kazini kwa Walimu na Watumishi Mwega wa Elimu Maalum na Jumuishi wa Mwaka 2026; na Mwongozo wa Utoaji wa Elimu ya Amali kwa Wanafunzi wenye Mahitaji Maalum wa Mwaka 2026. Lengo la miongozo hii ni kuwezesha utekelezaji wa sera ya elimu na mafunzo ya Mwaka 2014, Toleo la 2023 inayosisitiza utoaji wa elimu katika mazingira jumuishi.

32. Mheshimiwa Spika, katika siku 100 tangu kuapishwa kwa **Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania Mhe. Dkt. Samia Suluhu Hassan, Mheshimiwa Rais** alionesha dhamira yake ya dhati ya kuleta mageuzi katika sekta elimu yatakuwa msingi imara kwa wanafunzi kujifunza na kuandaa wahitimu wenye ujuzi na uwezo wa kujiajiri na kushindana katika soko la ajira kimataifa. Katika kufikia azma hiyo ya Mheshimiwa Rais, Serikali kupitia Wizara ya Elimu, Sayansi na Teknolojia imetekeleza yafuatayo:

- (i) imeandaa Mpango Mkakati wa Kisayansi wa Kujenga Umahiri wa Kusoma, Kuandika na Kuhesabu (KKK) kwa watoto wa elimu ya awali na wanafunzi wa darasa la kwanza na la pili ambao ulizinduliwa rasmi na **Mhe. Dkt. Samia Suluhu Hassan, Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania** tarehe 29 Januari, 2026 jijini Dar es Salaam. Mpango huu ni hatua ya kimkakati ya kuhakikisha hakuna mwanafunzi anayefika darasa la tatu bila kumudu stadi za Kusoma, Kuandika na Kuhesabu. Bila msingi imara wa KKK hakuna elimu bora; na

- (ii) imeandaa mpango wa pamoja kati ya waajiri, vyuo vya ufundi stadi na vyuo vikuu ambao uliozinduliwa na **Makamu wa Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania, Balizi Dkt. Emmanuel John Nchimbi** tarehe 9 Februari, 2026 Jijini Dar es Salaam. Mpango huo unalenga kuimarisha ushirikiano baina ya sekta ya ajira/viwanda na taasisi za elimu ili kuandaa wataalamu kulingana na mahitaji, wanafunzi kujifunza kwa vitendo pamoja na kuwezesha wahitimu kujiajiri au kuajiriwa na kuanzisha miradi binafsi.

33. Mheshimiwa Spika, ni matarajio yetu kuwa mpango wa pamoja kati ya waajiri, vyuo vya ufundi stadi na ufundi na vyuo vikuu utaimarisha ushirikiano na viwanda. Utahamasisha waajiri kutoa fursa zaidi za ajira kwa wahitimu na kutoa mafunzo kwa vitendo kwa wanafunzi wa vyuo vyetu vya ufundi na taasisi za elimu ya juu, na hivyo kupunguza au kuondoa kabisa changamoto ya kukosekana kwa uwiano baina ya ujuzi na mahitaji ya soko la ajira (skills mismatch).

34. Mheshimiwa Spika, sambamba na mpango huo, Serikali imeandaa mikakati mbalimbali ikiwemo:

- (i) Mikakati wa Kitaifa wa Umataifishaji wa Elimu wa Mwaka 2025 kwa lengo la kuongeza

ufanisi katika kuandaa wahitimu wenye maarifa, stadi, ujuzi na umahiri unaokidhi viwango na mahitaji ya kitaifa, kikanda na kimataifa. Aidha, mkakati huo utachangia katika kuimarisha uandaaji wa mitaala na mazingira ya kufundishia na kujifunzia ili kuvutia wanafunzi na wanataaluma kutoka nje ya nchi pamoja na ushirikiano wa taasisi za nje ya nchi;

- (ii) Mkakati wa Ubia baina ya Sekta ya Umma na Sekta Binafsi katika Elimu na Mafunzo ili kuongeza mchango na ushiriki wa sekta binafsi katika sekta ya elimu;
- (iii) Mkakati wa Kitaifa wa Ugharamiaji na Utoaji Motisha katika Masuala ya Sayansi, Teknolojia na Ubunifu (*National STI Financing and Incentivization Strategy*), kwa lengo la kuimarisha mifumo ya ugharamiaji na motisha katika Sayansi, Teknolojia Ubunifu ili kuongeza mchango wa masuala hayo katika utekelezaji wa Dira ya Taifa ya Maendeleo 2050 pamoja na maendeleo ya kiuchumi na kijamii kwa ujumla; na
- (iv) Mkakati wa Wizara wa Usawa wa Kijinsia wa Mwaka 2025/26 - 2029/30 utakaotekezwa kwa kushirikiana na Wizara yenye dhamana

ya masuala ya jinsia na wadau mbalimbali wa elimu kwa lengo la kuimarisha mifumo itakayowezesha ufikiaji wa usawa wa kijinsia na Elimu Jumuishi.

35. Mheshimiwa Spika, vilevile, Wizara ya Elimu, Sayansi na Teknolojia imekubaliana na mabalozi wanaoiwakilisha Tanzania katika nchi mbalimbali kutafuta fursa na rasilimali kwa ajili ya kuwezesha utekelezaji wa elimu, sayansi na teknolojia ikiwemo suala la umataifishaji elimu.

36. Mheshimiwa Spika, halikadhalika, Serikali imekamilisha ujenzi wa Mfumo wa Takwimu wa Sekta ya Elimu (*Education Sector Management Information System – ESMIS*) ambao umewezesha ufungamanishaji wa mifumo mbalimbali iliyo chini ya Wizara nyingine na hivyo kuwezesha upatikanaji wa takwimu zote za sekta katika eneo moja. Aidha, mfumo huo umeshaanza kukusanya takwimu za elimu za mwaka 2026.

b. Kuongeza Fursa na Kuimarisha Ubora wa Mafunzo ya Amali katika Shule za Sekondari na Vyuo vya Amali

37. Mheshimiwa Spika, Serikali imeendelea kuongeza fursa na ubora wa mafunzo ya amali kwa shule za sekondari na vyuo vya amali ili kuongeza uwezo wa nchi kuandaa wahitimu wenye ujuzi

na maarifa ya kazi. Azma hiyo imetekelezwa kwa kuongeza udahili wa wanafunzi, kuongeza usajili wa shule/vyuo, ujenzi wa miundombinu na kutoa mafunzo kwa walimu na wakufunzi. Hatua hii pia inalenga kupunguza pengo kati ya elimu na ajira kwa kuhakikisha wahitimu wanakuwa tayari kujiajiri au kuajiriwa mara baada ya kuhitimu.

38. *Mheshimiwa Spika*, Serikali, imedahili wanafunzi 315,307 (wanawake 147,977 na wanaume 167,330) kati yao wanafunzi wa vyuo vya elimu ya ufundi ni 236,199 na vyuo vya mafunzo ya ufundi stadi ni 79,108 (wanawake 29,170 na wanaume 49,938) sawa na asilimia 119 ya lengo la kudahili wanafunzi 265,000 (elimu ya ufundi 190,000 na mafunzo ya ufundi stadi 75,000). Ongezeko hili la udahili linalozidi lengo linaonesha mafanikio makubwa ya Serikali katika kuongeza fursa za upatikanaji wa elimu ya ufundi na mafunzo ya ufundi stadi. Hii ni hatua muhimu katika kujenga nguvu kazi yenye ujuzi na kuongeza ajira kwa vijana.

39. *Mheshimiwa Spika*, aidha, ongezeko la udahili linatokana na kuongezeka kwa idadi ya vyuo elimu ya ufundi na mafunzo ya ufundi stadi kutoka 1,414 (vyuo vya elimu ya ufundi 527 na vyuo vya mafunzo ya ufundi stadi 887) mwaka 2025 hadi kufikia vyuo 1,446 (vyuo vya elimu ya ufundi 532

na vyuo vya mafunzo ya ufundi stadi 914) mwaka 2026.

40. Mheshimiwa Spika, Serikali, pia imedahili jumla ya vijana 1,606 wanaotoka katika mazingira magumu katika vyuo vya VETA. Vilevile, imedahili jumla ya wanafunzi 132 wenye mahitaji maalum (wanaume 66 na wanawake 66); na imerasimisha ujuzi kwa wanagenzi 656 (wanawake 384 na wanaume 272) kupitia programu mbalimbali zinazotolewa na VETA. Programu hizi zina mchango mkubwa katika kuwawezesha vijana hususan wanawake kupata ujuzi na kujitegemea kiuchumi.

41. Mheshimiwa Spika, kwa mwaka 2025/26 Serikali imesajili vyuo 140 vya elimu ya ufundi na mafunzo ya ufundi stadi ambapo vyuo vya elimu ya ufundi 13 na vyuo vya mafunzo ya ufundi stadi 127. Vilevile, imeanzisha programu 153 (programu za muda mrefu 76 na za muda mfupi 77) na idara 37 katika vyuo vya elimu ya ufundi kama ifuatavyo: masomo ya biashara, utalii na mipango 17, afya na sayansi shirikishi 3, na sayansi na teknolojia shirikishi 17. Hatua hii inaendelea kuimarisha mfumo wa utoaji elimu ya ufundi nchini kwa kuongeza fursa za upatikanaji wa mafunzo yenye ubora na yanayozingatia mahitaji ya soko la ajira.

42. Mheshimiwa Spika, Serikali imeendelea kuongeza miundombinu ya shule za sekondari za amali ambapo kupitia Mamlaka ya Elimu Tanzania imewezesha ujenzi wa miundombinu na ununuzi wa vifaa katika shule 35 za sekondari za amali. Kati ya hizo, shule 14 zimekamilika na kuanza kutumika, shule tano zipo katika hatua mbalimbali za ukamilishaji na shule 16 zipo katika hatua za awali za ujenzi. Aidha, imewezesha ujenzi wa maabara za TEHAMA katika shule 10 za sekondari ambazo ni Nyakato, Rugambwa, Maruku, Bukara, Bwiru Wavulana, Semkiwa, Simbani, Kwaluguru, Rafsanjani na Jitegemee pamoja na kuweka vifaa vya TEHAMA ikiwemo kompyuta za mezani 213 na kompyuta mpakato 24.

43. Mheshimiwa Spika, uwekezaji huu katika miundombinu na TEHAMA unaongeza ubora wa ujifunzaji na kuwajengea wanafunzi uwezo wa kutumia teknolojia katika maisha yao ya kila siku na katika ajira.

44. Mheshimiwa Spika, vilevile, Serikali imeendelea na ujenzi na ukarabati wa miundombinu katika vyuo vya elimu ya ufundi na mafunzo ya ufundi stadi ili kuongeza fursa za elimu ya amali kama ifuatavyo:

- (i) imeendelea na ujenzi wa VETA 64 za wilaya na chuo kimoja cha Mkoa wa Songwe ambapo

wastani wa ujenzi umefikia asilimia 68 kwa vyuo 64 vya wilaya na asilimia 68 kwa chuo cha Mkoa wa Songwe. Aidha, hatua ya ujenzi kwa kila chuo imebainishwa katika **kiambatisho Namba 1** na **2**. Mradi huu wa kimkakati utaongeza fursa ya upatikanaji wa elimu ya ufundi katika ngazi ya wilaya, hivyo kuwezesha vijana wengi zaidi kupata ujuzi bila kulazimika kuhama maeneo yao. Hatua hii pia itaongeza usawa wa upatikanaji wa elimu nchini.

- (ii) imeendelea na ukarabati wa miundombinu ya vilivyokuwa vyuo vya Ualimu Mtwara Kawaida na Mtwara Ufundi ambavyo vyuo hivi pia vimeunganishwa na kuwa Ndaki ya Mtwara ya Ualimu Ufundi ya Chuo Kikuu cha Sayansi na Teknolojia Mbeya ambapo ukarabati umefikia asilimia 69;
- (iii) imeendelea na ujenzi wa karakana ya uzalishaji (*industrial workshop*) katika Chuo cha Ufundi Arusha kwa lengo la kuongeza ufanisi wa mafunzo kwa vitendo kwa wanafunzi ikiwemo matumizi ya mashine za kisasa katika kutengeneza bidhaa mbalimbali ambapo ujenzi umefikia asilimia 43;
- (iv) imekamilisha ujenzi wa bweni la wasichana

lenye uwezo wa kuhudumia wanafunzi 80, kuchimba kisima na kusambaza maji katika Chuo cha Maendeleo ya Wananchi Malya; na

- (v) imeendelea na ujenzi wa hosteli mbili (moja ya wanaume na nyingine ya wanawake) zenye uwezo wa kutumiwa na wanafunzi 768 kila moja na bwalo katika Chuo cha Kumbukumbu ya Mwalimu Nyerere Kampasi ya Karume ambapo ujenzi umefikia asilimia 52 kwa hosteli na asilimia 91 kwa bwalo. Vilevile, inaendelea na ujenzi wa jengo la ukumbi wa mihadhara na bwalo katika Kampasi ya Pemba ambapo ujenzi wake umefikia asilimia 75. Aidha, imeendelea na ujenzi wa maktaba itakayotumiwa na wanafunzi 2,500, ukumbi wa mihadhara utakaoweza kuhudumia wanafunzi 1,000 kwa wakati mmoja, pamoja na madarasa na ofisi katika Kampasi ya Kivukoni ambapo ujenzi umefikia asilimia 41 kwa maktaba na asilimia 70 kwa madarasa na ofisi.

45. *Mheshimiwa Spika*, vilevile, Serikali imeendelea kuboresha vituo vya umahiri kwa ajili ya kuimarisha utoaji wa mafunzo ya fani za kipaumbele ili kuvipa hadhi ya kuzalisha wataalam waliobobea kwa

kutekeleza yafuatayo:

- (i) imekamilisha ujenzi wa jengo lenye kumbi za mihadhara, maabara na ofisi pamoja na kuweka vifaa vya kisasa vya TEHAMA na teknolojia katika Kituo cha Kikanda cha Umahiri katika TEHAMA (*Regional Flagship ICT Center - RAFIC*) kilichopo katika Taasisi ya Teknolojia Dar es Salaam - DIT kwa lengo la kutoa mafunzo ya kitaalam na ubobezi katika TEHAMA;
- (ii) imeendelea na ujenzi wa Kituo cha Umahiri cha Uchakataji na Utengenezaji wa Bidhaa za Ngozi na Teknolojia Shirikishi (*Centre of Excellency in Leather Products and Allied Technologies - CELPAT*) katika Kampasi ya Mwanza unaojumuishia mabweni mawili, jengo la taaluma, jengo la utawala, madarasa ambapo ujenzi umefikia asilimia 92 na ujenzi wa jengo la kiwanda umefikia asilimia 67; na
- (iii) imekamilisha ujenzi wa miundombinu na kuendelea na ufungaji wa mitambo ya kuzalishia umeme (*hydropower plant*) kwa ajili ya kuzalisha umeme, kufundishia na kujifunzia ambapo utekelezaji wake umefikia asilimia 99 katika Chuo cha Ufundi Arusha Kampasi ya Kikuletwa.

46. Mheshimiwa Spika, vituo hivi vina nafasi muhimu katika kuandaa wataalam wabobezi watakaoweza kushindana katika soko la ajira la kikanda na kimataifa. Hii ni hatua ya kuifanya Tanzania kuwa kitovu cha maarifa na ubunifu barani Afrika.

47. Mheshimiwa Spika, vilevile, Serikali imeendelea kuimarisha ithibati na uthibiti ubora ili kuhakikisha vyuo vya elimu ya ufundi na mafunzo ya ufundi stadi na shule za sekondari za amali zinazingatia viwango vya ubora katika uendeshaji na utoaji wa mafunzo kwa kutekeleza yafuatayo:

- (i) imehakiki mitaala 114 kati ya mitaala 230 iliyowasilishwa na vyuo vya elimu ya ufundi na mafunzo ya ufundi stadi ikiwemo mitaala 87 ya elimu ya ufundi na mitaala 27 ya elimu ya mafunzo ya ufundi stadi kwa lengo la kuhakikisha kuwa mafunzo yanayotolewa yanaendana na soko la ajira;
- (ii) imetoa ithibati kwa vyuo 50 (Elimu ya Ufundi 19 na Vyuo vya Mafunzo ya Ufundi Stadi 31) kati ya 70 vilivyolengwa ili kuwezesha wanafunzi kupata mafunzo yenye ubora unaokusudiwa na unaoendana na mahitaji ya soko la ajira; na
- (iii) imefanya ufuatiliaji na tathmini ya ubora wa

elimu katika vyuo vya elimu ya ufundi 106 na shule za sekondari za amali 38. Katika ufuatiliaji huo, ushauri kuhusu namna ya kuboresha utoaji wa elimu ya ufundi na mafunzo ulitolewa ili kuongeza ufanisi. Aidha, vyuo ambavyo havikukidhi vigezo vilishauriwa namna ya kufanya maboresho na vingine vilifutiwa usajili na kusimamishwa kudahili wanafunzi ili kuvipa nafasi ya kurekebisha mapungufu yaliyobainika.

48. *Mheshimiwa Spika*, Serikali, imeendelea kutekeleza mikataba ya ushirikiano 49 baina ya vyuo vya elimu ya ufundi na mafunzo ya ufundi stadi, viwanda na taasisi za ndani na nje ya nchi ili kuwezesha vyuo kuandaa wataalamu kulingana na mahitaji, wanafunzi kujifunza kwa vitendo na wahitimu kujiajiri au kuajiriwa na kuanzisha miradi binafsi.

49. *Mheshimiwa Spika*, ushirikiano huu kati ya vyuo na viwanda unaimarisha uhusiano kati ya elimu na soko la ajira, na kuwezesha wanafunzi kupata uzoefu wa vitendo kabla ya kuhitimu. Huu ndiyo msingi wa kuandaa wahitimu wanaokidhi mahitaji halisi ya uchumi.

50. *Mheshimiwa Spika*, Serikali, inatekeleza mpango wa kitaifa wa kuimarisha elimu ya

ufundi na umahiri unaolenga kuandaa walimu wenye ujuzi wa kisasa na mbinu shirikishi za ufundishaji ambapo imewezesha walimu 150 wa amali za kihandisi kwenda **New Delhi, India** kwa mwezi mmoja. Walimu hao walipatiwa mafunzo ya umahiri katika ufundishaji wa masomo ya amali katika vyuo vya huko na pia walipata fursa ya kushiriki mafunzo kwa vitendo katika shule za ufundi na ufundi stadi nchini humo. Hatua hiyo ni ya kimkakikati na inadhihirisha dhamira ya Serikali ya kuwekeza katika rasilimaliwatu kwa kuhakikisha walimu wanakuwa chachu ya mabadiliko ya elimu na ajira kwa vijana.

51. Mheshimiwa Spika, Serikali, imeendelea kuwaendeleza kitaalamu na kitaaluma watumishi 658 wa vyuo vya elimu ya ufundi na mafunzo ya ufundi stadi kwa kuwapa mafunzo mbalimbali kwa mchanganuo ufuatao: mafunzo ya muda mrefu watumishi 240 (wanawake 72 na wanaume 168) na ya muda mfupi watumishi 418 (wanawake 150 na wanaume 268). Hatua hii itaongeza uwezo wa taasisi kutoa mafunzo yenye ubora wa juu na yanayokidhi mahitaji ya sasa ya teknolojia na uchumi.

52. Mheshimiwa Spika, Serikali, imeendelea kugharamia mafunzo kwa vitendo viwandani kwa wanafunzi 1,822 (wanafunzi 411 wa Chuo

cha Ufundi Arusha, wanafunzi 873 wa Taasisi ya Teknolojia Dar es Salaam, na wanafunzi 538 wa Chuo Kikuu cha Sayansi na Teknolojia Mbeya). Mafunzo haya ya vitendo yanaongeza uwezekano wa wahitimu kupata ajira au kujiajiri kwa kuwa yanawawezesha kupata uzoefu wa moja kwa moja katika mazingira ya kazi.

53. *Mheshimiwa Spika*, vilevile, Serikali imegharamia huduma ya chakula kwa wanafunzi 15,435 (wanafunzi 12,843 wa vyuo vya maendeleo ya wananchi, wanafunzi 815 wa Chuo Kikuu cha Sayansi na Teknolojia Mbeya, wanafunzi 1,275 wa Taasisi ya Teknolojia Dar es Salaam, na wanafunzi 502 wa Chuo cha Ufundi Arusha).

54. *Mheshimiwa Spika*, Serikali, imeendelea kutoa vifaa ikiwemo mitambo na mashine pamoja na zana za kufundishia na kujifunzia za kisasa katika vyuo vya elimu ya ufundi na mafunzo ya ufundi stadi ili kuimarisha ufundishaji na kuendana na mabadiliko ya teknolojia.

c. Kuongeza Fursa na Kuimarisha Ubora wa Elimu ya Awali, Msingi, Sekondari na Ualimu

55. *Mheshimiwa Spika*, Serikali imeendelea kuongeza fursa za elimu ya awali, msingi, sekondari

na ualimu kwa kushirikiana na wadau mbalimbali wa elimu kwa kutekeleza yafuatayo:

- (i) imesajili shule 671 kwa mchanganuo ufuatao; awali pekee 23 zisizo za serikali, awali na msingi 401 (Serikali 179 na zisizo za Serikali 222), Sekondari 245 (Serikali 194 na zisizo za Serikali 51), na vyuo viwili vya ualimu (Serikali kimoja na kisicho cha Serikali kimoja); na
- (ii) imedahili wanafunzi 12,554 katika vyuo vya ualimu (wanawake 7,375 na wanaume 5,179) kati yao wanafunzi wa vyuo vya ualimu vya Serikali ni 7,157 (wanawake 3,326 na wanaume 3,831) na visivyo vya Serikali ni 5,397 (wanawake 4,049 na wanaume 1,348).

56. *Mheshimiwa Spika*, Serikali, kupitia Wizara ya Elimu, Sayansi na Teknolojia imeendelea kuwezesha ujenzi wa miundombinu ya elimu ikiwemo ujenzi wa mabweni sita katika shule za sekondari, madarasa 128 (sekondari 62 na msingi 66), bwalo la chakula, nyumba ya mwalimu, na kukarabati shule mbili za sekondari. Ujenzi wa miundombinu hiyo itasaidia kupunguza msongamano wa wanafunzi darasani.

57. *Mheshimiwa Spika*, Serikali, pia imeendelea kuimarisha miundombinu katika Taasisi ya Elimu ya Watu Wazima kwa kutekeleza yafuatayo:

- (i) imeendelea na ujenzi wa vituo vitatu vya mfano vya Mpango wa Elimu Changamani kwa Vijana walio Nje ya Shule - IPOSA ambapo ujenzi katika Mkoa wa Manyara umefikia asilimia 96, Tanga asilimia 75, na Shinyanga asilimia 90;
- (ii) imekamilisha ukarabati wa hosteli ya wanafunzi wa Elimu ya Watu Wazima katika kampasi ya Morogoro yenye uwezo wa kuhudumia wanafunzi 60. Aidha, inaendelea na ujenzi wa hosteli katika kituo cha elimu ya watu wazima mkoa wa Iringa yenye uwezo wa kuhudumia wanafunzi 80 ambapo ujenzi umefikia asilimia 60. Vilevile, imeanza ujenzi wa hosteli yenye uwezo wa kuhudumia wanafunzi 80 katika Mkoa wa Katavi, Simiyu na Ruvuma ambapo ujenzi umefikia asilimia 10; na
- (iii) imeendelea na ujenzi wa maktaba ya mkoa wa Mwanza yenye uwezo wa kuhudumia watumiaji 1,000 ambapo ujenzi umefikia asilimia 30. Vilevile, imeendelea na ukarabati wa maktaba ya mkoa wa Mara, Mtwara na Tanga ambapo ukarabati umefikia wastani wa asilimia 78.

58. Mheshimiwa Spika, uthibiti ubora wa elimu

katika shule za awali, msingi, sekondari na vyuo vya ualimu ni muhimu katika kuhakikisha elimu inayotolewa katika asasi hizo inazingatia taratibu na miongozo inayotolewa na Wizara. Kwa kutambua umuhimu huo, Serikali imeendelea kuimarisha uthibiti ubora wa shule na vyuo vya ualimu kwa kutekeleza yafuatayo:

- (i) imefanya tathmini ya jumla katika asasi 8,067 kati ya 6,962 zilizolengwa ikihusisha shule za awali na msingi ni 5,700, shule za sekondari ni 2,317, vyuo vya ualimu 19, vituo vya elimu nje ya mfumo rasmi 22 na Vyuo vya Maendeleo ya Wananchi tisa. Aidha, asasi zilizobainika kuwa na upungufu zilipewa ushauri stahiki;
- (ii) imefanya ufuatiliaji katika asasi 689 (awali na msingi 546; sekondari 142, na chuo cha maendeleo ya wananchi kimoja) kati ya 1,260 zilizolengwa kuhusu utekelezaji wa ushauri uliotolewa wakati wa tathmini ya jumla. Katika ufuatiliaji asasi zilizobainika kuwa changamoto mbalimbali zilipewa ushauri wa kitaalam na kitaaluma na kuwekwa katika mpango wa ufuatiliaji; na
- (iii) imenunua na kusambaza magari matatu kwa ajili ya Halmashauri ya Missenyi, Mbarali

na Namtumbo ili kuimarisha utendaji wa majukumu ya wathibiti ubora wa shule.

59. Mheshimiwa Spika, Serikali, imeendelea kuongeza upatikanaji wa vitabu vya elimu ya awali, msingi, sekondari na ualimu ili kufikia lengo la uwiano wa kitabu kimoja kwa mwanafunzi kwa kutekeleza yafuatayo:

- (i) imechapa na kusambaza nakala 4,845,490 za vitabu vya kiada vya darasa la tano kwa masomo ya Hisabati, Sayansi, Kiingereza, Kiswahili, Jiografia na Mazingira, Historia ya Tanzania na Maadili na Sanaa, Kiarabu na Michezo katika shule za msingi kwa uwiano wa kitabu kwa mwanafunzi 1:3. Vilevile, imechapa na kusambaza jumla ya nakala 6,887,325 za aina 27 ya vitabu vya kiada na kiongozi cha mwalimu kwa ajili ya wanafunzi wa kidato cha pili katika shule za sekondari ambapo uwiano wa kitabu kwa mwanafunzi kwa masomo ya sanaa ambayo ni: Business Study, Geography, Kiswahili, English, Historia ya Tanzania na Maadili ni 1:3 yaani kitabu kimoja wanafunzi watatu; na kwa masomo yote ya sayansi uwiano ni 1:1. Vitabu hivi vimeandaliwa ili kuwezesha utekelezaji wa mtaala;
- (ii) imechapa na kusambaza nakala 3,000 ya

vitabu vya kiada aina 10 vya darasa la tano na nakala 31,520 ya vitabu vya kiada aina 22 vya kidato cha pili kwa ajili ya wanafunzi wenye uoni hafifu ili kuimarisha ufundishaji na ujifunzaji kwa wanafunzi wenye mahitaji maalum. Vitabu hivi vimesambazwa kwa uwiano wa kitabu kimoja kwa mwanafunzi mmoja (1:1) mtawalia;

- (iii) imechapa na kusambaza nakala 9,600 za aina saba za vitabu vya kiada vya maandishi ya Breili darasa la tano na nakala 8,362 ya aina 19 za vitabu vya kiada vya maandishi ya Breili kidato cha pili kwa ajili ya wanafunzi wasioona kwa uwiano wa kitabu kimoja mwanafunzi mmoja (1:1) mtawalia;
- (iv) imechapa jumla ya nakala ya vitabu 6,990,588 vya nyongeza (replenishment). Kati ya vitabu hivyo, vitabu 776,782 ni vya elimu ya awali, vitabu 4,460,768 ni vya elimu ya msingi na vitabu 1,753,038 ni vya Sekondari na hivyo kufikia uwiano wa wastani wa kitabu kimoja wanafunzi watatu (1:3);
- (v) imeandika aina 45 za vitabu vya sekondari mkondo wa amali kwa ajili ya wanafunzi wa kidato cha tatu. Aidha, jumla ya nakala 17,775 zimechapwa na kusambazwa kwa

uwiano wa Kitabu kimoja mwanafunzi mmoja (1:1). Vitabu hivi vimelenga kuimarisha ufundishaji na ujifunzaji wa masomo ya amali katika shule za sekondari; na

- (vi) imetoa ithibati kwa miswada ya vitabu vya ziada aina 42 kati ya vitabu 55 vilivopokelewa kutoka kwa wachapishaji binafsi kwa lengo la kukuza tasnia ya uchapaji na uandishi wa vitabu nchini.

60. *Mheshimiwa Spika*, imefanya utafiti wa mnyororo wa uandaaji, usambazaji, utunzaji na utumiaji wa vitabu vya kiada katika elimu ya msingi na sekondari ili kubainisha mahitaji, maandalizi, usambazaji, utunzaji na matumizi ya vitabu vya kiada vinavyotolewa na Serikali. Utafiti huo umewezesha kubaini changamoto zilizopo ikiwemo vitabu kutofika shuleni kwa wakati, utunzaji na uhifadhi wa vitabu hivyo ambapo mapendekezo yalitolewa ili kuboresha ufanisi katika upatikanaji na matumizi bora ya vitabu vya kiada.

61. *Mheshimiwa Spika*, Serikali, imeendelea kutambua na kukuza kazi za uandishi bunifu kwa kuibua vipawa katika waandishi wa fasihi ya Kitanzania, kuongeza machapisho na kukuza tabia ya usomaji kwa kutekeleza yafuatayo:

- (i) imeratibu utoaji wa Tuzo ya Taifa ya Mwalimu

Nyerere ya Uandishi Bunifu ili kuwatambua waandishi mahiri wa kazi za fasihi ambapo miswada 260 imepokelewa na kufanyiwa tathmini katika duru ya nne ya utoaji wa Tuzo hii. Miswada hiyo 260 imegawanyika kama ifuatavyo; riwaya 53, ushairi 86, hadithi za watoto 73 na tamthiliya 48. Miswada hii ilipitiwa na jopo la majaji ambao walichambua na kuchagua mshindi wa kwanza, mshindi wa pili na mshindi wa tatu kwa kila nyanja. Washindi hawa watatu kwa kila nyanja walipewa zawadi stahiki. Mshindi wa kwanza katika kila nyanja alipewa zawadi na kutambuliwa kwa Tuzo na mswada wa kila mshindi wa kwanza unachapishwa na kusambazwa kwa wasomaji. Sherehe ya utoaji wa Tuzo hii hufanyika tarehe 13 Aprili ya kila mwaka; hii ni tarehe ambapo Mwalimu Nyerere alizaliwa. Katika Duru ya Nne ya Utoaji wa Tuzo hii, ambayo ilifanyika tarehe 13 Aprili, 2026, Mgeni Rasmi alikuwa ni **Mwalimu Abdilatif Abdalla** ambaye ni mtunzi nguli wa mashairi, mtafsiri wa vitabu vya fasihi-andishi na mshindi wa Tuzo ya Jomo Kenyatta ya fasihi-andishi. Tuzo hii inasimamiwa na kamati maalum

inayofanya kazi kwa uhuru, umahiri na weledi kupitia Taasisi ya Elimu Tanzania.

- (ii) imechapa na kusambaza nakala 142,000 za vitabu vya washindi wa Tuzo ya Taifa ya Mwalimu Nyerere ya Uandishi Bunifu kwa Mwaka wa Fedha 2024/25. Vitabu hivyo vimegawanyika kwa nyanja kama ifuatavyo; riwaya nakala 50,000, ushairi nakala 50,000 na hadithi za watoto nakala 42,000. Vitabu hivi vimesambazwa katika shule za sekondari 6,418 na shule za msingi 18,061; na
- (iii) imeratibu mashindano ya uandishi wa insha ya Jumuiya ya Afrika Mashariki ambapo wanafunzi 475 wa shule za sekondari walishiriki. Lengo la mashindano hayo ni kuwajengea wanafunzi umahiri katika stadi za uandishi. Aidha, imeratibu uandishi wa insha ya SADC kwa wanafunzi 328 wa shule za sekondari ambapo washindi 10 waliopatikana insha zao zitashindanishwa katika ngazi ya Kikanda.

62. Mheshimiwa Spika, vilevile, Serikali imeendelea kuhamasisha jamii katika usomaji na uandishi bunifu kwa kutekeleza yafuatayo:

- (i) imetoa huduma ya kuazima na kusoma vitabu ndani ya maktaba kwa watumiaji

403,462 wakiwemo wenye mahitaji maalumu 4,392 (wanawake 2,088 na wanaume 2,304). Vilevile, imehamasisha ushiriki wa jamii katika matumizi ya maktaba na kusajili wanachama wapya 1,820; na

- (ii) imeendelea kutoa huduma za maktaba kwa njia ya kidigiti ambapo watumiaji 540 wamefikiwa na huduma hiyo.

63. Mheshimiwa Spika, Serikali, imeendelea kuimarisha matumizi ya Teknolojia katika kufundishia na kujifunzia kwa kutekeleza yafuatayo:

- (i) imeimarisha jukwaa la ujifunzaji na ufundishaji kwa wanafunzi wa sekondari kwa kulifungamanisha na teknolojia ya akili unde kama msaidizi wa mwanafunzi katika kujisomea, kufanya majaribio ya kidijiti na kujipima. Aidha, msisitizo umewekwa katika matumizi ya akili unde kama nyenzo ya kujifunza na kujijengea umahiri na si kama njia ya kumpatia mwanafunzi majawabu ya moja kwa moja;
- (ii) imeboresha jukwaa la shule mtandao (Online Public School) kuwa jumuishi ili kuwezesha wanafunzi wenye mahitaji maalum kutumia maudhui ya kielektroniki kwa urahisi kupitia

TEHAMA. Aidha, imehaulisha masomo ya sayansi, teknolojia, uhandisi, hisabati, jiografia na english ya kidato cha kwanza na cha pili kuwa maudhui shirikishi yanayojumuisha sauti na picha (audio-visual), maudhui ya sauti, maabara mtandao (virtual laboratories), video za maelekezo (instructional videos) na video za kufundishia darasani. Hatua hii imelenga kuongeza wigo wa upatikanaji wa maarifa na kuendana na mabadiliko ya kiteknolojia duniani; na

- (iii) imejenga jukwaa la kidijiti kwa ajili ya maudhui ya elimu ya msingi darasa la I hadi V kupitia mfumo wa shule mtandao katika Taasisi ya Elimu Tanzania ili kuimarisha ufundishaji na ujifunzaji kwa kutumia TEHAMA. Hatua hizi zinafanya elimu ya Tanzania kuendana na mabadiliko ya kidijitali duniani na kuwajengea wanafunzi uwezo wa kutumia teknolojia katika kujifunza na kufanya kazi.

64. Mheshimiwa Spika, Serikali, imekamilisha ujenzi wa mfumo wa shindano la walimu la stadi za kufundishia utakaotumiwa na walimu wa shule za msingi na sekondari kwa masomo yote ambapo jumla ya walimu 2,800 wamewasilisha video za ufundishaji ili kufanyiwa tathmini. Mfumo huo umeongeza ufanisi wa kuwapata walimu mahiri

watakaopata zawadi mbalimbali ikiwemo kurekodi video za mfano zitakazotumiwa na walimu wengine katika kufundishia na kujifunzia.

65. *Mheshimiwa Spika*, Serikali, imeendelea kuimarisha upatikanaji wa vifaa kwa walimu na wanafunzi wenye mahitaji maalum kwa kutekeleza yafuatayo:

- (i) imenunua na kugawa vifaa vya kielimu na saidizi kwa walimu, wakufunzi na walimu tarajali wenye ulemavu. Vifaa hivyo ni pamoja na kompyuta mpakato 688, mashine za kidigiti za kurekodi sauti 377, tablets 196, mashine za Breili ya kieletroniki 19, emboza sita, mashine za kuongeza sauti saba na seti za kupima usikivu vinne. Vifaa hivyo, vimesambazwa katika shule za msingi 309, shule za sekondari 629, na vyuo vya ualimu 10. Wanufaika wa vifaa hivyo ni wenye ulemavu wa viungo 342, wenye changamoto ya uoni 312, wenye uziwi 155, wenye ualbino 190 na wenye usikivu hafifu 198;
- (ii) imenunua vifaa vya kufundishia na kujifunzia kwa wanafunzi na walimu wenye mahitaji maalum ikiwemo *laptops* 270, vitimwendo 20, Breille mashine 100, *tablets* 180, shime sikio 100 na kuvisambaza katika vyuo vya mafunzo ya ufundi stadi 145, vyuo vya maendeleo ya

wananchi 55 na vyuo tisa vya ufundi stadi na marekebisho na wenye ulemavu ili kuboresha ufundishaji na ujifunzaji kwa wanafunzi hao;

- (iii) imetoa vifaa kwa wanafunzi wenye mahitaji maalum 1,127 (wanawake 475 na wanaume 652) wanaosoma katika taasisi za elimu ya juu. Vifaa hivo ni pamoja na fimbo za kutembelea 42, vinasa sauti 22, vifaa vya kusaidia kusikia 27, kisoma biti 10, viti vya magurudumu tisa, kofia pama 13, losheni ya kujikinga na jua 13, magongo ya kutembelea nane, kompyuta mpakato 65, perking braille nane, bajaji tisa, tablets 37 na miwani tatu;
- (iv) imegharamia ununuzi wa vifaa vya kufundishia na kujifunzia kwa wanafunzi 110 wenye mahitaji maalum pamoja na vifaa 122 vya utafiti kwa wanataaluma ili kuhakikisha ya kuwa watu wenye mahitaji maalum wanapata fursa sawa za elimu katika elimu ya juu.

66. Mheshimiwa Spika, vilevile, Serikali imenunua vifaa vya kujifunzia na kufundishia katika vyuo 34 vya ualimu na vifaa vya maabara katika vyuo 13 vya Serikali. Vilevile, imegharamia huduma ya chakula kwa wanafunzi 12,343 wa vyuo vya ualimu 34 vya Serikali.

67. Mheshimiwa Spika, Serikali, imeendelea na

utekelezaji wa majukumu ya Bodi ya Kitaalamu ya Walimu kwa kuweka mifumo na taratibu mbalimbali za utendaji wa Bodi hiyo ikiwemo:

- (i) ujenzi wa mfumo wa usimamizi na uendeshaji wa Bodi ya Kitaalamu ya Walimu;
- (ii) kuandaa moduli za mfumo wa usimamizi na uendeshaji wa Bodi ya Kitaalamu ya Walimu Tanzania ambazo ni moduli ya usajili na utoaji wa leseni kwa walimu na moduli ya usimamizi wa utoaji wa mafunzo endelevu kwa walimu; na
- (iii) kuandaa muundo wa mwongozo wa viwango vya ufundishaji kwa walimu.

68. *Mheshimiwa Spika*, mafunzo endelevu ni muhimu katika kuendeleza na kuimarisha utendaji kazi wa walimu, wakufunzi, wathibiti ubora wa shule na wasimamizi wa elimu nchini. Kwa kutambua umuhimu huo, Serikali imetekeleza yafuatayo:

- (i) imetoa mafunzo kwa walimu na wanafunzi 206,296 kuhusu matumizi ya majukwaa ya kidijiti na maktaba mtandao ili kuwawezesha walimu kutumia maktaba mtandao na nyenzo nyingine za kidijiti katika utekelezaji wa mtaala;

- (ii) imetoa mafunzo kwa walimu 124,601 (wa shule za serikali 121,494 na zisizo za serikali 3,107) kwa mchangano ufuatao: 34,305 kuhusu ufundishaji wa stadi za Kusoma, Kuandika na Kuhesabu, wakuu wa shule 379 kuhusu usimamizi na utekelezaji wa Mafunzo Endelevu ya Walimu Kazini (MEWAKA), 89,917 kuhusu mbinu mbalimbali za kuboresha ufundishaji na ujifunzaji darasani wakiwemo 49,000 wa shule za msingi za Serikali, 37,810 wa shule za sekondari za Serikali na 3,107 wa shule za sekondari zisizo za Serikali;
- (iii) imetoa mafunzo kwa walimu 6,024 wa shule za awali na msingi kuhusu masuala ya ukatili wa kijinsia kupitia mpango wa shule salama kwa lengo la kuboresha huduma za malezi, ushauri na unasihi shuleni;
- (iv) imetoa mafunzo kwa viongozi wa elimu 5,297 (wanaume 3,663 na wanawake 1,634) kuhusu utekelezaji wa Mwongozo wa Motisha kwa Walimu kwa mchangano ufuatao; maafisa elimu kata 3,876, wakurugenzi wa halmashauri 137, maafisa elimu wilaya 363, maafisa elimu taaluma 363, wathibiti ubora wa shule wa wilaya 184, makatibu wa tume ya walimu 153, maafisa utumishi 172, maafisa

elimu mkoa na maafisa taaluma 49; kwa lengo la kuimarisha utaratibu wa kutoa motisha kwa walimu katika halmashauri;

- (v) imetoa mafunzo kwa walimu 1,964 na wasimamizi wa elimu 676 kuhusu ufundishaji wa somo la elimu ya biashara, mafunzo kwa walimu 317 kuhusu matumizi ya TEHAMA katika ufundishaji, mafunzo kwa walimu 302 na maafisa elimu kata 248 kuhusu tathmini ya ujifunzaji, na mafunzo kwa walimu 165 wa Hisabati na Sayansi na wasimamizi 65 kuhusu ufundishaji wa masomom hayo;
- (vi) imetoa mafunzo ya uongozi bora kwa maafisa elimu mkoa 26, maafisa elimu wilaya 182 na maafisa elimu kata 1,960 kwa lengo la kuimarisha umahiri katika kusimamia utekelezaji wa Sera ya Elimu na Mafunzo ya Mwaka 2014, Toleo la 2023;
- (vii) imetoa mafunzo ya muda mrefu kwa walimu 1,972 katika kozi za Astashahada, Stashahada ya Uongozi na Usimamizi wa Elimu na Uthibiti Ubora wa Shule katika Kampasi za Bagamoyo, Mbeya na Mwanza kupitia Wakala wa Maendeleo ya Uongozi wa Elimu – ADEM; na
- (viii) imetoa mafunzo kwa walimu 149 na viongozi 207 wa Mpango wa Elimu Changamani kwa

Vijana walio Nje ya Shule -IPOSA kuhusu kufundisha, kuanzisha na kuendeleza vituo vya IPOSA katika wilaya ya Kasulu, Kakonko na Sumbawanga na namna ya kupata wanufaika wa mradi.

69. *Mheshimiwa Spika*, mafunzo haya yanaimarisha umahiri wa walimu na kuongeza ubora wa ujifunzaji darasani. Hii ni hatua muhimu katika kuhakikisha mageuzi ya elimu yanafanikiwa.

70. *Mheshimiwa Spika*, katika kuboresha utoaji wa elimu kwa wanafunzi wenye mahitaji maalum, Serikali imetekeleza yafuatayo:

- (i) imetoa mafunzo kwa watekelezaji wa elimu jumuishi 224 wa shule za msingi kuhusu kuwabaini na kutoa huduma jumuishi kwa wanafunzi wenye mahitaji maalum;
- (ii) imetoa mafunzo kuhusu utambuzi na ubainishaji wa wanafunzi wenye mahitaji maalum kwa waratibu wa elimu jumuishi 26 kutoka vyuo vya mafunzo ya ufundi stadi na vyuo vya maendeleo ya wananchi 35. Aidha, imetoa mafunzo kwa watendaji 51 kutoka katika vyuo vikuu saba vya umma kuhusu ujumuishaji wa wanafunzi wenye mahitaji maalum;

- (iii) imetoa mafunzo kwa walimu wa shule za msingi na sekondari 350, wakufunzi 50 kutoka vyuo vya ualimu, wahadhiri wa vyuo vikuu 74 na wanafunzi 200 kutoka taasisi za elimu ya juu kuhusu matumizi ya TEHAMA na teknolojia saidizi;
- (iv) imetoa mafunzo kwa wanafunzi 205 wa elimu ya juu kuhusu huduma za upatikanaji wa huduma za usaidizi ili waweze kujifunza kwa ufanisi na imetoa mafunzo kwa wakitubi 19, maafisa TEHAMA 19, maafisa maabara 19 kutoka taasisi za elimu ya juu kwa lengo la kuboresha utoaji wa huduma kwa wanafunzi wenye mahitaji maalum; na
- (v) imetoa mafunzo kuhusu matumizi ya teknolojia saidizi kwa wanafunzi 100 na watumishi 35 wenye mahitaji maalum katika taasisi 19 za elimu ya juu kwa lengo la kuimarisha matumizi ya teknolojia saidizi kwa wanafunzi wenye mahitaji maalum na kuboresha ufundishaji na ujifunzaji.

71. Mheshimiwa Spika, vilevile, Serikali imeendelea kutoa ufadhili wa masomo kwa walimu 1,223 wanaosoma stashahada ya ualimu wa elimu maalum ili kuongeza idadi ya walimu wenye umahiri wa kufundisha elimu jumuishi kwa shule za awali na msingi.

72. Mheshimiwa Spika, Serikali, pia imeendelea kufanya ufuatiliaji na tathmini ya utekelezaji wa mipango na miongozo inayotolewa na Wizara ili kuhakikisha elimu ya msingi, sekondari na ualimu inatolewa kwa ufanisi kwa kutekeleza yafuatayo:

- (i) imefanya ufuatiliaji wa ufundishaji na ujifunzaji wa somo la elimu jumuishi na mawasiliano ya kitaalam ya Lugha ya Alama ya Tanzania kwa walimu wa vyuo vya ualimu vya Serikali 34 na visivyo vya Serikali 13 kwa lengo la kuimarisha ufundishaji na ujifunzaji wa darasa jumuishi katika shule za msingi;
- (ii) imefanya tathmini ya matumizi ya TEHAMA na teknolojia saidizi katika shule 15 za msingi zinazopokea wanafunzi wenye uziwi-kutokuona kwa lengo la kuimarisha ujifunzaji na ufundishaji kwa kundi husika. Changamoto zilizobainishwa zimetatuliwa kwa kununua vifaa vya TEHAMA na teknolojia saidizi 10,601 ili kuwawezesha wanafunzi wenye mahitaji maalum kujifunza kwa ufanisi;
- (iii) imefanya ufuatiliaji katika shule kongwe 27 za msingi na 26 za sekondari zinazotoa elimu kwa wanafunzi wenye mahitaji maalum na kutoa ushauri wa namna ya kuboresha huduma na utoaji wa elimu kwa wanafunzi;

- (iv) imefanya ufuatiliaji wa ujenzi wa karakana 27 zilizojengwa kwa ajili ya Mpango wa Elimu Changamani kwa Vijana Walio Nje ya Shule-IPOSA katika mikoa wa sita ambayo ni Manyara, Shinyanga, Simiyu, Singida, Pwani na Tanga inayotekeleza programu ya IPOSA na kutoa ushauri ili kuimarisha utoaji wa mafunzo;
- (v) imefanya ufuatiliaji katika vyuo vya elimu ya ufundi na mafunzo ya ufundi stadi 18 na vyuo vya maendeleo ya wananchi tisa kwa lengo la kubaini mahitaji ya ufundishaji na ujifunzaji kwa wanafunzi wenye mahitaji maalum na kutoa ushauri stahiki;
- (vi) imefanya ufuatiliaji wa vitabu vya darasa la VII vilivyosambazwa na Taasisi ya Elimu Tanzania kwa lengo la kupata taarifa kuhusu usambazaji, mapokezi na matumizi ya vitabu husika katika ngazi za mikoa, halmashauri na shule za awali na msingi;
- (vii) imefanya ufuatiliaji katika vyuo vya ualimu 23 (vyuo vya Serikali saba na visivyo vya serikali 16) vinavyotoa mafunzo ya ana kwa ana kwa walimu wanaojiendeleza. Aidha, ufuatiliaji ulibaini kwamba kuna uhitaji wa walimu kujiendeleza katika ngazi ya stashahada, hivyo serikali imeanzisha programu ya masafa

- kwa lengo la kuwawezesha walimu kujiunga na mafunzo pasipo kuathiri majukumu yao;
- (viii) imefanya tathmini ya moduli 39 zitakazotumika kuendesha mafunzo kwa walimu kazini ili kuimarisha utoaji wa mafunzo kazini kwa walimu;
 - (ix) imefanya tathmini ya moduli 15 za MEWAKA zinazohusu matumizi ya teknolojia katika elimu kwa lengo la kupima ubora, uhalisia na ufanisi wake katika kuwawezesha walimu wa elimu ya sekondari kuimarisha umahiri wao wa matumizi ya teknolojia na mbinu za kufundishia na kujifunzia;
 - (x) imefanya tathmini ya mahitaji ya mafunzo ya uongozi na usimamizi kwa ajili ya wakuu na makamu wakuu wa shule za sekondari kupitia Wakala wa Maendeleo ya Elimu - ADEM ili kuimarisha usimamizi wa shule. Tathmini itasaidia kuboresha mbinu za kufundisha, kushauri, kusimamia mitaala na kuweka mkakati wa kuandaa mafunzo; na
 - (xi) imefanya tathmini ya utekelezaji wa mafunzo ya amali kwa shule za sekondari 201 zilizoteuliwa kwa kuzingatia matakwa ya sera ya elimu na mafunzo ya mwaka 2014, Toleo la mwaka 2023. Tathmini hii imeonyesha kuwa

zaidi ya asilimia 75 ya wanafunzi katika shule zinazotekeleza mkondo wa amali wamepokea vyema mpango huo na wako tayari kusoma fani mbalimbali zinazotolewa na shule hizi. Hatua hii inaonesha dhamira ya Serikali ya kuhakikisha hakuna mtoto anayekosa haki ya elimu. Elimu ni haki ya kila Mtanzania, si fursa ya wachache.

73. Mheshimiwa Spika, Serikali imeendelea kuongeza fursa za elimu kupitia vituo vya utoaji wa elimu kwa njia mbadala kupitia Taasisi ya Elimu ya Watu Wazima kwa kutekeleza yafuatayo:

- (i) imewezesha kurejesha wanafunzi 3,467 ikiwemo wanawake 2,062 na wanaume 1,405 waliokatisha masomo kwa sababu mbalimbali ikiwemo ujauzito ambao wameendelea na shule kupitia elimu kwa njia mbadala (Alternative Education Pathway);
- (ii) imetoa mafunzo kwa vijana 16,732 walio nje ya shule kupitia Mpango wa Elimu Changamani (Integrated Program for Out of School Adolescent -IPOSA);
- (iii) imeendesha vipindi vya ana kwa ana na programu huria na masafa kwa jumla ya wanafunzi 2,486 (wanaume 1,183 na wanawake 1,303) kama ifuatavyo:

Astahada 172 (wanawake 87 na wanaume 85), Astahada Ufundi 100, Stahada 1,537 (wanawake 836 na wanaume 701) na Shahada 777 (wanawake 380 na wanaume 397); na

- (iv) imeendelea kuboresha utoaji wa elimu ya sekondari kwa njia mbadala na kuongeza fursa za programu za elimu ya kisomo (kusoma, kuandika, kuhesabu na kisomo cha kujiendeleza) katika vituo 191 vya elimu ya watu wazima na waliokosa elimu kwa njia ya mfumo rasmi katika mikoa 26 ya Tanzania Bara ambapo hatua ya I na II ya mitihani ya majaribio ilifanyika kwa wanafunzi 5,438 (wanawake 3,761 na wanaume 1,677).

74. *Mheshimiwa Spika*, vilevile, Serikali imefanya tathmini ya matokeo ya utekelezaji wa sera na miongozo ya kuwarejesha shuleni wanafunzi waliokatisha masomo kwa sababu mbalimbali (Impact Assessment of School Re-Entry Policies in Mainland Tanzania - 2025). Tathmini husika imewezesha kubaini mafanikio katika utekelezaji wa sera na miongozo pamoja na changamoto zinazoweza kuathiri utekelezaji.

75. *Mheshimiwa Spika*, Serikali, imefanya utafiti kuhusu changamoto ya mdondoko wa wanafunzi

katika shule za msingi na sekondari nchini 2025 (Understanding the Problem of School Dropouts in Tanzania's Primary and Secondary Schools). Utafiti umebaini sababu za wanafunzi kukatiza masomo na kutoa mapendekezo yatakayoisaidia kuweka mikakati na afua za kudhibiti tatizo la mdondoko wa wanafunzi.

76. Mheshimiwa Spika, Serikali, imeendelea kuwezesha upimaji na tathmini kwa wanafunzi na watahiniwa wa elimu ya msingi, sekondari na vyuo vya ualimu kupitia Baraza la Mitihani la Taifa kwa kutekeleza yafuatayo:

- (i) imeendesha Upimaji wa Kitaifa wa Darasa la Nne wa mwaka 2025 kwa wanafunzi 1,490,314 (wasichana 780,541 na wavulana 709,773) sawa na asilimia 94.10 ya wanafunzi 1,583,686 (wasichana 818,673 na wavulana 765,013) waliosajiliwa. Aidha, katika upimaji huo wanafunzi 1,324,970 (wasichana 703,287 na wavulana 621,683) walifaulu sawa na asilimia 88.91;
- (ii) imeendesha Mtihani wa Kumaliza Elimu ya Msingi 2025 kwa watahiniwa **1,146,231** (wasichana ni 626,147 na wavulana ni 520,084) sawa na asilimia 97.77 ya watahiniwa **1,172,324** waliosajiliwa (wasichana 637,162 na wavulana 535,162) ambapo watahiniwa

937,581 (wasichana 508,477 na wavulana 429,104) sawa na asilimia 81.80 walifaulu mtihani huo;

- (iii) imeendesha upimaji wa Kidato cha Pili kwa wanafunzi **819,012** (wasichana ni 461,318 na wavulana ni 357,694) sawa na asilimia 91.13 ya watahiniwa **898,718** waliosajiliwa (wasichana 497,891 na wavulana 400,827). Aidha, idadi ya wanafunzi waliofaulu walikuwa **710,118** kati yao wasichana ni 395,238 na wavulana ni 314,880;
- (iv) imeendesha Mtihani wa Kidato cha Nne wa mwaka 2025 kwa watahiniwa **578,400** sawa na asilimia 97.08 ya watahiniwa 595,810 waliosajiliwa. Watahiniwa **543,414** walifaulu sawa na asilimia 94.15 kati yao wasichana ni 288,015 na wavulana ni 255,399; na
- (v) imesajili watahiniwa 133,749 kwa ajili ya Mtihani wa kuhitimu Kidato cha sita wa mwaka 2026. Vilevile, imesajili watahiniwa 10,725 wa Mtihani wa Elimu ya Ualimu wa mwaka 2026.

77. Mheshimiwa Spika, Serikali, imefanya utafiti katika shule 45 za msingi katika halmashauri 10 za mikoa mitano ambayo ni Kigoma, Dar es Salaam, Mtwara, Songwe na Morogoro kuhusu matumizi ya kiongozi cha mwalimu katika kufundishia na

kujifunzia stadi za Kusoma, Kuandika na Kuhesabu. Matokeo ya utafiti yatasaidia kuimarisha ujifunzaji na ufundishaji wa stadi za KKK nchini na kutekeleza mipango mahususi iliyowekwa katika mpango wa kuhakikisha kuwa kila mtoto anayeingia darasa la tatu, anajua kusoma, kuandika na kuhesabu.

78. Mheshimiwa Spika, Serikali, imeendelea kutumia majukwaa mbalimbali ya kitaifa na kimataifa kuhamasisha na kutoa elimu kwa umma kuhusu elimu jumuishi na elimu ya watu wazima kwa kutekeleza yafuatayo:

- (i) imetoa elimu kwa umma kuhusu umuhimu wa uandikishaji watoto wenye ulemavu, mabadiliko ya Sera ya Elimu na Mafunzo ya Mwaka 2014, Toleo la 2023 na mitaala iliyoboreshwa ya mwaka 2023 pamoja na utekelezaji wa shule ya nyumbani (home schooling) kupitia maadhimisho ya siku ya watu wenye ulemavu, siku ya viziwi, wenye ualbino, fimbo nyeupe na braille kitaifa ambapo watu 8,201 walishiriki;
- (ii) imeendesha Kongamano la Kitaifa la Elimu Jumuishi lililojumuisha washiriki 420 ikiwemo wanafunzi wenye ulemavu 220 na wasio na ulemavu 170 kutoka taasisi 19 za elimu ya juu, walezi 10 wa wanafunzi wa

vyuo vikuu, waratibu 20 wa elimu jumuishi katika vyuo vikuu kwa lengo kuwajengea uelewa wa elimu jumuishi na namna bora ya kuwahudumia wanafunzi wenye mahitaji maalum katika taasisi zao; na

- (iii) imefanya Maadhimisho ya Siku ya Kisomo Kimataifa na Juma la Elimu ya Watu Wazima tarehe 15-19/09/2025 Mkoani Katavi ambapo takribani washiriki 1,000 walihudhuria. Lengo la maadhimisho hayo ni kuhamasisha jamii kutumia fursa mbalimbali za elimu zinazotolewa na Serikali ili kunufaika kiuchumi na kijamii.

d. Kuongeza Fursa na Kuimarisha Ubora wa Elimu ya Juu

79. Mheshimiwa Spika, Serikali, imeendelea kuimarisha fursa katika elimu ya juu kwa kutoa mikopo kwa wanafunzi wa stashahada na shahada kwa kutekeleza yafuatayo:

- (i) imeratibu udahili wa wanafunzi 170,916 (wanawake 78,021 na wanaume 92,895) walioomba kujiunga na elimu ya juu kwa ngazi ya shahada ya kwanza katika vyuo vya elimu ya juu nchini kwa mwaka wa masomo 2025/26. Kati ya maombi hayo, waombaji 159,010 (wanawake 74,973 na wanaume 84,037) sawa na asilimia 93

walidahiliwa ikiwa ni ongezeko la wanafunzi 21,193 ikilinganishwa na wanafunzi 137,817 waliodahiliwa mwaka 2024/25;

- (ii) imetoa mikopo kwa wanafunzi wa elimu ya juu 284,487 ikilinganishwa na idadi ya wanafunzi 245,384 waliopata mikopo mwaka 2024/25 ambapo wanafunzi wa mwaka wa kwanza ni 106,606 (wanawake 50,060 na wanaume 56,546), Shahada ya kwanza ni 94,451 (wanawake 45,092 na wanaume 49,359), stahada 11,844 (wanawake 4,863 na wanaume 6,981), na shahada za juu 311 (wanawake 105 na wanaume 206). Vilevile, imetoa mikopo kwa wanafunzi wanaoendelea na masomo 177,881 (wanawake 80,901 na wanaume 96,980) ambapo shahada ya kwanza 170,942 (wanawake 78,244 na wanaume 92,698) shahada za Juu 110 (wanawake 38 na wanaume 72) na stahada 6,829 (wanawake 2,619 na wanaume 4,210); na
- (iii) imekusanya jumla ya **Shilingi bilioni 180.8** kutokana na mikopo iliyoiva kupitia Bodi ya Mikopo ya Wanafunzi wa Elimu ya Juu sawa na asilimia **82** ya lengo la kukusanya **Shilingi Bilioni 220,273,850,000.00**.

80. Mheshimiwa Spika, mabadiliko ya kasi ya teknolojia, hasa katika masuala ya akili-unde, yaani

artificial intelligence, ni fursa kubwa sana kwa binadamu kuweza kufanya maisha yakawa bora zaidi. Akili-unde itaboresha sana tiba na afya ya binadamu kwa ujumla, itaongeza tija katika kilimo, itaboresha na kuimarisha sana elimu, itabadilisha sana namna nchi zinavyoweza kusimamia ulinzi na usalama na kadhalika. Akili-unde na taaluma kama hizi inakuwa kwa kasi kubwa sana duniani, na ni maendeleo ambayo hayaepukiki na hayazuiliki. Lakini mabadiliko haya ya teknolojia yanaweza kuwa ni changamoto kubwa na ya kutisha kwa binadamu kama juhudi stahiki zisipochukuliwa za kuielewa, kuimudu na kuisimamia teknolojia hii ya akili-unde na taknolojia zinazoendana nayo. Kwa mfano, kuna uwezekano mkubwa sana wa muundo wa ajira kubadilika sana na kusababisha watu wengi kupoteza ajira kwa sababu ya kasi na ukubwa wa maendeleo ya taknolojia.

81. *Mheshimiwa Spika*, Akili-unde pia inaweza kuumiza watu na nchi kwa namna nyingi, ikiwa ni pamoja na kugusa mambo ya ulinzi na usalama, kuingilia taarifa za watu bila mipaka na kadhalika. Serikali inatambua kuwa ni muhimu kujenga uwezo wa nchi yetu katika kuielewa, kuimudu na kutumia

vizuri teknolojia ya akili-unde na teknolojia kama hizo ili kufanya maendeleo haya yawe fursa badala ya kuwa changamoto.

82. Mheshimiwa Spika, kwa kutambua umuhimu wa kujenga na kuimarisha uwezo wa nchi yetu katika masuala ya akili-unde na teknolojia za mwelekeo huo, Serikali imeanzisha utaratibu wa kufadhili vijana wa Kitanzania kwenda kusomea mambo ya akili-unde. Moja ya hatua hizi ni kufadhili vijana wa Kitanzania kusoma nje ya nchi katika vyuo vizuri na ambavyo vina utaratibu mzuri wa kutoa taaluma darasani na ujuzi kupitia ushirikiano na makampuni ya teknolojia. Kwa minajili hiyo, Wizara imeanzisha ufadhili unaojulikana kama *Samia Scholarship Extended, DS/AI+*. Ufadhili huu unaendeshwa kwa uwazi na ushindani. Kwa kuanzia wanafunzi 50 waliopata ufaulu wa juu zaidi katika matokeo ya kidato cha sita mwaka 2025 kwenye tahasusi za sayansi zinazojumuisha hisabati walichaguliwa kwa ajili ya kupelekwa nje kwa masomo.

83. Mheshimiwa Spika, Wanafunzi hawa wamechaguliwa kutokana na matokeo yao kuwa bora zaidi kuliko wengine kwa utaratibu wa uwazi na ushindani. Wanafunzi hawa walipelekwa kwenye kambi ya mafunzo katika Taasisi ya Afrika ya Sayansi na Teknolojia ya Nelson Mandela iliyopo

Arusha. Kambi hii ya mafunzo ni ya maandalizi ya wanafunzi hao kabla hawajapelekwa nje kusoma. Aidha, kati ya wanafunzi 50 waliochaguliwa, kumi na sita wameshapelekwa Chuo Kikuu cha Johannesburg kuanza masomo. Wanafunzi 34 waliobaki wameshakubaliwa kujiunga na vyuo vikuu nchini Ireland. Kati yao wanafunzi 32 watajiunga na Chuo Kikuu cha Limerick nchini Ireland na wanafunzi wawili watajiunga na Chuo Kikuu Kishiriki cha Dublin nchini Ireland. Wanafunzi hawa wanatarajia kuondoka nchini kuelekea Ireland mwezi wa tisa mwaka huu.

84. *Mheshimiwa Spika*, wanufaika wa Mpango wa Samia Scholarship Extended DS/AI+ wamepata punguzo la ada ya masomo kwa asilimia 50 katika Chuo Kikuu cha Limerick nchini Ireland kufuatia makubaliano yaliotiwa saina Machi 26, 2026 jijini Dar es Salaam. Makubaliano hayo yamelenga kuongeza fursa za elimu ya juu kwa vijana wa Kitanzania katika fani za kisasa ikiwemo Sayansi ya data, Akili unde na Sayansi Shirikishi. Vijana hao ni sehemu ya wanufaika 50 wa mpango huo wa ufadhili unaolenga kukuza rasilimaliwatu wenye ujuzi wa hali ya juu katika sekta ya teknolojia. Kwa upande wa wanafunzi 16 waliokwenda Chuo kikuu cha Johannesburg nchini Afrika Kusini, makubaliano ya ushirikiano yaliyopo yaliwawezesha kufikiriwa katika kundi la wanafunzi wanaotoka

nchi za SADC ambao wanalipa kiasi kidogo cha ada ukilinganisha na wanafunzi wanaotoka nchini za kigeni.

85. *Mheshimiwa Spika*, mpango huu ni hatua muhimu katika kuwawezesha vijana wenye vipaji kupata elimu na ujuzi unaoendana na mahitaji ya dunia ya sasa ya kidijitali ikiwa ni jitihada ya utekelezaji wa sera ya elimu na mafunzo ya mwaka 2014, Toleo la 2023 inayosisitiza umuhimu wa kuandaa nguvu kazi yenye ujuzi hasa katika maeneo ya sayansi.

86. *Mheshimiwa Spika*, nitumie fursa hii kuwakaribisha wadau wa elimu kuunga mkono juhudi za Serikali kwa kuchangia mfuko wa Samia Scholarship ili kuongeza idadi ya wahitimu katika masomo ya Sayansi, Teknolojia, Uhandisi na Hisabati.

87. *Mheshimiwa Spika*, vilevile, Serikali imeendelea kutoa ufadhili wa masomo kwa wanafunzi wa elimu ya juu kama ifuatavyo:

- (i) imetoa ufadhili wa masomo kupitia SAMIA skolashipu kwa wanafunzi wa mwaka wa kwanza 936 (wanawake 288 na wanaume 648) na wanaoendelea wanafunzi 850 (wanawake 325 na wanaume 525) wa shahada ya kwanza na shahada ya uzamili 66 (wanawake 24 na

wanaume 42);

- (ii) imetoa ufadhili kwa wanafunzi wanne wanaosoma Shahada ya Umahiri katika vyuo bora duniani katika fani za: *Nuclear Medicine* (1), *Medical Physics* (2), na *Nuclear Engineering/Power Plants and Research Reactors* (1) kupitia SAMIA *Scholarship Extended (Nuclear Science)*. Lengo likiwa ni kuongeza wataalamu katika eneo hilo nchini; na
- (iii) imetoa ufadhili kwa wanafunzi 10 wasichana wenye ufaulu wa juu katika mtihani wa Taifa wa Kidato cha Sita katika masomo ya sayansi kupitia Chuo Kikuu cha Dar es Salaam.

88. *Mheshimiwa Spika*, Serikali, imeendelea kuimarisha ushirikiano baina ya vyuo vikuu vya ndani na nje ya nchi kwa kutekeleza yafuatayo:

- (i) imepokea jumla ya vijana wa mafunzo kwa vitendo 19 na wakufunzi watano kutoka India, Palestina, Yemen, Tunisia, Ujerumani, Austria, Jamhuri ya Czech, Uhispania, Uswisi na Iran. Vijana hao walipata mafunzo katika taasisi mbalimbali ikiwemo Chuo Kikuu cha Afya na Sayansi Shirikishi Muhimbili, Chuo Kikuu cha Sayansi na Teknolojia Mbeya, Baraza la Mitihani la Tanzania, na Chuo

Kikuu Huria cha Tanzania kwa lengo la kubadilishana uzoefu katika fani za afya na sayansi shirikishi, sayansi ya viumbe, sayansi ya tiba na sayansi ya kompyuta na namna ya kuwahudumia makundi maalum;

- (ii) imepokea ufadhili wa masomo kwa wanafunzi 260 kutoka nchi wahisani kama ifuatavyo: Urusi (150), China (49), Hungaria (21), Jumuiya ya Madola (11), Misri (10), Algeria (8), Morocco (4), Mauritius (4), Korea ya Kusini (2) na Shirika la Kimataifa la Nguvu la Atomiki (1) (International Atomic Energy Agency- IAEA); na
- (iii) imeendelea kutoa ufadhili kwa wanafunzi 15 kutoka China wanaosoma Lugha ya Kiswahili katika Chuo Kikuu cha Dar es Salaam.

89. Mheshimiwa Spika, vilevile, Serikali imeendelea kuimarisha uhusiano wa kiutendaji kati ya Kamati 33 za Ushauri wa Viwanda (*Industrial Advisory Committees*) kwa kutoa ushauri kuhusu maboresho ya mitaala, mahitaji ya ujuzi kazini na mwelekeo wa sekta za uzalishaji. Vilevile, mikataba 250 ya ushirikiano (MoUs) imesainiwa kati ya vyuo vikuu na wadau wa viwanda na sekta binafsi kwa ajili ya kuimarisha mafunzo kwa vitendo, tafiti shirikishi, ubunifu na uhamishaji wa teknolojia. Kupitia ushirikiano huu, wanafunzi 154,417 wamepata

mafunzo kwa vitendo viwandani na wahadhiri 612 wamepata uzoefu wa kazi viwandani uliosaidia kuboresha mbinu za ufundishaji na kuongeza uhalisia wa maudhui ya kitaaluma kulingana na mahitaji ya soko la ajira.

90. Mheshimiwa Spika, Serikali, imeendelea kuboresha mazingira ya kufundishia na kujifunzia katika taasisi za elimu ya juu kwa kujenga na kukarabati miundombinu mbalimbali kama ifuatavyo:

- (i) imeendelea na ujenzi wa majengo mapya 130 yanayojumuisha madarasa, maabara, kumbi za mihadhara, ofisi, mabweni na vituo vya utafiti katika maeneo 47 ya taasisi 20 zinazotekeleza mradi wa Elimu ya Juu kwa Mageuzi ya Kiuchumi ambapo majengo mapya matano yamekamilika na ujenzi wa majengo mengine umefikia wastani wa asilimia 57.6. Vilevile, imekarabati miundombinu 18 ya kufundishia na kujifunzia na kuweka vifaa vya kisasa katika majengo 36 (Taarifa ya hatua za ujenzi katika kila taasisi ni kama ilivyobainishwa katika **Kiambatisho Na. 3**). Kampasi hizi zitakapokamilika zitatoa mafunzo ya ujuzi ili kuandaa wahitimu wenye ujuzi unaotakiwa na soko la ajira ndani na nje ya nchi;

- (ii) imeendelea na ujenzi wa maktaba ya kisasa yenye uwezo wa kuhudumia wanafunzi 1,500 kwa wakati mmoja katika Chuo Kikuu Kishiriki cha Elimu Mkwawa ambapo ujenzi umefikia asilimia 48. Aidha, inaendelea na ujenzi wa mabweni mawili yenye uwezo wa kuchukua wanafunzi 276 kwa kila bweni ambapo wastani wa hatua ya ujenzi umefikia asilimia 58;
- (iii) imeendelea na ujenzi wa awamu ya kwanza wa hosteli yenye uwezo wa kuhudumia wanafunzi 500 katika Taasisi ya Afrika ya Sayansi na Teknolojia ya Nelson Mandela ambapo ujenzi umefikia asilimia 81;
- (iv) imeendelea na ujenzi wa jengo la utawala lenye uwezo wa kuchukua watu 1,800 kwa wakati mmoja ambapo utekelezaji umefikia asilimia 90 katika Chuo Kikuu Mzumbe kampasi kuu. Vilevile, imeendelea na ujenzi wa jengo la taaluma Tegeta ambapo ujenzi umefikia asilimia 18;
- (v) imeendelea na ujenzi wa ofisi ya Bodi ya Mikopo ya Wanafunzi wa Elimu ya Juu Dodoma ambapo ujenzi umefikia asilimia 84;
- (vi) imeendelea kuboresha miundombinu ya usambazaji wa maji safi katika Chuo Kikuu cha Dodoma ambapo ujenzi wa tanki la maji

- katika ndaki ya elimu umefikia asilimia 90. Vilevile, imeunganisha miundombinu ya majitaka katika Hosteli 10 Ndaki ya Elimu na mabweni 3 Ndaki ya Sayansi za Kompyuta na Elimu Angavu katika chuo hicho. Aidha, imeendelea na ujenzi wa bweni moja lenye uwezo wa kulaza wanafunzi 240 kwa wakati mmoja mkoani Iringa umefikia asilimia 26;
- (vii) imekamilisha ujenzi wa jengo la TEHAMA lenye uwezo wa kuchukua watu 750 kwa mara moja pamoja na usimikaji wa mifumo ya TEHAMA, jengo la taaluma lenye uwezo wa kuchukua watu 2,000 kwa mara moja, na hosteli moja yenye uwezo wa kuchukua wanafunzi 212 kwa wakati mmoja. Aidha, imeendelea na ujenzi wa jengo la maktaba lenye uwezo wa kuchukua watumiaji 2,500 kwa wakati mmoja ambapo ujenzi umefikia asilimia 75.3 katika Chuo Kikuu cha Ushirika Moshi;
- (viii) imeendelea na ukarabati wa jengo la utawala wing A na B katika Chuo Kikuu Huria cha Tanzania ambapo ukarabati umefikia asilimia 78 na inaendelea na ujenzi wa ofisi ya taaluma katika kituo cha uratibu Pemba ambapo ujenzi umefikia asilimia 70;

- (ix) imeendelea na ukarabati wa jengo la Tume ya Sayansi na Teknolojia ambapo ukarabati umefikia asilimia 97;
- (x) imekamilisha ujenzi wa jengo la utawala katika Chuo Kikuu cha Kilimo na Teknolojia cha Mwalimu Nyerere;
- (xi) imekarabati hosteli tano za wanafunzi katika Chuo Kikuu cha Sayansi na Teknolojia Mbeya;
- (xii) imekamilisha upanuzi wa Hosteli ya Dkt. J.P.J. Magufuli (Blocks A na E) kwa kuongeza ghorofa mbili ambao umeongeza malazi kwa kwa wanafunzi 576 na imeendelea na uwekaji wa samani katika Chuo Kikuu cha Dar es Salaam; na
- (xiii) imekamilisha ujenzi wa jengo la auxiliary police katika Kampasi ya Solomon Mahlangu kwa ajili ya kuimarisha usalama chuoni. Aidha, imeendelea na ukarabati wa miundombinu katika bweni namba moja na saba katika Kampasi ya Edward Moringe na bweni katika kampasi ya Solomon Mahlangu na nyumba tano za watumishi katika Chuo Kikuu cha Sokoine cha Kilimo ambapo ukarabati umefikia asilimia 95.

91. *Mheshimiwa Spika*, vilevile, Serikali imeanza maandalizi ya ujenzi wa Kituo cha Umahiri cha

Magonjwa ya Moyo (awamu ya II) katika Kituo cha Taaluma ya Afya cha Mloganzila. Aidha, wanataaluma 15 wamepata ufadhili wa kusoma kwenye magonjwa ya moyo na mishipa ya damu ambapo ngazi ya umahiri ni 10 na uzamivu ni watano.

92. *Mheshimiwa Spika*, ili kuhakikisha kuwa elimu inayotolewa inakidhi miongozo inayotolewa na mahitaji ya soko la ajira, serikali imeendelea kusimamia na kuthibiti ubora wa elimu inayotolewa na vyuo vikuu na taasisi ya elimu ya juu kwa kutekeleza yafuatayo:

- (i) imetoa ithibati kwa programu 233 kati ya 461 zilizofanyiwa tathmini kama ifuatavyo: astashahada saba, shahada 193, shahada ya uzamili 23, na shahada ya uzamivu 10;
- (ii) imetathmini na kutambua tuzo 1,240 zilizokidhi vigezo kati ya tuzo 1,636 za waombaji waliosoma vyuo vikuu vya nje ya nchi kama ifuatavyo: Astashahada ya Uzamili mmoja, cheti sita, stashahada 63, shahada 681, stashahada ya uzamili 14, shahada ya uzamili 394 na shahada ya uzamivu 81;
- (iii) imetathmini usajili wa vyuo vikuu vya nje ya nchi kwa maombi ya wanafunzi 1,570 waliodahiliwa katika vyuo hivyo na kutoa

hati ya kutokuwa na pingamizi (No Objection Certificate) kwa wanafunzi 1,472 waliodahiliwa katika vyuo vinavyotambulika kama ifuatavyo: cheti wawili, diploma 135, cheti cha uzamili mmoja, shahada 1,189, shahada ya uzamili 123, na shahada ya uzamivu 22; na

- (iv) imefanya ukaguzi kwa mawakala nane wanaohusika kupeleka wanafunzi kusoma katika vyuo vya nje ya nchi kwa lengo la kuwasajili na kuhuisha usajili wa leseni za uwakala.

93. *Mheshimiwa Spika*, Serikali, imeendelea kuimarisha matumizi ya Teknolojia katika kufundisha na kujifunza katika taasisi za elimu ya juu kwa kutekeleza yafuatayo:

- (i) imeboresha miundombinu ya mawasiliano, teknolojia na habari katika taasisi 19 za elimu ya juu kwa kuziwezesha kutumia mfumo wa “moodle” kama njia muhimu ya kuendesha programu. Aidha, taasisi tano zimeongeza kasi ya mtandao wa intaneti katika kampasi ili kuongeza ufanisi na taasisi tatu zinaendelea na ujenzi wa studio za “multimedia” kwa ajili ya kuendesha kozi na mafunzo;
- (ii) imeanzisha multimedia studio katika Taasisi

ya Afrika ya Sayansi na Teknolojia ya Nelson Mandela ili kuimarisha utekelezaji wa mafunzo ya kielektroniki katika kufundisha na kujifunza; na

- (iii) imesajili mifumo miwili ya kanzidata ya rasilimali za maktaba ambayo ni EBSCOhost na Emerald Insight ili kuwezesha upatikanaji maarifa kwa njia ya kielektroniki kwa wanafunzi katika Chuo Kikuu Huria cha Tanzania.

94. *Mheshimiwa Spika*, Serikali, imeendelea kuimarisha masuala mtambuka ikiwemo mazingira, masuala ya kijinsia na elimu ya afya katika taasisi za elimu ya juu kwa kutoa mafunzo kwa wanafunzi 34,000 kuhusu umuhimu wa kuimarisha maadili na kupinga ukatili wa kijinsia ili kufanya vyuo kuwa sehemu salama ya kuishi, kufanya kazi na kupata ujuzi na mafunzo.

95. *Mheshimiwa Spika*, vilevile, Serikali imeendelea kuwezesha wahadhiri na watumishi waliopo katika vyuo vikuu na taasisi za elimu ya juu kwa kutoa mafunzo ya muda mrefu kwa watumishi 1,179 (astashahada 3, stashahada 12, shahada ya kwanza 37, shahada ya umahiri 422 na shahada ya uzamivu 703) na muda mfupi kwa watumishi 1,289 wa taasisi za elimu ya juu. Aidha, imewezesha

wafanyakazi 295 wa taasisi za elimu ya juu kushiriki katika Shirikisho la Michezo ya Mashirika ya Umma (SHIMUTA) kwa lengo la kuboresha afya za watumishi.

e. Kuimarisha Uwezo wa Nchi katika Utafiti, Matumizi ya Sayansi, Teknolojia na Ubunifu ili Kuchangia Upatikanaji wa Maendeleo Endelevu

96. *Mheshimiwa Spika*, utafiti ni nyenzo muhimu katika kuongeza maarifa mapya, kuchochea maendeleo ya uchumi na kutatua changamoto mbalimbali za kijamii. Serikali kwa kutambua umuhimu huo imetekeleza yafuatayo:

- (i) imeratibu jumla ya miradi 168 ya utafiti ikiwemo miradi 19 ya Mashindano ya Kitaifa ya Sayansi, Teknolojia na Ubunifu - MAKISATU. Kati ya miradi hiyo 14 imekamilika. Miradi hii, imelenga kutoa suluhu za changamoto katika sekta muhimu za kilimo, afya, maji, nishati, uchumi wa buluu, mabadiliko ya tabia nchi, elimu, viwanda na teknolojia mpya;
- (ii) imeendelea na utekelezaji wa miradi ya utafiti 261 kupitia taasisi za elimu ya juu na vyuo vya elimu ya ufundi katika maeneo

ya ardhi, ujenzi, maji, tabianchi, mazingira, kilimo, afya, elimu, viwanda, sayansi ya jamii, teknolojia, biashara, ushirika na uwekezaji kwa lengo la kubaini changamoto na kutolea utatuzi katika sekta husika;

- (iii) imekamilisha utafiti kuhusu maendeleo ya teknolojia ya kuwezesha ufanisi wa matumizi ya maji ya mvua na umwagiliaji rahisi. Kukamilika kwa utafiti huo, umewezesha wananchi wa Magugu Babati kupata ujuzi wa kutumia maji ya mvua katika kilimo cha mpunga. Aidha, Chuo cha Ufundi Arusha kinaendelea na utafiti wa “Taswira za Mavuno ya Mpunga” kwa kutumia taarifa za satelite; na
- (iv) imeendelea kuimarisha makundi ya utafiti (research clusters) kwa kutoa mafunzo kwa viongozi wa makundi hayo kuhusu majaribio ya teknolojia ya kuvuna senene katika wilaya nne za mkoa wa Kagera ambazo ni Muleba, Bukoba vijijini, Bukoba Manispaa, Misenyi na Kyerwa. Teknolojia hiyo imesaidia kuongeza mavuno ya Senene na uchumi kwa wavunaji.

97. Mheshimiwa Spika, ili kukabiliana na changamoto za kimazingira na kuimarisha uwezo wa Taifa katika maendeleo ya viwanda, uchumi na ustawi wa wananchi kwa ujumla Serikali, imefadhili

miradi 39 ya utafiti katika sekta mbalimbali ikiwa ni pamoja na kilimo, maji, afya, nishati, bioanuwai, mifumo ya miji na utawala bora wa hali ya hewa. Miradi hii, inatekelezwa na watafiti 281 kutoka vyuo vikuu, taasisi za utafiti na taasisi zingine za maarifa kote nchini. Uwekezaji huu utawezesha wanasayansi wa Kitanzania kuendeleza utafiti wa hali ya hewa na ubunifu ili kukabiliana na changamoto za kimazingira na kuimarisha uwezo wa Taifa katika maendeleo ya viwanda, uchumi na ustawi wa wananchi kwa ujumla.

98. *Mheshimiwa Spika*, katika kuhakikisha nchi inaendana na kasi ya mabadiliko ya teknolojia duniani pamoja na kukidhi mahitaji ya sasa na ya baadaye ya sayansi, teknolojia na ubunifu, Serikali imeendelea kutekeleza yafuatayo:

- (i) imefanya tathmini ya maudhui ya Sera ya Taifa ya Sayansi na Teknolojia (1996), Sera ya Taifa ya Utafiti na Maendeleo (2010), Sera ya Taifa ya Baioteknolojia (2010), Sera ya Taifa ya Teknolojia (2013) na kuandaa taarifa ya mapendekezo inayobainisha umuhimu wa kuwa na sera moja inayoakisi hali halisi na mahitaji ya sasa ya sayansi, teknolojia na ubunifu;
- (ii) imeendeleza bunifu saba kupitia Chuo cha Sayansi na Teknolojia Mbeya ambazo

zilioneshwa katika maonesho mbalimbali. Bunifu hizo zinajumuisha mita ya umeme ya watumiaji wengi (multitenant electric meter), mtambo wa kuzalisha haidrojeni (*hydrogen fuel electrolyser*), fimbo ya wasioona (*blind stick*), mashine ya kieletroniki ya kutotolesha vifaranga (*electronically controlled incubator*), mashine ya kukata nyasi inayotumia nishati ya jua (*solar-powered grass cutter*), mashine ya kufua ya kukanyaga (*pedaled washing machine*) na mbolea ya akwaponi (*aquaponic fertilizer production system*). Bunifu hizo zinatarajiwa kubiasharishwa na kutoa fursa za ajira kwa watanzania; na

- (iii) imekamilisha maandalizi ya zana za kufanyia tathmini ya uwezo wa Taasisi za Umma za Utafiti na Maendeleo kwa lengo la kubaini changamoto, mahitaji na hatua za kuziimarisha ili kuongeza mchango wake katika utafiti, ubunifu na uchumi wa viwanda kuelekea utekelezaji wa Dira ya Taifa ya Maendeleo 2050.

99. *Mheshimiwa Spika*, Serikali, imewezesha kuibiasharisha bunifu tano kupitia Vyuvo vya Mafunzo ya Ufundi Stadi (VETA) ikiwemo mashine ya kusafishia mafuta ya kula, mashine ya kukaanga nafaka mbalimbali, taa za urembo,

mashine ya kuchakata chakula cha wanyama na jiko linalotumia nishati safi. Vilevile, imewezesha bunifu nne zilizoendelezwa kuingia sokoni na hivyo kuongeza idadi ya ubunifu na teknolojia zilizoingia sokoni kutoka 42 hadi 46. Aidha, imefanya ufuatiliaji wa miradi 19 ya ubunifu iliyobainishwa na kuendelezwa kupitia MAKISATU na kubaini miradi hiyo inaendelea kuimarika kuelekea hatua ya ubiasharishaji.

100. Mheshimiwa Spika, Serikali, imekamilisha Mfumo wa Taifa wa kukusanya, kuhifadhi na kuchakata taarifa za masuala ya Sayansi, Teknolojia na Ubunifu ambapo taarifa za watafiti 2,220 na wabunifu 480 zinapatikana katika mfumo huo. Aidha, vibali vya utafiti 797 vimetolewa kupitia mfumo huo. Ukusanyaji wa taarifa zaidi za Sayansi, Teknolojia na Ubunifu unaendelea kwa kushirikiana na vyuo vikuu, taasisi za maendeleo ya utafiti pamoja na vyuo vya elimu ya ufundi na mafunzo ya ufundi stadi.

101. Mheshimiwa Spika, Serikali, imeanza utekelezaji wa Mfuko wa ‘Samia Innovation Commercialization Fund’, unaolenga kutoa mikopo yenye masharti nafuu kwa wabunifu ili kuwezesha ubidhaishaji na ubiasharishaji wa bunifu na teknolojia za wabunifu wetu. Katika awamu ya kwanza wabunifu saba wamenufaika ambapo jumla ya Shilingi milioni

767 zimetolewa.

102. Mheshimiwa Spika, Serikali, imeimarisha ushirikiano na taasisi za utafiti na ubunifu ambapo kupitia ushirikiano huo jumla ya miradi 28 ya tafiti na ubunifu ilipokea **Shilingi bilioni 3.1** kwa ajili ya utekelezaji. Wadau hao ni pamoja na NORAD - Norway, Sida - Sweden, *National Research Foundation* -Afrika Kusini na *International Development Research Centre* - Canada.

103. Mheshimiwa Spika, Serikali, imeendelea kuwaibua, kuwatambua na kuwaendeleza wabunifu wa ndani ili kuimarisha kazi zao pamoja na kuwaunganisha na wadau mbalimbali wa maendeleo kwa lengo la kukuza ubunifu wao kufikia hatua ya kuingizwa sokoni. Katika kutekeleza azma hii, jumla ya wabunifu 74 wameunganishwa na wadau mbalimbali wa maendeleo kwa lengo la kukuza ubunifu wao kufikia hatua ya kuingizwa sokoni na hivyo kuchangia ukuaji wa uchumi wa Taifa na kuboresha maisha yao kwa ujumla.

104. Mheshimiwa Spika, vilevile, Serikali imewasilisha hati miliki saba za ubunifu BRELLA ambapo hatimiliki mbili zimeshatangazwa na tano zinaendelea kufanyiwa kazi. Hatimiliki hizo zinatarajiwa kuendelezwa na kugeuzwa kuwa kampuni changa (*startups*) kupitia mchakato wa

uhaulishaji teknolojia. Ubunifu huo ni: Mfumo wa kiteknolojia wa kufuatilia ubora wa hewa katika Mkoa wa Dar es Salaam; Filamu ya kibaiolojia kwa ajili ya kufungashia bidhaa, inayotengenezwa kwa kutumia mwani aina ya *Ulva lactuca*; Mfumo mahiri wa kifaa cha mkononi kwa ajili ya huduma za LUKU; Programu ya Sitiolojia ya Macho inayotumia Akili Unde (AI) kubaini tatizo la upofu wa macho unaosababishwa na ugonjwa wa kisukari (*Diabetic Retinopathy*); Mfumo wa *GEOAMIS* kwa ajili ya uchakataji wa data na utabiri wa mafuriko; Roboti ya Akili Unde (AI) Rafiki kwa ajili ya elimu na huduma shirikishi kwa wazee; na Kifaa cha mkononi cha kufuatilia na kutabiri ukame.

105. *Mheshimiwa Spika*, Serikali, imeendelea kugharamia vigoda viwili vya utafiti na vituo vya umahiri katika taasisi ya Afrika ya Sayansi na Teknolojia ya Nelson Mandela na Chuo kikuu cha Sokoine cha Kilimo chini ya mpango wa “*The O.R. Tambo Africa Research Chairs Initiative - ORTARCHI*” ambapo Serikali imetekeleza yafuatayo:

- (i) imesimamia na kuendeleza kigoda cha utafiti cha *O.R-Tambo Africa Research Chairs Initiative - ORTARCHI* katika masuala ya (*Nano science na Nano technology*). Aidha, vituo viwili vya umahiri *Water Infrastructure and Sustainable Energy Future* na *CREATES*

(*Food and Nutritional Science*) vimendelea kutekeleza shughuli za utafiti na ubunifu kupitia mpango wa uendelevu;

- (ii) imeshirikiana na kampuni za Illumina na Sciex kufanya uchambuzi wa mlolongo wa jeni (whole genome sequencing) wa virusi vya African Swine Fever Virus (ASFV) vilivyopatikana kwenye kupe wanaohusishwa na nguruwe mwitu ambao umewezesha kubaini namna ya kujikinga na ugonnjwa unaotokana na virusi hivyo kwa jamii inayozunguka eneo la Serengeti;
- (iii) imechapisha machapisho tisa ya kitaaluma katika majarida ya kimataifa;
- (iv) imewezesha watafiti kuwasilisha matokeo ya tafiti zao katika mikutano ya *International Federation of Biosafety Associations (IFBA)*, *Global Management and Development for Health (MDH)*, Bioanuwai na Uhifadhi, na Chuo Kikuu cha Manchester;
- (v) imewezesha kubaini tiba ya magonjwa ya wanyama kama *African Swine Fever Virus*, *Pest des Petits Ruminants*, *Leptospira*, na *Lumpy Skin* na kufanya uchambuzi wa vinasaba vya vimelea husika;
- (vi) imeshirikiana na kampuni ya *Hester Bioscience Ltd* iliyopo Kibaha inayojihusisha

na utengenezaji wa chanjo ambapo iliwezesha;

- (a) kugundua milipuko ya virusi kwa kuku inayosababishwa na virusi vya *Newcastle Disease* na *Infectious Bursal Disease*,
- (b) kubuni chanjo ya DNA inayolingana na *genotipu* ya virusi vya *Newcastle* kwa kutumia sampuli zilizokusanywa Tanzania; na
- (c) kutoa mafunzo ya utafiti kwa wanafunzi 25 wa ngazi za uzamili na uzamivu.

106. Mheshimiwa Spika, katika kuimarisha usambazaji wa maarifa, uhamasishaji wa mijadala ya kitaaluma na kuhakikisha matokeo ya kazi za utafiti yanatumika katika kutatua changamoto za kijamii na kiuchumi kwa maendeleo endelevu ya Taifa, Serikali imechapisha machapisho **1,556** ya kitaaluma kupitia Taasisi za Elimu ya juu na vyuo vya elimu ya ufundi katika ngazi ya Kitaifa na Kimataifa kwa lengo la kuongeza maarifa katika jamii kuhusu namna ya kutatua changamoto mbalimbali.

107. Mheshimiwa Spika, ili kuongeza maarifa ya watazania ya utatuzi wa changamoto na kuongeza tija katika maendeleo ya kiuchumi na kijamii, Serikali kupitia Taasisi za elimu ya juu na Taasisi za Sayansi na Teknolojia imeendelea kutoa huduma **230** za ushauri elekezi katika miradi mbalimbali ya

maendeleo katika maeneo yafuatayo; ugani, vyama vya ushirika, matumizi ya udongo, mawe na nyenzo zinazotumika katika ujenzi wa miundombinu mbalimbali pamoja na kupima ubora wa maji. Aidha, imetoa huduma za usanifu na usimamizi wa miradi mbalimbali ya ujenzi na ukarabati, michoro ya usanifu na maandalizi ya makadirio ya gharama za ujenzi. Vilevile, imeendelea kutoa elimu ya ushirika na jamii kwa washiriki 15,987 (wanaume 11,088 na wanawake 4,899).

108. *Mheshimiwa Spika*, Serikali, imeendelea kutoa mafunzo kwa wadau na kufanya maadhimisho mbalimbali ili kukuza maendeleo ya utafiti, matumizi ya sayansi, teknolojia na ubunifu kwa kutekeleza yafuatayo:

- (i) imetoa mafunzo kwa wahariri 197, wakaguzi 110 wa majarida na watafiti 250 kuhusu mbinu bora za uchapaji wa tafiti za kisayansi kwa lengo la kuimarisha ubora wa majarida ya kisayansi na ushirikiano na mashirika ya kimataifa yanayoorodhesha majarida;
- (ii) imeendesha kongamano la siku tatu la wadau kuhusu utekelezaji wa Mkakati wa Kitaifa wa Matumizi ya Teknolojia za Kidijitali katika Elimu, Mwongozo wa Kitaifa wa Elimu ya Kidijitali katika Shule na Vyuvo vya ualimu, Mwongozo wa Kitaifa wa Elimu ya Kidijitali

katika Shule na Vyuo vya Ufundi na Mafunzo ya Ufundi Stadi, Mwongozo wa Kitaifa wa Elimu ya Kidijitali katika Vyuo Vikuu, Mwongozo wa Kitaifa wa Akili Unde katika Elimu ili kuimarisha uratibu na utekelezaji wa miongozo hiyo na kujenga uelewa wa pamoja ambapo takribani wadau 280 walishiriki;

- (iii) imeendesha warsha kwa maafisa waandamizi 23 kutoka wizara mbalimbali za kisekta kwa lengo la kuimarisha uelewa kuhusu mawanda na utekelezaji wa masuala ya Sayansi, Teknolojia na Ubunifu; na
- (iv) imefanya Maadhimisho ya Siku ya Kimataifa ya Wanawake na Wasichana katika Sayansi yaliyofanyika tarehe 11 Februari 2026 katika Kituo cha Mikutano cha Jakaya Kikwete, Jijini Dodoma yaliyohudhuriwa na washiriki takribani 2,800. Maadhimisho hayo yalijumuisha uzinduzi wa Kampeni ya Bara la Afrika (*Africa Educates Her*) inayolenga kuondoa vikwazo kwa watoto wa kike kupata fursa za elimu bora.

109. Mheshimiwa Spika, Serikali, imeendelea kudhibiti na kuimarisha matumizi salama ya mionzi ya nyuklia nchini kupitia Tume ya Nguvu za Atomu ili kutumia teknolojia husika katika

masuala ya kijamii na kiuchumi kwa kutekeleza yafuatayo:

- (i) imepima sampuli 31,739 kati ya sampuli 25,000 za vyakula na vifaa vya mlolongo wa chakula zilizolengwa ikiwa ni sawa na asilimia 126.9 ya lengo ili kubaini uwepo wa uchafuzi wa mionzi. Kati ya sampuli hizo, sampuli 7,763 zilihusu bidhaa zinazoagizwa kutoka nje, sampuli 20,951 zilihusu bidhaa za kusafirisha nje na sampuli 3,025 zilihusu mbolea, tumbaku na vifaa vya mlolongo wa chakula. Matokeo ya vipimo vya sampuli hizo yalionyesha kutokuwepo kwa uchafuzi wa mionzi;
- (ii) imefanya upimaji wa uthibitisho wa vifaa 40 ambapo kutoka Tume ya Nguvu ya Atomu ni 22, *Chrysos Corporation* 8, *PCS Energy Company* 2, *MSA Laboratories* 2, *Tanzania Steel Pipe* 1, *Bugando Medical Centre* 1, *Nuctech Company Limited* 1, *Bulyanhulu Medical Centre* 1, *GO Shuqing* 1 na *Bottles Company Limited* 1 na kubaini kuwa vifaa vyote vipo salama kwa matumizi;
- (iii) imepima wafanyakazi 1,358 wanaofanya kazi katika mazingira yenye mionzi kutoka katika vituo 226 ikilinganishwa na lengo la kupima wafanyakazi 1,050. Aidha, wafanyakazi wote

waliofuatiliwa waligundulika kupata dozi za mionzi kati ya *milisiveti* 0.1 hadi 3.0 (mSv) kutokana na kazi wanazofanya. Kiasi hicho cha mionzi kipo ndani ya ukomo salama wa kisheria unaokubalika wa milisiveti 5 kwa kipindi cha miezi sita;

- (iv) imepima jumla ya sampuli za mazingira 244 kati ya 400 zilizolengwa sawa na asilimia 61 kwa lengo la kubaini kiwango cha mionzi. Sampuli hizo zilitolewa na wanafunzi wa vyo vikiu, makampuni binafsi na watafiti wa kisayansi. Upimaji huu umebaini viwango vya mionzi kuwa ndani ya viwango vinavyokubalika kimataifa kwa sampuli zote;
- (v) imesajili vituo vipya vya mionzi 44 kati ya 50 vilivyolengwa sawa na asilimia 88 na hivyo kufikia jumla ya vituo vya mionzi 1,734 vilivyosajiliwa. Aidha, imesajili vyanzo vipya vya mionzi 95 kati ya 100 vilivyolengwa sawa na asilimia 95. Usajili wa vituo hivi utawezesha serikali kufanya udhibiti wa athari za mionzi kwa wananchi;
- (vi) imesajili wasimamizi 219 waliokidhi vigezo vya kusimamia matumizi ya mionzi ioni (*ionizing radiation*) kwa wagonjwa na kusimika (installation), kufanya matengenezo na kuendesha vifaa vya mionzi; na

(vii) imekagua vituo 415 kati ya vituo 425 vinavyotumia vyanzo vya mionzi ioni na isiyo ionishi ambapo vituo 371 vilikuwa kwenye kanzidata na vituo 44 vilikuwa vipya kwa lengo la kuimairisha udhibiti wa athari za mionzi kwa wananchi.

110. Mheshimiwa Spika, Serikali, imeendelea kuimarisha matumizi ya teknolojia ya nyuklia katika kuongeza tija katika sekta ya kilimo, tiba, afya na ufugaji kwa kutekeleza yafuatayo:

- (i) imeanzisha mradi wa utunzaji wa mazao mbalimbali kwa njia ya mionzi (*Enhancing industrialization through establishment of multipurpose irradiation facility*) unaotekelezwa na Tume ya Nguvu ya Atomu - Dar es Salaam;
- (ii) imeanzisha mradi wa kuboresha mbegu ya mpunga kwa kutumia teknolojia ya nyuklia ili kukabiliana na ugonjwa wa mabaka ya mpunga (Rice Blast) na uvumilivu wa chumvi (Salinity Tolerant) unaotekelezwa na Taasisi ya Utafiti wa Kilimo Zanzibar (ZARI);
- (iii) imeanzisha mradi wa kuongeza na kuboresha tiba ya saratani kwa kutumia mionzi (*Expanding and improving nuclear medicine and radiotherapy services*) unaotekelezwa katika taasisi ya Saratani ya *Ocean Road*,

Hospitali ya Bugando, Hospitali ya KCMC, Hospitali ya Benjamin Mkapa na Hospitali ya Mnazi Mmoja iliyopo Zanzibar;

- (iv) imeanzisha mradi wa kuimarisha huduma za uhimilishaji kwa njia ya bandia (*Artificial Insemination*) na matumizi ya mbinu ya upimaji wa kingamwili kwa kutumia ya mionzi ya nyuklia (*Radio immunoassay*) kwa ajili ya kuongeza uzalishaji wa ng'ombe wa maziwa unaotekelezwa katika Chuo Kikuu cha Sokoine cha Kilimo; na
- (v) imeanzisha mradi wa kutekeleza mbinu ya kuachilia wadudu dume tasa (*Sterile Male Insect Technique*) ili kupunguza kuzaliana kwa wadudu waharibifu ikiwemo inzi wa matunda unaotekelezwa na Wizara ya Kilimo, Maliasili, Mifugo na Uvuvi Zanzibar.

111. Mheshimiwa Spika, Serikali, kupitia Tume ya Taifa ya UNESCO, imeendelea kutekeleza yafuatayo:

- (i) imeanza utekelezaji wa Programu ya BRIDGE Tanzania 2025–2029, kupitia Taasisi ya Elimu ya Watu Wazima inayolenga kuwawezesha vijana waliokosa fursa za elimu kupitia mfumo rasmi kupata stadi za msingi na ujuzi katika Wilaya za Masasi, Geita na Kaskazini “A” Unguja. Kupitia programu hii, jumla ya vijana 200 wamenufaika;

- (ii) imetoa mafunzo kwa Taasisi tano ambazo ni makumbusho ya Taifa ya Tanzania, makumbusho ya Zanzibar, Idara ya Mimitu Zanzibar, Mamlaka ya Hifadhi ya Ngorongoro na Shirika la Hifadhi za Taifa Tanzania (TANAPA kuhusu uhifadhi wa maeneo ya Urithi wa Dunia, ili kuhakikisha yanaendelea kukidhi vigezo vya kimataifa (*Outstanding Universal Value*) na yanabakia katika hali ya uasili kama inavyoainishwa katika Mkataba wa UNESCO wa mwaka 1972);
- (iii) imeendelea kushiriki kikamilifu katika kamati na majukwaa ya kimataifa ya UNESCO na kufanikisha uteuzi wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania kuwa Mjumbe wa Baraza la Kimataifa la Uratibu la Programu ya Mtu na Mazingira (MAB-ICC) ya UNESCO kwa kipindi cha 2025-2029. Uteuzi huo umeongeza hadhi ya Tanzania kama kinara wa uhifadhi wa mazingira na maendeleo endelevu barani Afrika na kuimarisha utekelezaji wa hifadhi zake kwa kuzingatia viwango vya kimataifa;
- (iv) imewezesha Tanzania kuchaguliwa kuwa mjumbe wa kamati ya urithi wa dunia kwa kipindi cha miaka minne (2025–2029). Uteuzi huo umeongeza ushawishi wa Tanzania katika maamuzi yanayohusu utekelezaji wa Mkataba

wa Urithi wa Dunia wa 1972, pamoja na kuongeza fursa na uwezekano wa Tanzania kuongeza maeneo mapya katika orodha ya urithi wa dunia;

- (v) imewasilisha Makao Makuu ya UNESCO nyaraka za maombi ya kuanzisha hifadhi mbili za miamba duniani (UNESCO *Global Geoparks*) katika maeneo ya Arusha (Arusha UNESCO Global Geopark) na Kilimanjaro (Kilimanjaro UNESCO *Global Geopark*) ambayo yamebainika kuwa na urithi wa kijiolojia wenye thamani ya kimataifa;
- (vi) imeendelea kuratibu na kufanya tathmini ya utekelezaji wa mikataba na makubaliano ya kimataifa ambayo Jamhuri ya Muungano wa Tanzania imeridhia, hususan katika sekta za Mawasiliano na Habari, Elimu, na Maendeleo Endelevu kwa lengo la kuhakikisha utekelezaji wenye tija na unaoendana na vipaumbele vya kitaifa;
- (vii) imefanya tathmini mbili za elimu ya habari na mawasiliano zilizowahusisha wadau 70, vyombo vitatu vya habari na chuo kimoja cha uandishi wa habari katika mikoa ya Arusha, Kilimanjaro na Manyara. Tathmini hizo zimeonesha kuongezeka kwa uelewa

- wa wadau kuhusu viwango na miongozo ya kimataifa, hususan katika uthibitishaji wa taarifa, mapambano dhidi ya habari bandia na matumizi sahihi ya majukwaa ya kidijitali;
- (viii) imesimamia utoaji wa elimu na uhamasishaji dhidi ya ukatili wa kijinsia mtandaoni katika vyuo vya VETA Kihonda, Morogoro School of Journalism, St. Joseph College na Lakewood Vocational Training Centre mkoani Morogoro. Zaidi ya wanafunzi 1,200 wamefikiwa kupitia semina na kampeni za redio, hivyo kuongeza uelewa kuhusu madhara ya ukatili huo na namna ya kujikinga;
- (ix) imetoa mafunzo kwa vijana 40 wa Mchinga, Mkoa wa Lindi katika ujasiriamali rafiki kwa mazingira na kuwapatia mashine za kisasa za kutengeneza tofali za interlock. Hatua hii imezalisha ajira, kuongeza kipato cha vijana na kuimarisha uchumi wa jamii huku ikihifadhi mazingira; na
- (x) imeshiriki mkutano mkuu wa 43 wa UNESCO uliofanyika Samarkand, Uzbekistan na kuchangia kupata hadhi ya Kiswahili

kutambuliwa kama lugha rasmi ya mikutano ya UNESCO, hatua muhimu inayoendeleza hadhi ya lugha ya taifa na utamaduni wa Tanzania kimataifa.

D. MPANGO NA BAJETI KWA MWAKA WA FEDHA 2026/27 (FUNGU 46)

112. *Mheshimiwa Spika*, katika mwaka wa fedha 2026/27, Wizara imeainisha vipaumbele vya bajeti kwa kuzingatia mahitaji ya utekelezaji wa Sera ya Elimu na Mafunzo ya Mwaka 2014 (Toleo la 2023) inayolenga kuimarisha ubora wa elimu, kukuza ujuzi na kuongeza maarifa. Kutokana na mwelekeo huu, Wizara itaendelea kuweka jitihada kubwa katika maandalizi ya elimu ya lazima ya miaka 10, elimu ya ufundi na mafunzo ya ufundi stadi, kuimarisha matumizi ya TEHAMA katika elimu na kuendeleza sayansi, teknolojia na ubunifu ili kuendana na Dira 2050.

113. *Mheshimiwa Spika*, katika mwaka wa fedha 2026/27, Wizara ya Elimu, Sayansi na Teknolojia itajielekeza kutekeleza vipaumbele vitano kama ifuatavyo:

- (i) Kuendelea na utekelezaji wa sera na mitaala, mapitio ya sheria, kuandaa miongozo na kutoa mafunzo nchini;
- (ii) Kuongeza fursa na kuimarisha ubora wa

mafunzo ya amali katika shule za sekondari na vyuo vya amali;

- (iii) Kuongeza fursa na kuimarisha ubora wa elimu ya awali, msingi, sekondari na ualimu;
- (iv) Kuongeza fursa na kuimarisha ubora wa elimu ya juu; na
- (v) Kuimarisha uwezo wa nchi katika utafiti, matumizi ya sayansi, teknolojia na ubunifu ili kuchochea ujenzi wa uchumi wa viwanda.

a. Kuendelea na utekelezaji wa Sera na Mitaala, Mapitio ya Sheria, Kuandaa Miongozo na Kutoa Mafunzo Nchini

114. Mheshimiwa Spika, Serikali, itafanya tathmini ya miaka miwili ya utekelezaji wa Sera ya Elimu na Mafunzo ya Mwaka 2014, Toleo la 2023 iliyoanza utekelezaji wake Januari, 2024 na kuzinduliwa rasmi tarehe 1 Februari 2025. Lengo la kufanya tathmini ni kubaini mafanikio tuliyoyapata hadi sasa pamoja na kubaini vikwazo mbalimbali vinavyoathiri utekelezaji wake. Aidha, tathmini itawezesha kubuni mikakati itakayohakikisha kuwa sera na mitaala iliyoboreshwa inaleta matokeo yaliyokusudiwa.

115. Mheshimiwa Spika, Serikali, itaendelea na maandalizi ya utekelezaji wa elimu ya lazima ya

miaka 10 ili kupokea wanafunzi wa darasa la sita na la saba kwa wakati mmoja mwezi Januari 2028. Utekelezaji wa jambo hili muhimu unafanywa na OWM-TAMISEMI lakini Wizara ya Elimu, Sayansi na Teknolojia itashirikiana na TAMISEMI hasa katika maandalizi kuandaa miongozo, kutafuta rasilimali kwa ajili ya ujenzi wa miundombinu na ununuzi wa vifaa na vinavyohitajika, kuhamasisha ushiriki wa wadau ikiwemo sekta binafsi pamoja na kutoa mafunzo kwa walimu.

116. *Mheshimiwa Spika*, vilevile, Serikali itaendelea kutoa elimu kwa umma na watendaji kuhusu Sera ya Elimu na Mafunzo 2014, Toleo la 2023 na mitaala iliyoboreshwa kwa ngazi ya elimu ya msingi, sekondari, ualimu, ufundi na mafunzo ya ufundi stadi na elimu ya juu. Utoaji wa elimu kwa umma kuhusu sera ya elimu na mafunzo utasaidia wazazi/jamii, watendaji na wanafunzi kushiriki kikamilifu na kuimarisha utekelezaji wake.

117. *Mheshimiwa Spika*, ili kuweka misingi ya kisheria katika utekelezaji wa sera, Serikali itakamilisha mapitio ya Sheria ya Elimu, Sura 353. Vilevile, itakamilisha mapitio ya sheria ya Taasisi ya Elimu Tanzania, Taasisi ya Elimu ya Watu Wazima, Bodi ya Huduma za Maktaba, Mamlaka ya Elimu Tanzania, Baraza la Elimu la Ufundi na Mafunzo ya Ufundi Stadi, Baraza la Mitihani la

Tanzania, Tume ya Vyuo Vikuu Tanzania na Bodi ya Mikopo ya Wanafunzi wa Elimu ya Juu ili ziendane na Sera ya Elimu na Mafunzo ya Mwaka 2014, Toleo la 2023 na Sheria za kikanda na kimataifa. Vile vile, mapitio ya Sheria ya Tume ya Nguvu ya Nyuklia ili kutenganisha majukumu ya urekebu na uhamasishaji wa matumizi salama ya nyuklia.

118. Mheshimiwa Spika, ili kuwezesha utekelezaji wa Sera ya Elimu na Mafunzo ya Mwaka 2014, Toleo la 2023, Serikali itaendelea kuandaa na kuhuisha mikakati, viunzi, na miongozo mbalimbali kama ifuatavyo:

- (i) itafanya mapitio ya Mkakati wa Kitaifa wa Kisomo na Elimu kwa Umma (*National Adult Literacy and Mass Education Rolling Strategy - NALMERS*) kwa lengo la kuimarisha ushiriki wa umma katika kupata maarifa, ujuzi na stadi za maisha kupitia elimu ya watu wazima.
- (ii) itaandaa na kusambaza Kiunzi cha Taifa cha Elimu Jumuishi ili kuwezesha utekelezaji wa elimu jumuishi;
- (iii) itaandaa Mwongozo wa Kitaifa wa Uendelezaji wa wakufunzi wa vyuo vya elimu ya ufundi na mafunzo ya ufundi stadi na wafanyakazi wasio wakufunzi;

- (iv) itahuisha Mwongozo wa Uanzishaji na Uendelezaji wa Elimu ya Watu Wazima na Elimu Nje ya Mfumo Rasmi ili kuimarisha usimamizi na uratibu wa programu za elimu ya watu wazima;
- (v) itahuisha Mwongozo wa Ushauri Nasaha na Ulinzi wa Mtoto kwa Wanafunzi wa Shule na Vyuo ili kuimarisha huduma ya ushauri na malezi kwa wanafunzi; na
- (vi) itahuisha Mwongozo wa Kitaifa wa Huduma za Chakula na Lishe kwa Wanafunzi wa Shule za Msingi ili kuimarisha utaratibu kwa wajasiriamali wanaouza vyakula katika maeneo ya shule na kuanzisha bustani za mazao lishe shuleni.

119. *Mheshimiwa Spika*, katika kuimarisha ufanisi na mchango wa sayansi, teknolojia na ubunifu katika maendeleo ya kiuchumi na kijamii, serikali itakamilisha mapitio ya Sera ya Sayansi na Teknolojia (1996) kwa lengo la kuwa na sera inayoendana na mahitaji ya nchi katika sayansi, teknolojia, ubunifu na utafiti. Vilevile, itakamilisha mapitio ya muundo na majukumu ya Tume ya Taifa ya Sayansi na Teknolojia.

b. Kuongeza Fursa na Kuimarisha Ubora wa Mafunzo ya Amali katika shule za Sekondari

na Vyuo vya Amali

120. Mheshimiwa Spika, Serikali, itaendelea kuongeza fursa katika elimu ya ufundi na mafunzo ya ufundi stadi kwa kutekeleza yafuatayo:

- (i) itasajili vyuo vya elimu ya ufundi na mafunzo ya ufundi stadi 263 kati ya hivyo vyuo vya elimu ya ufundi ni 45; vyuo vya mafunzo ya ufundi stadi ni 152 na shule za sekondari za amali 66 na hivyo kufikisha vyuo 577 vya elimu ya ufundi; vyuo vya mafunzo ya ufundi stadi 1,066; na shule za sekondari za amali 267; na
- (ii) itadahili jumla ya wanafunzi 374,000 wa elimu ya ufundi na mafunzo na ufundi stadi ambapo wanafunzi wa vyuo vya elimu ya ufundi ni 240,000 na wanafunzi wa vyuo vya mafunzo ya ufundi stadi ni 134,000 sawa na ongezeko la asilimia 19 ikilinganishwa na udahili wa wanafunzi 315,307 waliodahiliwa mwaka 2025/26. Ongezeko la udahili wa wanafunzi wa vyuo vya ufundi kutaongeza idadi ya vijana wenye ujuzi na uwezo wa kujiajiri na kuajiriwa.

121. Mheshimiwa Spika, katika kuhakikisha kuwa Mafunzo yanayotolewa yanakidhi mahitaji ya soko la ajira kitaifa na kimataifa, Serikali itatoa ithibati

kwa vyuo vya elimu ya ufundi 152 na hivyo kufikisha vyuo 395 vilivyopata ithibati. Aidha, itatoa ithibati kwa programu 211 za elimu ya mafunzo ya ufundi stadi (VET) na mitaala 300 iliyoandaliwa na vyuo vya elimu ya ufundi na mafunzo ya ufundi stadi.

122. Mheshimiwa Spika, ulimwengu wa sasa unahitaji zaidi vitendo kuliko nadharia hivyo walimu wa amali ndio msingi wa kuandaa vijana wenye uwezo wa kufanya kazi kwa vitendo. Kwa kutambua umuhimu huo, Serikali itadahili walimu tarajali 200 katika vilivyokuwa vyuo vya ualimu Mtwara Kawaida na Mtwara Ufundi ambavyo kwa sasa vimeunganishwa na kuwa ni Ndaki ya Mtwara ya Ualimu Ufundi ya Chuo Kikuu cha Sayansi na Teknolojia Mbeya na walimu tarajali 1,000 katika Chuo cha Walimu wa Ufundi Stadi Morogoro.

123. Mheshimiwa Spika, walimu hawa wa amali watafundisha katika shule zetu za sekondari za amali na vyuo vya mafunzo ya ufundi stadi na hivyo kuwezesha kuwa na wahitimu wenye uwezo wa kujiajiri au kuajiriwa na kutatua changamoto za kiufundi ambazo ndio msingi wa maendeleo ya kiuchumi wa taifa lolote linalotaka kujitegemea.

124. Mheshimiwa Spika, Serikali, itaendelea na ujenzi na ukarabati wa miundombinu ya vyuo

vya elimu ya ufundi na mafunzo ya ufundi stadi ili kuongeza fursa na ubora wa mafunzo kwa kutekeleza yafuatayo:

- (i) itawezesha ujenzi na upanuzi wa miundombinu katika shule 30 sekondari za amali pamoja na ununuzi wa vifaa vya kufundishia. Vilevile, itafanya ukarabati wa maabara tano, mabweni matano katika shule za sekondari na madarasa 30 katika shule za msingi na sekondari kupitia Mamlaka ya Elimu Tanzania;
- (ii) itaendelea na ujenzi wa vyuo 64 vya mafunzo ya ufundi stadi vya wilaya pamoja na chuo kimoja cha mkoa wa Songwe;
- (iii) itaendelea na ujenzi wa vyuo vya elimu ya ufundi wa kihandisi wa kati, yaani polytechnics. Tayari chuo kama hicho kimekamilika hapa Dodoma. Vyuo vingine kama hivyo vitajengwa katika mikoa ya Mwanza, Kigoma, Mtwara na Morogoro na chuo kimoja kama hicho kitajengwa Zanzibar.;
- (iv) itaendelea na awamu ya pili ya ujenzi wa miundombinu katika Chuo cha Elimu ya Ufundi Dodoma;
- (v) itaendelea na ujenzi wa maktaba

itakayotumiwa na wanafunzi 2,500 na ukumbi wa mihadhara utakaotumiwa na wanafunzi 1,000 kwa wakati mmoja katika Chuo cha Kumbukumbu ya Mwalimu Nyerere Kampasi ya Kivukoni;

- (vi) itaendelea na ujenzi wa jengo la hosteli ya wanafunzi yenye uwezo wa kutumiwa na wanafunzi 500 (wanawake 360 na wanaume 140) katika chuo cha Kumbukumbu ya Mwalimu Nyerere Kampasi ya Pemba;
- (vii) itaendelea na ujenzi wa mabweni mawili yenye uwezo wa kutumiwa na wanafunzi 1,536 (wanaume 768 na wanawake 768) na ujenzi wa madarasa mawili yenye uwezo wa kutumiwa na wanafunzi 162 na ofisi 19 za walimu katika chuo cha Kumbukumbu ya Mwalimu Nyerere Kampasi ya Karume;
- (viii) itajenga maabara ya udongo itakayoweza wanafunzi kujifunza kwa vitendo masuala ya udongo katika sekta ya ujenzi na utunzaji wa mazingira. Maabara hii, itaongeza uwezo wa kuhudumia wanafunzi kulingana na mahitaji katika Chuo cha Ufundi Arusha;
- (ix) itaendelea na ujenzi wa ofisi ya makao makuu ya Baraza la Taifa la Elimu ya Ufundi na Mafunzo ya Ufundi Stadi na itaanza ujenzi wa ofisi ya Mamlaka ya Elimu ya Tanzania

- Dodoma.

125. Mheshimiwa Spika, Serikali, itaendelea na ukarabati wa miundombinu katika vyuo vya elimu ya ufundi na mafunzo ya ufundi stadi kama ifuatavyo:

- (i) itafanya ukarabati na upanuzi wa vyuo vinne vya mafunzo ya ufundi stadi na Chuo cha Ualimu wa Mafunzo ya Ufundi Stadi Morogoro;
- (ii) itaendelea kukamilisha ukarabati wa miundombinu ya kilichokuwa Chuo cha Ualimu Mtwara Kawaida na Mtwara Ufundi ambavyo kwa sasa ni Ndaki ya Mtwara ya Ualimu Ufundi ya Chuo Kikuu cha Sayansi na Teknolojia Mbeya;
- (iii) itakarabati miundombinu katika vyuo vitano vya ufundi stadi na marekebisho kwa watu wenye ulemavu na kuimarisha matumizi ya nishati mbadala ya kupikia katika vyuo 54 vya maendeleo ya wananchi;
- (iv) itakarabati karakana katika vyuo vya maendeleo ya wananchi 55, vyuo vya mafunzo vya Wizara ya Kilimo vinne, vyuo vya ufundi vya maendeleo ya jamii vinne, taasisi za mafunzo za Wizara ya Afya nne na Chuo cha Maendeleo ya Michezo cha Malya. Vilevile, itaendelea na ukarabati wa nyumba 10 za

watumishi katika vyuo vya maendeleo ya wananchi; na

- (v) itakarabati na kufanya upanuzi wa karakana za kujifunzia katika taasisi zinazotekeleza Mradi wa Kukuza Stadi za Kazi kwa ajili ya Shughuli za Kuzalisha na Kukuza Uchumi (Education and Skills for Productive Job – ESPJ II). Taasisi hizo ni: Chuo cha Ufundi Arusha, Taasisi ya Teknolojia Dar es Salaam, VETA, Chuo cha Bahari Dar es Salaam (Dar es Salaam Marine Institute), Wakala wa Vyuo vya Mafunzo ya Mifugo (Livestock Institutions Training Agency), Chuo cha Taifa cha Utalii (National College of Tourism), Chuo cha Taifa cha Usafirishaji (National Institute of Transport), Wakala ya Elimu na Mafunzo ya Uvuvi (Fisheries Education Training Agency) na Vyuo vya Mafunzo vya Wizara ya Kilimo.

126. *Mheshimiwa Spika*, halikadhalika, Serikali itakamilisha ujenzi wa mtambo wa kufua umeme kwa kutumia nguvu za maji kwa ajili ya kutoa mafunzo kwa vitendo katika kituo cha mafunzo Kikuletwa. Aidha, itakamilisha ujenzi wa karakana ya uzalishaji (industrial workshop) kupitia mradi wa Khun International Projects katika Chuo cha ufundi Arusha.

127. *Mheshimiwa Spika*, elimu ya amali ni njia ya

kimkakati ya kugeuza nguvu kazi kuwa mtaji wa Kitaifa ili nchi iweze kuwa na nguvu kazi yenye ujuzi inahitaji programu zenye ubora, kwa msingi huo Serikali itatekeleza yafuatayo:

- (i) itaandaa vigezo vya umahiri katika programu 50 za mafunzo yanayotolewa na vyuo vya elimu ya ufundi ili kuandaa wataalamu na mitaala kulingana na mahitaji ya soko la ajira;
- (ii) itaandaa programu 10 mpya za mafunzo ya ufundi stadi ili kuweza kutumika katika shughuli ya utoaji mafunzo katika vyuo vya mafunzo ya ufundi stadi;
- (iii) itaanzisha programu tatu za umahiri (centres of excellence) katika vituo vitatu katika vyuo vya mafunzo ya ufundi stadi vitakavyobainishwa; na
- (iv) itafanya ufuatiliaji na tathmini katika vyuo vya elimu ya ufundi 572, vyuo vya mafunzo ya ufundi stadi 887, vyuo vya maendeleo ya wananchi 55 na shule za sekondari 201 zinazotoa elimu ya amali kuhakiki ubora wa elimu.

128. Mheshimiwa Spika, katika kuimarisha ulinganifu na mwendelezo wa elimu na ujuzi katika ngazi zote za elimu, Serikali itaendelea na utekelezaji wa Mfumo wa Taifa wa Sifa Linganifu

(Tanzania National Qualification Framework).

129. *Mheshimiwa Spika*, mfumo huu unatoa mwongozo wa viwango vya elimu na ujuzi vinavyotambulika kitaifa na kimataifa, jambo linalorahisisha ulinganifu wa vyeti na kuunganisha mfumo wa elimu rasmi na isiyo rasmi, hivyo kutoa fursa kwa watu wengi zaidi kupata stahiki za kitaaluma. Aidha, inarahisisha uhamaji wa wanafunzi na wafanyakazi kati ya sekta mbalimbali za elimu, ikiwemo kutoka mafunzo ya ufundi kwenda elimu ya juu. Vilevile, mfumo unachochea ubora wa elimu kwa kuweka vigezo vya lazima vinavyopaswa kufuatwa na taasisi zote za mafunzo nchini.

130. *Mheshimiwa Spika*, ili kuandaa programu katika vyuo vya elimu ya ufundi na mafunzo ya ufundi Stadi zinazoendana na mahitaji ya waajiri na sekta nyingine pamoja na miradi ya kimkakati nchini ikiwemo, nishati, TEHAMA na viwanda vya kuongeza thamani. Aidha, Serikali, itaendelea na utekelezaji wa mkakati wa ushirikiano kati ya taasisi za elimu ya ufundi na mafunzo ya ufundi stadi na sekta binafsi na wadau mbalimbali wa kitaifa, kikanda na kimataifa katika utoaji wa elimu ya ufundi na mafunzo ya ufundi stadi. Vilevile, itaendelea kutekeleza hati za makubaliano 49 za ushirikiano na sekta, viwanda na mashirika katika

utoaji wa elimu na mafunzo ya ufundi stadi.

131. *Mheshimiwa Spika*, ushirikiano huu, utawezesha wanafunzi wengi zaidi wa elimu ya ufundi na mafunzo ya ufundi stadi kufanya mazoezi kwa vitendo viwandani, kuimarisha ushirikiano baina ya sekta ya ajira na taasisi za elimu na kuwezesha vyyo kuandaa wataalamu kulingana na mahitaji na hivyo wahitimu kujiajiri au kuajiriwa.

132. *Mheshimiwa Spika*, Serikali, itaendelea kugharimia wanafunzi 2,095 kutoka taasisi tatu za elimu ya juu (Chuo kikuu cha Sayansi na Teknolojia Mbeya 702, Chuo cha Ufundi Arusha 520, Taasisi ya Teknolojia Dar es Salaam 873) katika mafunzo kwa vitendo kwa ajili ya kuimarisha ujuzi. Vilevile, itagharamia huduma ya chakula kwa wanafunzi 18,903 (Chuo kikuu cha Sayansi na Teknolojia Mbeya wanafunzi 750, Chuo cha Ufundi Arusha wanafunzi 750, Vyyo vya Maendeleo ya Wananchi 15,500, Taasisi ya Teknolojia Dar es Salaam wanafunzi 1,490 na Vyyo vya Ufundi Stadi na Marekebisho kwa Watu wenye Ulemavu wanafunzi 413).

133. *Mheshimiwa Spika*, Serikali, itawezesha upatikanaji wa vifaa vya kufundishia na kujifunzia katika taasisi za elimu ya ufundi na mafunzo ya

ufundi stadi ili kuimarisha mafunzo kwa vitendo kwa kutekeleza yafuatayo:

- (i) itanunua vifaa na kufunga mitambo katika vituo vya umahiri ambavyo ni Taasisi ya Teknolojia Dar es Salaam, Chuo cha Ufundi Arusha na Chuo cha Taifa cha Usafirishaji.
- (ii) itanunua vifaa vya kufundishia na kujifunzia katika vyuo vya VETA 145, vyuo vya maendeleo ya wananchi 55 na vyuo tisa vya ufundi stadi na marekebisho kwa watu wenye ulemavu;
- (iii) itanunua vifaa vya maabara na karakana katika Chuo Kikuu cha Sayansi na Teknolojia Mbeya; na
- (iv) itaweka samani na vifaa saidizi katika Chuo cha Ufundi Arusha -Kituo cha Mafunzo Kikuletwa.

134. *Mheshimiwa Spika*, Serikali, itatoa mafunzo kwa walimu, washiriki na wanafunzi wa shule za sekondari za amali na vyuo vya elimu ya ufundi na mafunzo ya ufundi stadi kama ifuatavyo:

- (i) itatoa mafunzo kuhusu mbinu za kufundishia na kujifunzia kwa walimu wapya wapatao 1,427 (amali 207 na biashara 1,220) wa shule za sekondari za amali;
- (ii) itatoa mafunzo ya muda mrefu ya ufundi

stadi kwa washiriki 15,000 katika vyuo vya maendeleo ya wananchi 55 na washiriki 413 katika vyuo vya ufundi stadi na marekebisho kwa watu wenye ulemavu ili kuwawezesha washiriki kupata ujuzi na maarifa yatakayowawezesha kushiriki katika shughuli za kiuchumi; na

- (iii) itatoa mafunzo kwa wanagenzi 3,000 kupitia utaratibu wa urasimishaji ujuzi usio rasmi (Recognition to Prior Learning -RPL) kwa lengo la kuwatambua na kuwaongezea ujuzi pamoja na kuwapa tuzo (vyeti vya kuhitimu ujuzi).

135. *Mheshimiwa Spika*, vilevile, Serikali itatoa mafunzo ya ulezi (mentorship) kwa wajasiriamali 4,000 kupitia programu ya Intergrated Training for Entrepreneurship Promotion - INTEP na watumishi kutoka katika kampuni 30 kupitia programu ya Skills Enhancement Program -SEP kwa lengo la kuwaongezea ujuzi.

136. *Mheshimiwa Spika*, sambamba na hilo, Serikali itaendelea kuwaendeleza watumishi wa vyuo vya elimu ya ufundi na mafunzo ya ufundi stadi pamoja na vyuo vya maendeleo ya wananchi kwa kuwapa mafunzo mbalimbali kama ifuatavyo:

- (i) itatoa mafunzo ya muda mrefu kwa watumishi

270 (wanawake 87 na wanaume 183) na muda mfupi 608 (wanawake 269 na wanaume 339) wa vyuo vya elimu ya ufundi na mafunzo ya ufundi stadi ili kuimarisha weledi katika utendaji;

- (ii) itatoa mafunzo ya umahiri na mitaala inayozingatia teknolojia kwa watumishi wa vyuo vya mafunzo ya ufundi stadi 6,500 na watumishi wa vyuo vya maendeleo ya wananchi 1,300 na kuwezesha mafunzo ya vitendo viwandani kwa watumishi 155 (vyuo vya mafunzo ya ufundi stadi 100 na vyuo vya maendeleo ya wananchi 55);
- (iii) itatoa mafunzo ya umahiri na mitaala inayozingatia teknolojia kwa watumishi 2,300 kutoka Vyuo vya elimu na mafunzo ya ufundi (Wakala wa Taasisi za Mafunzo ya Mifugo, Wakala wa Taasisi za Elimu na Mafunzo ya Uvuvi, Taasisi za Mafunzo ya Afya, Taasisi ya Teknolojia Dar es Salaam, Chuo cha Taifa cha Usafirishaji, Chuo cha Ufundi Arusha, Vyuo vya Ufundi vya Maendeleo ya Jamii, Chuo cha Maendeleo ya Michezo Malya, Chuo cha Bahari Dar es Salaam, Taasisi za Mafunzo ya Kilimo na Chuo cha Taifa cha Utalii) na mafunzo ya vitendo kupitia viwanda kwa

watumishi 100; na

- (iv) itatoa mafunzo kwa njia ya masafa (e-learning), kufunga mbao janja (smartboards) katika kumbi 10 za midhadhara, na kununua kompyuta 80 kupitia Chuo cha Kumbukumbu cha Mwalimu Nyerere ili kuimarisha matumizi ya TEHAMA.

137. Mheshimiwa Spika, mafunzo ya mara kwa mara yanawawezesha watumishi kuzingatia viwango vya ubora vinavyokubalika kitaifa na kimataifa, kuendana na kasi ya mabadiliko ya teknolojia na kuimarisha mbinu za ufundishaji na tathmini. Aidha, mafunzo yanachochea ubunifu na weledi kazini, hali inayosaidia kuzalisha wahitimu wenye ujuzi stahiki unaokidhi mahitaji ya soko la ajira na maendeleo ya viwanda.

c. Kuongeza Fursa na Kuimarisha Ubora wa Elimu ya Awali, Msingi, Sekondari na Ualimu

138. Mheshimiwa Spika, Serikali, itaendelea kushirikiana na sekta binafsi katika kuongeza fursa za elimu ya awali, msingi, sekondari na ualimu kwa kusajili shule za msingi na sekondari 793 kwa mchanganuo ufuatao: awali pekee 25, awali na msingi 432 (Serikali 302 na zisizo za Serikali 155), sekondari 266 (Serikali 213 na zisizo za Serikali 53), elimu ya lazima 70 (Serikali 45 na

zisizo za Serikali 25) na chuo cha ualimu kimoja.

139. *Mheshimiwa Spika*, Serikali, itaendelea kuongeza fursa katika vyuo vya ualimu na Wakala wa Maendeleo ya Uongozi wa Elimu kwa kudahili wanafunzi 11,244 katika vyuo vya ualimu vya serikali na visivyo vya serikali. Vilevile, itadahili wanafunzi 2,221 watakaosoma Stashahada ya Uongozi na Usimamizi wa Elimu, na Uthibiti Uhora wa Shule katika Wakala wa Maendeleo ya Uongozi wa Elimu kampasi ya Bagamoyo, Mwanza na Mbeya; na itaanza kutoa shahada ya uongozi na usimamizi wa elimu kwa walimu 109 watakaojiunga na chuo.

140. *Mheshimiwa Spika*, Serikali, kupitia Wizara ya Elimu, Sayansi na Teknolojia itaendelea kuongeza miundombinu ya kufundishia na kujifunzia katika shule za msingi na sekondari kwa kuwezesha ujenzi wa madarasa 1,360 kwa ajili ya utekelezaji wa elimu ya miaka 10 ya lazima, mabweni 17 kwa shule za sekondari 17, nyumba 33 za walimu. Aidha, itawezesha ujenzi wa vituo 50 vya walimu (Teachers Resource Centres) katika halmashauri za wilaya.

141. *Mheshimiwa Spika*, Serikali, itaendelea kuboresha mazingira ya kufundishia na kujifunzia katika vyuo vya ualimu kwa kujenga nyumba tatu za wakufunzi katika Chuo cha Ualimu

Sumbawanga, Mhonda na Dakawa. Aidha, itakarabati miundombinu katika vyuo nane vya ualimu ambavyo ni: Chuo cha Ualimu Ilonga, Nachingwea, Morogoro, Bustani, Korogwe, Tukuyu, Vikindu na Bunda. Vilevile, itakamilisha ujenzi wa miundombinu na kukarabati nyumba 10 za watumishi katika Chuo cha Ualimu Mpwapwa na Kleruu.

142. *Mheshimiwa Spika*, vilevile, Serikali itajenga kituo maalum kwa ajili ya shughuli mbalimbali za utafiti wa kielimu na utunzaji wa nyaraka na taarifa mbalimbali za kielimu ikiwemo mitihani na upimaji wa kitaifa na kuweka vifaa katika Baraza la Taifa la Mitihani Tanzania

143. *Mheshimiwa Spika*, ili kuhakikisha elimu inayotolewa katika shule za awali, msingi, sekondari na vyuo vya ualimu inazingatia taratibu na miongozo, Serikali itatekeleza yafuatayo:

- (i) itafanya tathmini ya jumla katika asasi 7,412 ikiwemo shule za awali na msingi 5,371, sekondari 1,711, vyuo vya ualimu 76; vyuo vya maendeleo ya wananchi 54, na vituo 197 vya elimu ya watu wazima na elimu nje ya mfumo rasmi;
- (ii) itafanya tathmini ya ufuatiliaji katika asasi 1,444 (sawa na asilimia 20 ya shule

zilizofanyiwa tathmini ya jumla mwaka 2025/26) ambapo shule za awali na msingi 1,014, shule za sekondari 404, vyuo vya ualimu 16; na vyuo vya maendeleo ya wananchi 10;

- (iii) itafanya tathmini ya utekelezaji wa mtaala ulioboreshwa wa mwaka 2023 katika shule za awali, msingi, sekondari na vyuo vya ualimu; na
- (iv) itajenga ofisi za uthibiti ubora wa shule katika Halmashauri ya Mji Ifakara na Nkasi. Aidha, itakarabati ofisi za uthibiti ubora wa shule katika Halmashauri ya Mji Kibaha na Chalinze.

144. *Mheshimiwa Spika*, Uthibiti ubora wa shule unahakikisha kuwa viwango vya kitaaluma na mitaala vinazingatiwa ipasavyo, kubaini changamoto za ufundishaji na miundombinu katika shule za msingi, sekondari na vyuo vya ualimu. Aidha, Uthibiti Ubora wa Shule unahakikisha kuwa walimu wanatumia mbinu bora za ufundishaji.

145. *Mheshimiwa Spika*, Serikali, itaendelea na utekelezaji wa Mkakati wa kitaifa wa Kisayansi wa kuimarisha stadi za Kusoma, Kuandika na Kuhesabu (KKK) ambapo itatoa mafunzo kwa wakufunzi 1,326 kuhusu matumizi ya mbinu

bunifu za ufundishaji ili kuhakikisha kila mtoto wa Kitanzania anamudu stadi za msingi za Kusoma, Kuandika na Kuhesabu afikapo darasa la tatu.

146. *Mheshimiwa Spika*, vilevile, Serikali itaendelea kuimarisha uwiano wa kitabu kimoja kwa mwanafunzi mmoja (1:1) katika ngazi ya elimu ya msingi na sekondari kwa kutekeleza yafuatayo:

- (i) itaandaa, kuchapa na kusambaza nakala 8,000,000 za vitabu vya kiada na kiongozi cha mwalimu kwa mchanganuo ufuatao: nakala 3,102,263 kwa shule za msingi darasa la VI, nakala 338,838 za vitabu vya sekondari kidato cha nne mkondo wa amali na nakala 4,558,899 za vitabu vya kidato cha tatu mkondo wa jumla kwa ajili ya kuongeza ufanisi katika utekelezaji wa mtaala ulioboreshwa; na
- (ii) itaandaa, kuchapa na kusambaza nakala 51,000 za vitabu vya kiada katika maandishi yaliyokuzwa na breli kwa elimu ya msingi darasa la VI 23,000 na sekondari kidato cha nne 2,000 mkondo wa amali na kidato cha tatu 26,000 mkondo wa jumla kwa ajili ya

wanafunzi wenye uoni hafifu na wasioona kwa lengo la kuboresha ufundishaji na ujifunzaji kwa wanafunzi wenye mahitaji maalumu.

147. Mheshimiwa Spika, kuimarisha uwiano wa kitabu kwa mwanafunzi wa shule za msingi na sekondari ni msingi muhimu katika kuinua ubora wa elimu kwa kuwa kila mwanafunzi anapata fursa sawa ya kujifunza, kuongeza ari ya kujisomea kwa kujitegemea, na kuwapa walimu nyenzo rafiki za kufundishia ili kufikia malengo ya mtaala.

148. Mheshimiwa Spika, Serikali, itaboresha maudhui ya vitabu vya elimu ya msingi na sekondari kuwa maudhui shirikishi ya kielektroniki yanayojumuisha video, sauti, animation na majaribio pepe (*virtual simulations*). Maudhui husika yatasaidia tathmini za papo kwa papo, ujifunzaji jumuishi kwa masomo ya sayansi, teknolojia, uhandisi na hisabati kidato cha tatu na matumizi ya rasilimali za multimedia.

149. Mheshimiwa Spika, Serikali itaendelea kuhamasisha usomaji kwa jamii na kuboresha huduma za maktaba nchini kwa kutoa huduma za maktaba kwa watumiaji wasiopungua 800,000 na kununua nakala za vitabu 100,000. Aidha, itaendesha programu nne za uhamasishaji kwa wasomaji wa maktaba kupitia maktaba za mikoa 22, wilaya 19 na kata mbili.

150. Mheshimiwa Spika, Serikali, itaendelea na utekelezaji wa majukumu ya Bodi ya Kitaalamu ya Walimu Tanzania (*Tanzania Teachers Professional Board*) ili kusimamia, kudhibiti na kulinda taaluma ya ualimu nchini ambapo itaandaa mwongozo wa viwango katika ufundishaji ili kukuza mafunzo endelevu katika taaluma ya ualimu. Vilevile, itaandaa Mwongozo wa Maadili na Mwenendo wa Taaluma ya Ualimu.

151. Mheshimiwa Spika, vilevile, Serikali itanza kutekeleza mpango wa mafunzo kwa vitendo wa mwaka mmoja (internship) kwa wahitimu wa mafunzo ya ualimu. Mpango huo, ni muhimu kwa walimu tarajali kwa kuwa utawawezesha kuoanisha nadharia na uhalisia wa darasani. Mafunzo yatawajengea ujuzi wa kufundisha, kumudu darasa, kuimarisha mbinu za kufundisha na uelewa wa maadili ya kazi kupitia usimamizi wa walimu wazoefu.

152. Mheshimiwa Spika, Serikali, itaendelea kuwaendeleza kitaalamu na kitaaluma walimu wa shule za msingi na sekondari, wakufunzi wa vyuo vya ualimu, wathibiti ubora wa shule na wasimamizi wa elimu ili kuimairisha utendaji katika maeneo mbalimbali kwa kutekeleza yafuatayo:

(i) itaendelea kutoa ufadhili wa masomo kwa

walimu 1,223 watakaosoma Stashahada ya Ualimu wa Elimu Maalum;

- (ii) itatoa mafunzo kwa walimu 3,000 wa ushauri na unasihi wa shule za msingi na sekondari kuhusu malezi, unasihi na ulinzi wa mtoto; na
- (iii) itatoa mafunzo kazini kwa watendaji 5,500 ikiwemo walimu shule za awali, msingi na sekondari, wathibiti ubora, maafisa elimu kata na wakufunzi wa vyo vya ualimu. Vilevile, itatoa mafunzo kwa walimu na wanafunzi kuhusu majukwaa ya kielimu ikiwemo maktaba mtandao na jukwaa la umma la kujifunza mtandaoni (Online Public School).

153. *Mheshimiwa Spika*, Serikali, itaendelea kuimarisha utoaji wa elimu kwa wanafunzi wenye mahitaji maalum ikiwa ni pamoja na kuimarisha huduma ya ubainishaji na upimaji na utoaji wa elimu nyumbani kwa wanafunzi kwa kutekeleza yafuatayo:

- (i) itatoa mafunzo ya muda mfupi kwa watumishi 50 kuhusu haki na wajibu wa watu wenye ulemavu;
- (ii) itatoa mafunzo kwa wakufunzi 100 kutoka VETA za mikoa na vyo vya maendeleo ya

wananchi kuhusu namna ya kuwahudumia wanafunzi wenye mahitaji maalum;

- (iii) itatoa mafunzo kwa maafisa elimu maalum 52, maafisa uthibiti ubora wa shule 52 na wakuu wa shule 52 kuhusu ubainishaji na upimaji wa wanafunzi;
- (iv) itawezesha upatikanaji wa huduma saidizi kwa watumishi 40 wenye mahitaji maalum katika ngazi zote za elimu; na
- (v) itawezesha ushiriki wa watumishi 40 katika maonesho, sherehe na maadhimisho mbalimbali ya watu mahitaji maalum.

154. *Mheshimiwa Spika*, katika kuhamasisha ufundisha mahiri Serikali, itaratibu shindano la stadi za ufundishaji, ujifunzaji na ufaraguzi wa zana kwa walimu wa shule za awali, msingi na sekondari. Uhamasishaji wa ufundishaji ni msingi muhimu wa kuongeza ufanisi wa ujifunzaji, kwani unawawezesha walimu kutumia mbinu mbalimbali na shirikishi zinazozingatia teknolojia ili kuwajengea wanafunzi ujuzi wa kutatua changamoto za maisha halisi. Vilevile, mashindano haya ni njia mojawapo ya kutoa motisha kwa walimu katika kutumia mbinu sahihi za ufundishaji na ujifunzaji.

155. *Mheshimiwa Spika*, uandishi wa insha kwa wanafunzi ni nyenzo muhimu katika kukuza

uwezo wao wa kufikiri kwa kina, kujenga hoja zenye mantiki, na kuboresha stadi za mawasiliano kwa lugha sanifu. Kwa kutambua umuhimu huo, Serikali itendelea kutaratibu shindano la uandishi wa insha kwa Nchi za Afrika Mashariki na Jumuiya ya Maendeleo Kusini mwa Afrika kwa wanafunzi 2,000 wa shule za sekondari. Mashindano haya huwapa wanafunzi jukwaa la kutoa maoni yao kuhusu masuala mbalimbali ya kijamii, kiuchumi, na kisiasa.

156. *Mheshimiwa Spika*, kazi za fasihi hutumika kama kielelezo cha maisha, maadili, na historia ya jamii. Kwa mantiki hiyo, Serikali itaendelea kuratibu na kusimamia utoaji wa Tuzo ya Taifa ya Mwalimu Nyerere ya Uandishi bunifu kwa lengo la kuhamasisha na kukuza tasnia ya uandishi wa kazi za fasihi ya kiswahili ikiwemo riwaya, hadithi fupi na ushairi. Utoaji wa tuzo hizi huhamasisha na kuwajengea uwezo waandishi chipukizi na kuchagiza ukuaji wa sekta ya uandishi nchini. Kwa kushirikiana na Idara za Fasihi katika vyuo vikuu, Serikali itaandaa warsha na makongamano juu ya uandishi bunifu ili kukuza vipaji vya waandishi chipukizi na hata kufanya Tuzo hiyo kuwa na mtazamo wa kimataifa.

157. *Mheshimiwa Spika*, Elimu nje ya mfumo rasmi

ina inatoa fursa kwa wale waliokosa nafasi katika mfumo rasmi kutokana na sababu mbalimbali, Njia hii ya elimu inatoa fursa ya kupata maarifa na stadi za maisha kulingana na mahitaji. Kwa umuhimu huo, Serikali itaendelea kuimarisha elimu ya watu wazima na elimu nje ya mfumo rasmi kupitia Taasisi ya Elimu ya Watu Wazima kwa kutekeleza yafuatayo:

- (i) itaongeza udahili wa wanafunzi wa elimu ya sekondari kwa njia mbadala kutoka 14,765 mwaka 2025/26 hadi 16,000 mwaka 2026/27);
- (ii) itaongeza idadi ya vijana watakaopata stadi za maisha, ujuzi na elimu ya msingi kutoka vijana 16,732 mwaka 2026 hadi vijana 22,500 mwaka 2027 kupitia Programu ya Elimu Changamani kwa Vijana walio Nje ya Mfumo Rasmi (*Integrated Program for Out of School Adolescents – IPOSA*);
- (iii) itakamilisha ujenzi wa jengo la utawala la Taasisi ya Elimu ya Watu Wazima kituo cha Morogoro na kuanza ujenzi wa jengo la utawala katika kituo cha Mwanza; na
- (iv) itaendelea kufanya maadhimisho ya siku ya kisomo kimataifa na juma la elimu bila

ukomo.

158. Mheshimiwa Spika, Serikali, itaendelea kuendesha programu mbalimbali za kuwajengea umahiri walimu na viongozi wa elimu katika nyanja za usimamizi na uongozi wa walimu kwa kutekeleza yafuatayo:

- (i) itatoa mafunzo ya muda mfupi kwa viongozi wa elimu kuanzia ngazi ya shule, kata, halmashauri na wizara wapatao 6,702 kuhusu uongozi na usimamizi wa elimu;
- (ii) itaendelea na awamu ya pili katika ujenzi wa jengo la kumbi changamani lenye uwezo wa kuhudumia watu 650 kwa pamoja katika kampasi ya Bagamoyo; na
- (iii) itaandaa mfumo wa kujifunzia mtandaoni (*e-learning systems*) pamoja na ununuzi wa seva, kompyuta 52 na printa 5 ili kuimarisha matumizi ya TEHAMA katika mafunzo na huduma nyingine za Wakala wa Maendeleo ya Uongzi wa Elimu.

159. Mheshimiwa Spika, Serikali, itaendelea kufanya upimaji na tathmini ya kubaini umahiri wa mwanafunzi katika kumudu masomo ya elimu ya msingi, sekondari na ualimu, kupitia Baraza la Mitihani Tanzania kama ifuatavyo:

- (i) itasimamia Uendeshaji wa Upimaji wa Darasa la Pili kwa wanafunzi 2,009,331 wa shule za msingi Oktoba, 2027;
- (ii) itaendesha upimaji wa kitaifa wa Darasa la Nne kwa wanafunzi 2,110,451 ambapo upimaji huo utafanyika Novemba, 2026. Lengo la upimaji ni kubaini umahiri wa mwanafunzi katika kumudu masomo yanayofundishwa darasa la Tatu na la Nne;
- (iii) itaendesha Mtihani wa Kumaliza Elimu ya Msingi kwa watahiniwa 1,384,342 wanaotarajiwa kufanya mtihani huo Septemba, 2026;
- (iv) itaendesha Upimaji wa Kitaifa wa Kidato cha Pili kwa wanafunzi 838,199 ambapo upimaji huo utafanyika mwezi Novemba, 2026;
- (v) itaendesha Mtihani wa Kumaliza Kidato cha Nne kwa wanafunzi 703,800 wanaotarajiwa kufanya mtihani huo mwezi Novemba, 2026; na
- (vi) itaendesha Mtihani wa Kumaliza Elimu ya Kidato cha Sita kwa watahiniwa 139,800 wanaotarajiwa kufanya mtihani huo mwezi Mei, 2027 na itaendesha Mtihani wa Ualimu Mei, 2027 kwa walimu tarajali 12,400.

160. Mheshimiwa Spika, Serikali, itaendelea kuimarisha mafunzo endelevu kazini kwa kuwezesha mafunzo ya muda mrefu kwa watumishi 61 (wanaume 34 na wanawake 27) na mafunzo ya muda mfupi kwa watumishi 568 (wanaume 269 na wanawake 299) kutoka Wakala wa Uongozi na Maendeleo, Bodi ya Huduma za Maktaba Tanzania, Taasisi ya Elimu ya Watu Wazima Tanzania, Taasisi ya Elimu Tanzania na Baraza la Mitihani Tanzania kwa lengo kuongeza uwezo wa taasisi hizo kutoa huduma zenye ubora na stahiki kwa jamii.

d. Kuongeza Fursa na Kuimarisha Ubora wa Elimu ya Juu

161. Mheshimiwa Spika, Serikali, itaendelea kuongeza fursa kwa wanafunzi wa elimu ya juu kama ifuatavyo:

- (i) itaratibu udahili wa wanafunzi 180,000 wanaotarajiwa kuomba kujiunga na programu mbalimbali za shahada ya kwanza katika vyyuo vya elimu ya juu;
- (ii) itaongeza idadi ya wanufaika wa mikopo ya elimu ya juu kutoka wanafunzi 252,773 mwaka 2025/26 hadi 292,981 mwaka 2026/27 (mwaka wa kwanza 111,692 na wanaoendelea 181,289); na

- (iii) itaendelea kutoa mikopo kwa wanafunzi wa Stashahada 24,978 (mwaka wa kwanza 14,000 na wanaoendelea 10,978) katika fani za sayansi na ufundi na kubuni vyanzo vingine vya fedha kwa ajili ya kuongeza idadi ya wanufaika wa mikopo na hivyo kuongeza fursa za elimu ya juu.

162. *Mheshimiwa Spika*, Serikali, itaendelea kutoa ufadhili kwa wanafunzi waliosoma masomo ya Sayansi, Teknolojia, Uhandisi na Hisabati kwa kutekeleza yafuatayo:

- (i) itatoa ufadhili kwa wanafunzi wenye ufaulu wa juu katika masomo ya Sayansi, Teknolojia, Uhandisi na Hisabati (STEM) kupitia SAMIA Skolashipu kutoka wanafunzi 2,630 mwaka 2025/26 hadi wanafunzi 2,738 mwaka 2026/27 (wanafunzi 1,000 wa mwaka wa kwanza na wanafunzi 1,738 wanaoendelea);
- (ii) itatoa ufadhili kupitia programu ya Samia Extended Scholarship DS/AI* kwa wanafunzi wenye ufaulu wa juu wa masomo ya Sayansi katika matokeo ya Kidato cha Sita kutoka wanafunzi 50 mwaka 2025/26 hadi wanafunzi 100 (mwaka wa kwanza 50 na wanaoendelea 50) ili kujiunga na shahada ya kwanza katika vyuo bora vilivyo nje ya nchi kwa ajili ya kusoma fani za sayansi data, sayansi

shirikishi, na akili-unde;

- (iii) itaendelea kuwezesha ufadhili wa masomo katika eneo la sayansi na teknolojia ya nyuklia kwa wanafunzi 12 wa shahada ya umahiri;
- (iv) itaendelea kuwezesha wanafunzi wa kike 200 kushiriki mafunzo ya awali ya masomo ya Sayansi, Teknolojia, Uhandisi na Hisabati (STEM) katika Chuo Kikuu Huria cha Tanzania; na
- (v) itatoa ufadhili wa masomo kwa wanafunzi wa kike 11 wenye ufaulu wa juu katika masomo ya Sayansi waliohitimu mitihani ya kitaifa ya kidato cha sita na shahada za awali kupitia Chuo Kikuu Dar es Salaam.

163. Mheshimiwa Spika, ili kuimarisha ushirikiano wa kitaifa, kikanda na kimataifa katika kuendeleza elimu ya juu Serikali, itaendelea kutoa ufadhili kwa wanafunzi 15 raia kutoka China wanaosoma Lugha ya Kiswahili katika Chuo Kikuu cha Dar es Salaam kwa lengo la kukuza na kubiasharisha Lugha ya Kiswahili, wanafunzi wawili raia wa Oman na wanafunzi watano raia wa Hungaria kusoma katika vyuo vikuu nchini kulingana na mikataba na utaratibu.

164. Mheshimiwa Spika, Serikali, itaendelea

kuimarisha ukusanyaji wa mikopo iliyoiva kwa kutumia njia mbalimbali ikiwemo ukaguzi wa waajiri, ulipaji wa adhabu, kuunganisha mifumo ya Bodi na ile ya wadau muhimu pamoja na kuwezesha utambuzi wa wanufaika wapya wa mikopo 42,000 na ukusanyaji wa **Shilingi bilioni 236** za mikopo iliyoiva.

165. Mheshimiwa Spika, Serikali, itaendelea kuboresha Mazingira ya kufundishia na Kujifunzia katika vyuo vikuu kwa kujenga na kukarabati miundombinu mbalimbali kama ifuatavyo;

- (i) itakamilisha ujenzi na ukarabati wa vyumba vya semina, kumbi za mihadhara, madarasa, ofisi, maabara, maktaba pamoja na miundombinu mingine katika taasisi 21 za elimu ya juu kupitia mradi wa Elimu ya Juu kwa Mageuzi ya Kiuchumi;
- (ii) itaendelea na ujenzi wa miundombinu mbalimbali katika chuo Kikuu Dodoma ikiwemo ujenzi wa maabara ya anatomia, uunganishaji wa mtandao wa huduma ya maji katika visima vitano na kukamilisha ujenzi wa bweni moja lenye uwezo wa kuhudumia wanafunzi 240 wanaotumia hospitali ya rufaa ya mkoa wa Iringa kufanya mafunzo kwa vitendo katika fani za udaktari wa binadamu;

- (iii) itaanza ujenzi wa maktaba ya kisasa awamu ya nne yenye uwezo wa kuchukua wanafunzi 1,500 pamoja na hosteli mbili zenye uwezo wa kuhudumia wanafunzi 300 kila moja katika Chuo Kikuu Kishiriki cha Elimu Mkwawa;
- (iv) itakamilisha ujenzi wa jengo la utawala Kampasi ya Oswald Mang'ombe katika Chuo Kikuu cha Kilimo na Teknolojia cha Mwalimu J.K.Nyerere;
- (v) itajenga maabara na madarasa ya shule ya sekondari ya mafunzo kwa vitendo katika Chuo Kikuu Kishiriki cha Elimu Dar es Salaam;
- (vi) itaendelea na ujenzi wa kituo cha uratibu wa mafunzo Pemba - Zanzibar katika Chuo Kikuu Huria Tanzania Kampasi ya Pemba, ujenzi wa kituo cha Tanga na Tabora pamoja na kukarabati majengo matatu ya kituo cha mkoa wa Shinyanga, Singida, Dodoma na Mbeya ili kuongeza ufanisi katika utekelezaji wa makujumu ya Chuo Kikuu Huria Tanzania;
- (vii) itaendelea na awamu ya pili ya ujenzi wa hospitali ya kisasa na Kituo cha Umahiri cha Magonjwa ya Moyo na Mishipa ya damu, madarasa, Ofisi, mabweni, maabara, jengo la TEHAMA na maktaba katika Chuo Kikuu cha Afya na Sayansi Shirikishi Muhimbili

kampasi ya Mloganzila, Kigoma na Muhimbili ili kuimarisha utoaji wa mafunzo ya fani za kipaumbele. Vilevile, imeendelea na ujenzi wa kliniki ya uporoto;

- (viii) itaendelea na ukamilishaji wa ujenzi wa jengo la maktaba lenye uwezo wa kuhudumia wasomaji 2,500 katika Chuo Kikuu cha Ushirika Moshi, Kampasi ya Moshi; na
- (ix) itaanza ujenzi wa jengo la taaluma lenye uwezo wa kuhudumia wanafunzi 2,000 kwa wakati mmoja na ujenzi wa karakana moja ili kuimarisha utoaji wa mafunzo kwa vitendo katika programu za sayansi, teknolojia na uhandisi katika Chuo cha Sayansi na Teknolojia Mbeya.

166. *Mheshimiwa Spika*, Serikali, itaendelea kuboresha miundombinu katika Taasisi za Sayansi na Teknolojia kwa kutekeleza yafuatayo:

- (i) itaendelea na ujenzi wa kiwanda cha kufundishia (Teaching Factory) katika Taasisi ya Afrika ya Sayansi na Teknolojia ya Nelson Mandela;
- (ii) itaanza ujenzi na ukarabati katika vyuo vinne vya Umahiri na Ubunifu na Uhaulishaji wa Teknolojia ambavyo ni Taasisi ya Sayansi

na Teknolojia Karume, Chuo cha Ufundi Arusha, Taasisi ya Teknolojia Dar es Salaam na Chuo Kikuu cha Sayansi na Teknolojia Mbeya pamoja na uwekaji wa vifaa;

- (iii) itakamilisha ujenzi wa hosteli yenye uwezo wa kuhudumia wanafunzi 500 katika taasisi ya Afrika ya Sayansi na Teknolojia ya Nelson Mandela;
- (iv) itakarabati karakana na maabara na kuweka vifaa vya maabara katika Taasisi ya Teknolojia Dar es Salaam;
- (v) itakarabati karakana katika Chuo Kikuu cha Sayansi na Teknolojia Mbeya Ndaki ya Mtwara ya Ualimu Ufundi; na
- (vi) itakamilisha ujenzi wa maabara, ofisi na vifaa vya mradi wa irradiator katika ofisi za Dar es Salaam na kuweka vifaa vya maabara katika kanda nne za Tume ya Nguvu za Atomu.

167. *Mheshimiwa Spika*, Serikali, itaendelea kuimarisha ithibati na uthibiti ubora katika taasisi za elimu ya juu kwa kutekeleza yafuatayo:

- (i) itafanya tathmini na kutoa ithibati ya programu 300 za masomo mbalimbali katika vyuo vikuu. Vilevile, itakagua na kufanya tathmini na ufuatiliaji kwa vyuo vikuu 25 kwa lengo la

kuendeleza ubora wa elimu kwa kuzingatia utoshelevu wa miundombinu, mafunzo, wanataaluma, utawala na uendeshaji, na kutoa ushauri stahiki;

- (ii) itafanya ukaguzi wa utekelezaji wa mitaala 60 na kuhuisha ithibati ya vyuo vikuu vinne;
- (iii) itafanya ukaguzi wa asasi 10 zinazoratibu udahili wa wanafunzi wanaokwenda kusoma nje ya nchi kwa lengo la kuzitambua na kuzisajili. Vilevile, itafanya tathmini ya usajili wa vyuo vikuu vya nje ya nchi kwa maombi ya wanafunzi 2,000 wanaotarajiwa kuomba udahili katika vyuo hivyo kwa lengo la kutoa taarifa za uhakika kuhusu ithibati ya vyuo husika; na
- (iv) itafanya maboresho ya Mfumo wa Ukusanyaji na Uchakataji wa Taarifa zinazohusu Vyuo Vikuu (University Information Management System-UIMS) na Mfumo wa Menejimenti ya Programu za Masomo (Programmes Management System-PMS) kwa lengo la kuimarisha ufanisi wa huduma zitolewazo katika elimu ya chuo kikuu.

168. Mheshimiwa Spika, vilevile, Serikali itaendelea kuboresha mazingira ya kufundishia na kujifunzia katika vyuo vikuu kwa kuendelea kununua vifaa

kama ifuatavyo:

- (i) itaendelea kununua vifaa saidizi kwa wanafunzi 855 wenye mahitaji maalum katika vyuo vikuu vya umma ili kuboresha mazingira ya ufundishaji na ujifunzaji na kuwawezesha kujifunza kwa ufanisi;
- (ii) itanunua vifaa vya maabara, kompyuta 20, na samani ikiwemo viti 122 na meza 122 kwa ajili ya Chuo Kikuu cha Dodoma ili kuimarisha matumizi ya mifumo ya kidijitali katika ufundishaji na usimamizi wa shughuli za kitaaluma;
- (iii) itanunua vifaa vya TEHAMA, vitabu na majarida, na vifaa vya maabara ili kuimarisha ufundishaji na ujifunzaji katika Chuo Kishiriki cha Elimu Mkwawa;
- (iv) itanunua vifaa vya kufundishia na kujifunzia, na samani ikiwemo kompyuta, printer, viti, na meza katika Chuo Kikuu cha Ushirika Moshi kampasi kuu kuboresha mazingira ya kufundishia, kujifunzia na endeshaji.

e. Kuimarisha Uwezo wa Nchi katika Utafiti, Matumizi ya Sayansi, Teknolojia na Ubunifu ili Kuchochea Ujenzi wa Uchumi wa Viwanda

169. Mheshimiwa Spika, Serikali, itaongeza ufadhili wa miradi ya utafiti na ubunifu kutoka 80 hadi 109

unaozingatia maeneo ya kipaumbele ili kutatua changamoto za mabadiliko ya tabianchi, uchumi wa bluu, uvuvi, maji, kilimo, afya, na viwanda.

170. Mheshimiwa Spika, vilevile, Serikali kupitia taasisi za elimu za juu na elimu ya ufundi itafanya miradi ya utafiti 1,390 katika maeneo mbalimbali ikiwemo afya, elimu, biashara, kilimo, uongozi, ushirika, teknolojia, uvuvi, ardhi, mazingira na usanifu majengo.

171. Mheshimiwa Spika, katika kuimarisha usambazaji wa maarifa, uhamasishaji wa mijadala ya kitaaluma na kuhakikisha matokeo ya kazi za utafiti yanatumika katika kutatua changamoto za kijamii na kiuchumi, Serikali itachapisha machapisho 2,497 katika majarida ya Kitaifa na Kimataifa.

172. Mheshimiwa Spika, Serikali, kupitia taasisi za elimu ya juu na elimu ya ufundi zitatoa huduma za ushauri 313 katika maeneo mbalimbali ikiwemo ujenzi, utafiti, ushirika, kilimo, utunzaji wa chakula, uvuvi, uongozi, mazingira, udongo, kokoto na lami, kupima ubora wa maji, usanifu na usimamizi majengo.

173. Mheshimiwa Spika, itaendelea kuhamasisha Taasisi za Elimu ya Juu na Taasisi za Utafiti na Maendeleo kufanya tafiti za kimkakati katika sekta

zenye mchango mkubwa kwenye kukuza uchumi na kuboresha maisha ya jamii kwa kutoa tuzo kwa watafiti watakaochapisha matokeo ya utafiti katika majarida yenye hadhi ya juu kimataifa.

174. *Mheshimiwa Spika*, Serikali, itajengea uwezo maabara za taasisi tano (5) za utafiti na maendeleo ili zitumike kama maabara za rufaa za utafiti na ubunifu wa viwanda. Vilevile, itaimarisha mahusiano kati ya taasisi za utafiti na maendeleo, taasisi za elimu ya juu na viwanda ili kuchochea mchango wa utafiti na ubunifu katika utekelezaji wa Dira ya Taifa 2050.

175. *Mheshimiwa Spika*, itaongeza uwekezaji katika miundombinu ya kitaifa ya utafiti na ubunifu ili kuchochea uvumbuzi na ubiasharishaji wa teknolojia zinazoibuliwa nchini.

176. *Mheshimiwa Spika*, vilevile, itamarisha ushiriki wa sekta ya umma na binafsi katika kuongeza mchango wa utafiti na ubunifu kwenye maendeleo ya kiuchumi na kijamii kwa kutekeleza yafuatayo:

- (i) itaimarisha madawati ya Sayansi na Teknolojia katika halmashauri 184 ili kubaini na kuendeleza bunifu kutoka kwa wazawa ziweze kuchangia katika maendeleo ya uchumi.
- (ii) itaanzisha dawati la kusajili mikataba nane

- ya Uhawilishaji wa Teknolojia na kuwezesha matumizi ya teknolojia tatu kutoka kwenye miradi ya kimkakati ya kitaifa kwenda sekta ya uzalishaji;
- (iii) itaanzisha jukwaa la mtandaoni kwa ajili ya usajili wa Watanzania waishio nje ya nchi (Diaspora) wenye utaalamu katika Sayansi, Teknolojia na Ubunifu;
 - (iv) itaanzisha kituo katika chuo kimojawapo cha VETA kwa ajili ya kuatamia, kuendeleza ujuzi na ubunifu kwa wanafunzi na wahitimu wa mafunzo ya ufundi stadi (*Vocational Incubation Centre*) na itaanzisha Jukwaa la Taifa la Sayansi, Teknolojia na Ubunifu;
 - (v) itaimarisha uwezo wa waratibu wa madawati na majukwaa ya Sayansi, Teknolojia na Ubunifu katika Mamlaka za Serikali za Mitaa kutoka halmashauri 76 hadi 184; na
 - (vi) itaratibu maadhimisho ya Sayansi, Teknolojia na Ubunifu kupitia wiki ya kitaifa ya elimu, ujuzi na ubunifu na siku ya kimataifa ya wanawake na wasichana katika sayansi.

177. Mheshimiwa Spika, Serikali, itakamilisha maandalizi ya Taifa ya Mahitaji ya Teknolojia katika sekta mbalimbali (National Technology Roadmap-2050).

178. Mheshimiwa Spika, Serikali, itaendelea Kuhamasisha wabunifu na kuongeza idadi ya makampuni/wanufaika wanaoweza kupokea mikopo kupitia mfuko wa kibiasharisha ubunifu wa Samia (*Samia Innovation Commercialization Fund*). Aidha, itawezesha vyo vitano vya Maendeleo ya Wananchi (FDC) kwa vituo vya ubunifu.

179. Mheshimiwa Spika, Serikali, itaimarisha ubunifu na uuzaji wa matokeo ya tafiti kwa kusajili hati miliki tano na kugeuza bunifu mbili kuwa biashara ili kuimarisha uhamishaji wa teknolojia kwa viwanda na jamii kwa lengo la kuongeza bidhaa na teknolojia bunifu zinazotatua changamoto za jamii, kuchochea ukuaji wa uchumi, na kuongeza matumizi ya tafiti katika Maendeleo.

180. Mheshimiwa Spika, Serikali, itaimarisha uthibiti na utafiti wa kimkakati unaolenga kuongeza wigo wa matumizi salama ya teknolojia ya nyuklia katika sekta mbalimbali za kiuchumi na kijamii kwa kutekeleza yafuatayo:

- (i) itaendelea kudhibiti matumizi ya mionzi nchini kwa kukagua vituo 900 vyenye vyanzo vya mionzi ili kuwaweka salama wagonjwa, wafanyakazi, jamii na mazingira;
- (ii) itapima na kudhibiti viwango vya mionzi kwa wafanyakazi 2,110 wanaofanya kazi kwenye

mazingira ya vyanzo vya mionzi ili kuwalinda na madhara yatokanayo na vyanzo vya mionzi sehemu za kazi;

- (iii) itasimamia kituo maalumu kilichopo Dar es Salaam cha kupima hewa katika anga kwa lengo la kudhibiti uchafuzi unaotokana na majaribio ya silaha za nyuklia duniani ili kuhakikisha hali ya usalama wa hewa katika anga dhidi ya uchafuzi wa mionzi;
- (iv) itaendelea kukusanya na kusafirisha mabaki sita ya vyanzo vya mionzi yasiyotumika na kuyahifadhi katika kituo maalumu cha mabaki ya mionzi (*Central Radioactive Waste Management Facility*) ili kuiweka nchi salama dhidi ya athari za mionzi kwa kukusanya, kusafirisha na kuhifadhi mabaki ya vyanzo vya mionzi yasiyotumika na kuyahifadhi katika kituo maalumu cha kuhifadhi mabaki ya mionzi (*Central Radioactive Waste Management Facility*);
- (v) itaendelea na usimamizi na uratibu wa karibu wa mradi maalumu (*Rays of Hope - Bankable Project*) unaolenga kupanua huduma za uchunguzi na matibabu ya saratani nchini kutoka vituo viwili Hospitali ya Ocean Road -Dar es Salaam na Hospitali ya Bugando

-Mwanza hadi kufikia vituo sita nchini;

- (vi) itaendelea na ujenzi wa maabara moja na ofisi moja katika kanda ya mashariki (mkoa wa Dar es Salaam) kwa lengo la kusogeza huduma za udhibiti na uendelezaji wa teknolojia ya nyuklia kwa wananchi;
- (vii) itakamilisha taratibu za uanzishwaji wa kituo cha mafunzo ya muda mfupi na umahiri ya ulinzi na usalama wa kinyuklia ili kuongeza wataalam wa kinga na usalama wa mionzi pamoja na wataalam wa kutengeneza vifaa vinavyotumia teknolojia ya mionzi hospitalini (x-ray machine), viwandani (nuclear gauges), kwenye barabara (troxler) na maeneo mbalimbali katika sekta ya ujenzi, sekta ya migodi na madini; na
- (viii) itaendelea na upimaji wa sampuli 50,000 za chakula na mbolea zinazolingia na kutoka nchini, na sampuli za maji kwenye visima, wasambazaji na wamiliki wa viwanda ili kubaini endapo kuna uchafuzi wa mionzi kwa ajili ya kuwalinda wananchi dhidi ya madhara yatokanayo na mionzi.

E. MPANGO WA TUME YA TAIFA YA UNESCO (FUNGU 18)

181. Mheshimiwa Spika, katika mwaka wa fedha 2026/27 Wizara ya Elimu, Sayansi na Teknolojia kupitia Tume ya Taifa ya UNESCO imepanga kutekeleza vipaumbele vifuatavyo:

- a. Kukamilisha taratibu za kuhakikisha maeneo tarajiwa na yale yaliyo katika orodha ya awali ya UNESCO yaingie katika orodha ya UNESCO.**
- (i) kuratibu maandalizi na uwasilishaji wa nyaraka muhimu kama vile nomination dossiers, ramani za mipaka na mipango ya usimamizi wa maeneo husika;
 - (ii) kuendelea na uhakiki na uhuishaji wa orodha ya awali (Tentative List) ya maeneo yanayopendekezwa kuingizwa katika orodha ya UNESCO, pamoja na kuhakikisha maeneo mapya yenye vigezo vinavyokidhi hadhi ya urithi wa dunia yanatambuliwa, kuandaliwa na kuwasilishwa kwa kuzingatia miongozo na taratibu za kimataifa;
 - (iii) kuimarisha uratibu kati ya taasisi za kitaifa, wadau na jamii zinazozunguka maeneo husika ili kuhakikisha usimamizi endelevu, ulinzi na uhifadhi wa maeneo hayo unazingatia viwango vinavyotakiwa na UNESCO; na
 - (iv) kuandaa na kutekeleza programu za mafunzo na uhamasishaji kwa wadau mbalimbali

kuhusu taratibu, vigezo na umuhimu wa kuingiza maeneo katika orodha ya UNESCO ili kuongeza uelewa na ushiriki katika mchakato huo.

b. Kuimarisha utekelezaji wa Programu za UNESCO katika sekta za Elimu, Sayansi, Utamaduni na Mawasiliano, kwa kuzingatia ajenda ya maendeleo endelevu.

- (i) kuimarisha ushirikiano kati ya taasisi za kitaifa, wadau wa maendeleo na mashirika ya kimataifa ili kuongeza ufanisi katika utekelezaji wa programu za UNESCO nchini; na
- (ii) kuandaa na kutekeleza programu za uhamasishaji na mafunzo kwa wadau mbalimbali kuhusu dhana ya maendeleo endelevu na mchango wa programu za UNESCO katika kufikia malengo hayo.

c. Kukuza ushiriki wa Tanzania katika majukwaa ya kimataifa ya UNESCO, ili kulinda na kutetea maslahi ya Taifa;

- (i) kuratibu ushiriki wa Tanzania katika majukwaa ya kimataifa ya UNESCO, ikijumuisha mikutano, makongamano na vikao vya kisheria na kisera ili kuhakikisha

maslahi ya Taifa yanawakilishwa na kutetewa ipasavyo;

- (ii) kuratibu na kuandaa misimamo ya kitaifa kuhusu masuala ya elimu, sayansi, utamaduni na mawasiliano kabla ya kushiriki katika majukwaa ya UNESCO ili kuongeza ushawishi na mchango wa Tanzania katika maamuzi ya kimataifa;
- (iii) kukuza ushirikiano na nchi wanachama na wadau wengine wa UNESCO ili kujenga mitandao ya kimkakati itakayosaidia kulinda na kuendeleza maslahi ya Tanzania katika ngazi ya kimataifa; na
- (iv) kufuatilia utekelezaji wa maazimio na makubaliano yanayofikiwa katika majukwaa ya UNESCO na kuhakikisha yanatekelezwa kwa kuzingatia vipaumbele vya maendeleo ya Tanzania.

F. SHUKRANI

182. Mheshimiwa Spika, ninaomba kutumia fursa hii kumshukuru **Mheshimiwa Wanu Hafidh Ameir (Mb)**, Naibu Waziri wa Elimu, Sayansi na Teknolojia kwa uchapakazi na umakini wake na ushirikiano mkubwa anaonipatia katika kutekeleza majukumu yangu na kufikia malengo ya Wizara. Aidha, napenda kumshukuru tena Katibu Mkuu

Profesa Carolyne Ignatius Nombo, Naibu Makatibu Wakuu, Profesa Daniel Elius Mushi na Dkt. Hussein Mohamed Omar kwa kunipa ushirikiano. Vilevile, ninaomba kutoa shukrani zangu kwa Kamishna wa Elimu, wakurugenzi, wakuu wa taasisi na watumishi wote kwa kusimamia utekelezaji wa majukumu ya Wizara kwa juhudi na ufanisi.

183. *Mheshimiwa Spika*, naishukuru kwa dhati familia yangu kwa kuendelea kunipa ushirikiano na kuniwezesha kutekeleza majukumu yangu kwa utulivu.

184. *Mheshimiwa Spika*, pia ninapenda kuwashukuru viongozi wa vyama vya wafanyakazi, walimu, wanafunzi, na wadau wote wa elimu kwa ushirikiano wao katika utekelezaji wa majukumu yangu. Aidha, napenda kutoa shukrani zangu za dhati kwa wamiliki na mameneja wa shule, vyuo na taasisi binafsi ambao wamekuwa wakishirikiana na Serikali katika kutoa huduma ya elimu na mafunzo nchini.

185. *Mheshimiwa Spika*, vilevile, ninawashukuru washirika wa maendeleo na wadau wote wa elimu ambao wamechangia kufanikisha utekelezaji wa mipango na miradi ya elimu, sayansi na teknolojia. Naomba kuwatambua baadhi yao kama ifuatavyo: Afrika Kusini, Brazil, Canada, China, Ethiopia,

Finland, Hangaria, Ireland, India, Israel, Italy, Japan, Kenya, Korea ya Kusini, Mauritius, Misri, Norway, Sweden, Ufaransa, Uholanzi, Uingereza, Ujerumani, Urusi, Uturuki, Uswisi. Aidha, natambua pia mchango wa Jumuiya ya Afrika Mashariki na Jumuiya ya Maendeleo Kusini mwa Afrika.

186. Mheshimiwa Spika, napenda pia kushukuru Mashirika ya Kitaifa na Kimataifa yaliyochangia kufanikisha miradi na programu za Elimu, Sayansi na Teknolojia ambayo ni pamoja na: Baraza Kuu la Waislam Tanzania (BAKWATA), Benki ya Dunia, Benki ya Maendeleo ya Afrika, *British Council*, *Campaign for Female Education* (CAMFED), *Christian Social Services Commission* (CSSC), *Comprehensive Nuclear-Test - Ban Treaty Organisation* (CTBTO), *Deutscher Akademischer Austauschdienst* (DAAD), *Foreign, Commonwealth and Development Office* (FCDO), *Global Partnership for Education* (GPE),

Inter University Council for East Africa (IUCEA), International Atomic Energy Agency (IAEA), Japan International Cooperation Agency (JICA), Jumuiya ya Madola, Karibu Tanzania Organization (KTO), Korea International Cooperation Agency (KOICA), Swedish International Development Agency (SIDA), Tanzania Education Network/Mtandao wa Elimu Tanzania (TEN/MET), Umoja wa Nchi za Ulaya, United Nations Development Programme (UNDP), United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO) na United Nations International Children's Emergency Fund (UNICEF).

G. MAOMBI YA FEDHA KWA MWAKA 2026/27

187. Mheshimiwa Spika, ili kuwezesha utekelezaji wa malengo yaliyoanishwa kwa mwaka wa fedha 2026/27, Wizara ya Elimu, Sayansi na Teknolojia (Fungu 46) inaomba kuidhinishiwa jumla ya **Shilingi 2,394,423,829,000.00** kwa mchanganuo ufuatao:

- (i) **Shilingi 697,841,881,000.00** ni kwa ajili ya Matumizi ya Kawaida ya Wizara ambapo **Shilingi 648,082,352,000.00** ni kwa ajili ya Mishahara na **Shilingi 49,759,529,000.00** ni kwa ajili ya Matumizi Mengineyo; na
- (ii) **Shilingi 1,696,581,948,000.00** zinaombwa kwa ajili ya Miradi ya Maendeleo ambapo

Shilingi 1,337,249,000,000.00 ni fedha za ndani na **Shilingi 359,332,948,000.00** ni fedha kutoka kwa Washirika wa Maendeleo.

188. Mheshimiwa Spika, Wizara kupitia Tume ya Taifa ya UNESCO (Fungu 18) inaomba kuidhinishiwa jumla ya **Shilingi 3,866,993,000.00** kwa ajili ya Matumizi ya Kawaida ambapo Mishahara ni **Shilingi 1,335,020,000.00** na Matumizi Mengineyo ni **Shilingi 2,531,973,000.00**

189. Mheshimiwa Spika, kwa heshima kubwa naomba sasa Bunge lako tukufu likubali kupokea, kujadili na kupitisha Makadirio ya Bajeti ya Wizara (Fungu 46 na Fungu 18) yenye jumla ya **Shilingi 2,398,290,822,000.00**

190. Mheshimiwa Spika, napenda kuhitimisha kwa kutoa shukrani zangu za dhati kwako wewe na Waheshimiwa Wabunge wote kwa kunisikiliza.

191. Mheshimiwa Spika, Hotuba hii inapatikana katika tovuti ya Wizara <https://www.moe.go.tz>

192. Mheshimiwa Spika, naomba kutoa hoja.

Kiambatioho Na. 1

**MAENDELEO YA UJENZI WA VYUO 64 VYA MAFUNZO YA UFUNDI STADI
VYA WILAYA-VETA**

NA	JINA LA CHUO	ASILIMIA YA UTEKELEZAJI WA UJENZI										
		Jengo laUtawala	Jengo la Madarasa	Nyumba ya Mkuu wa Chuo	Karakana ya Uashi na Useremala	Karakana ya Ushonaji na Upishi	Karakana ya Umeme na Bomba	Jengo la Vyoo	Kibanda cha Umeme	Jengo la Minzi	Wastani kwa Chuo	
1	Arumeru	70	65	70	60	60	60	60	83	83	89	71.1
2	Biharamulo	70	72	67	70	70	70	70	75	75	75	71.9
3	Bukombe	69	66	66	48	48	48	48	65	65	60	58.9
4	Bunda	75	73	75	65	65	65	65	60	60	72	68.9
5	Busega	80	75	75	30	30	30	30	80	80	78	62.0
6	Chalinze	36	74	80	68	68	68	68	40	40	80	66.0
7	Chamwino	100	93	92	75	75	75	75	94	99	96	88.8
8	Gairo	65	75	75	70	70	70	70	75	45	85	70.0
9	Hai	58	61	60	45	45	45	45	60	63	57	54.9

NA	JINA LA CHUO	ASILIMIA YA UTEKELEZAJI WA UJENZI										Wastani kwa Chuo		
		Jengo laUtawala	Jengo la Madarasa	Nyumba ya Mkuu wa Chuo	Karakana ya Uashi na Useremala	Karakana ya Ushonaji na Upishi	Karakana ya Umeme na Bomba	Jengo la Vyoo	Kibanda cha Umeme	Jengo la Milinzi				
10	Hanang	47	50	50	45	45	45	45	50	50	50	50	50	48.0
11	Handeni	50	60	46	46	46	46	46	48	48	48	48	48	48.9
12	Iramba	85	82	83	85	85	85	85	82	82	85	82	81	79.2
13	Kahama	65	65	65	56	56	56	56	64	64	67	67	65	62.1
14	Kakonko	65	60	55	60	60	60	60	65	65	60	60	60	60.6
15	Kalambo	65	60	50	40	40	40	40	60	60	65	60	60	53.3
16	Kibiti	78	75	75	47	47	47	47	80	80	75	75	75	66.6
17	Kibondo	65	60	65	67	67	67	67	45	45	50	50	50	59.6
18	Kilolo	77	75	75	70	70	70	70	78	78	90	84	84	76.6
19	Kilombero	65	40	75	60	60	60	60	75	75	45	45	75	61.7
20	Kilwa Masoko	82	72	72	64	64	64	64	61	61	73	72	72	69.3
21	Kinondoni	70	41	45	55	55	55	55	61	61	68	63	63	57.0

NA	JINA LA CHUO	ASILIMIA YA UTEKELEZAJI WA UJENZI									
		Jengo laUtawala	Jengo la Madarasa	Nyumba ya Mkuu wa Chuo	Karakana ya Uashi na Useremala	Karakana ya Ushonaji na Upishi	Karakana ya Umeme na Bomba	Jengo la Vyo	Kibanda cha Umeme	Jengo la Minzi	Wastani kwa Chuo
22	Kisarawe	55	60	60	56	55	55	50	60	55	56.2
23	Kiteto	75	71	69	64	64	64	63	55	70	66.1
24	Kondoa	60	58	61	45	45	45	60	63	57	54.9
25	Kyerwa	87	90	88	45	45	45	85	86	85	72.9
26	Liwale	82	79	75	20	20	20	50	75	61	53.6
27	Magu	78	78	78	75	75	75	75	60	70	73.8
28	Malinyi	65	71	65	30	30	30	65	45	70	52.3
29	Manyoni	85	84	84	30	30	23	80	45	80	60.1
30	Maswa	60	59	59	48	48	48	59	59	59	55.4
31	Mbinga	50	65	60	64	64	64	55	65	60	60.8
32	Mbogwe	75	75	70	65	65	65	75	80	70	71.1
33	Mbulu	60	70	70	40	40	40	70	35	70	55.0

NA	JINA LA CHUO	ASILIMIA YA UTEKELEZAJI WA UJENZI										Wastani kwa Chuo	
		Jengo la Utawala	Jengo la Madarasa	Nyumba ya Mkuu wa Chuo	Karakana ya Ushahi na Useremala	Karakana ya Ushonaji na Upishi	Karakana ya Umeme na Bomba	Jengo la Vyoo	Kibanda cha Umeme	Jengo la Minzi			
34	Meatu	60	61	59	55	55	55	60	60	60	60	60	58.3
35	Misenyi	65	65	65	50	50	50	65	65	55	55	55	57.8
36	Misungwi	70	70	70	65	65	65	80	80	70	70	70	69.4
37	Mkalama	85	60	60	30	30	30	65	65	45	60	60	51.7
38	Mkuranga	54	76	80	29	29	29	80	80	70	80	80	58.6
39	Miele	55	60	65	47	55	55	55	55	50	60	60	55.8
40	Momba	60	55	60	40	40	35	50	50	60	60	60	51.1
41	Mpwapwa	69	72	68	55	55	55	59	59	76.5	74	74	64.8
42	Mufindi	60	65	70	30	30	30	28	28	20	35	35	40.9
43	Muheza	60	58	50	45	45	45	60	60	60	60	60	53.7
44	Mwanga	59	50	60	55	55	55	60	60	62	60	60	57.3
45	Nachingwea	65	60	75	61	61	61	75	75	60	50	50	63.1

NA	JINA LA CHUO	Jengo laUtawala	Jengo la Madarasa	Nyumba ya Mkuu wa Chuo	Karakana ya Uashi na Useremala	Karakana ya Ushonaji na Upishi	Karakana ya Umeme na Bomba	Jengo la Vyo	Kibanda cha Umeme	Jengo la Minzi	Wastani kwa Chuo
		ASILIMIA YA UTEKELEZAJI WA UJENZI									
46	Nanyumbu	70	68	66	30	30	30	60	50	80	53.8
47	Ngara	65	60	60	40	40	40	60	60	60	53.9
48	Njombe	60	55	65	60	60	60	65	55	60	60.0
49	Nyang'wale	80	80	75	70	70	70	80	75	80	75.6
50	Nzega	87	80	75	85	85	85	81	45	75	77.6
51	Rombo	71	60	62	65	65	65	51	45.5	52	59.6
52	Rorya	67	67	67	55	55	55	67	75	67	63.9
53	Same	71	65	55	65	65	65	60	60	40	60.7
54	Sengerema	70	70	70	65	65	65	70	70	70	68.3
55	Serengeti	80	80	80	40	40	40	80	50	80	63.3
56	Siha	60	62	61	55.5	55	55	60	59	61	58.7
57	Sikonge	83	80	78	85	85	85	60	45	68	74.3

NA	JINA LA CHUO	Jengo laUtawala	Jengo la Madarasa	Nyumba ya Mkuu wa Chuo	Karakana ya Uashi na Useremala	Karakana ya Ushonaji na Upishi	Karakana ya Umeme na Bomba	Jengo la Vyoo	Kibanda cha Umeme	Jengo la Milinzi	Wastani kwa Chuo
		ASILIMIA YA UTEKELEZAJI WA UJENZI									
58	Songwe DVTC	60	65	55	64	64	64	60	55	60	60.8
59	Tandahimba	71	80	80	64	64	64	80	80	78	73.4
60	Tanganyika	60	55	55	40	40	40	55	60	60	51.7
61	Tarime	65	65	65	35	35	35	65	65	65	55.0
62	Tunduru	80	70	82	50	50	50	80	70	80	68.0
63	Ubungo	83	80	75	35	75	75	75	45	80	69.2
Wastani											68.0

MAENDELEO YA UJENZI WA CHUO CHA VETA CHA MKOA WA SONGWE

NA	JINA LA JENGO	ASILIMIA YA UTEKELEZAJI (%)
1	Nyumba ya Mkuu wa Chuo	73
2	Bweni la Kwanza la Wasichana	65
3	Bweni la Pili la Wasichana	69
4	Nyumba ya Matron	71
5	Nyumba za wafanyakazi (Nyumba namba 1)	64
6	Nyumba za wafanyakazi (Nyumba namba 2)	67
7	Nyumba za wafanyakazi (Nyumba namba 2)	64
8	Jengo la Utawala	52
9	Jengo la Maktaba	67
10	Jengo la Vyoo - I	73
11	Jengo la Vyoo - II	73
12	Jengo la Vyoo - III	73

NA	JINA LA JENGO	ASILIMIA YA UTEKELEZAJI (%)
13	Jengo la Madarasa	74
14	Karakana ya Ushonaji na Upishi	73
15	Karakana ya umeme na uhandisi wa mitambo	74
16	Karakana ya Ufundi Bomba	73
17	Karakana ya Mitambo Mizito	73
18	Jengo la Stoo	60
19	Jengo la Karakana ya Ufundi Seremala	69
20	Nyumba ya Patron	64
21	Jengo la Mitambo	68
22	Bweni la Kwanza la Wavulana	69
23	Bweni la Pili la Wavulana	67
	Wastani wa Utekelezaji kwa Chuo	68

Hatua iliyofikiwa ya Ujenzi kwa Taasisi 20 za Elimu ya Juu

NA	TAASISI	KAMPASI/ ENEO	Aina ya Mradi Unaotekelezwa	Hatua ya Utekelezaji
1	Chuo Kikuu cha Dar es Salaam (UDSM)	Buyu – Zanzibar 1. CoICT -Kijitonyama 2. SoAF Kunduchi Kampasi Kuu (MJNM & CoET) 1. Lindi – Kampasi ya Ngongo 2. Kampasi ya Ruangwa	Ukumbi wa Mihadhara (1), Maabara (12), Mabweni (1), Ofisi (39) a) Maabara (2), Karakana (2), Ofisi (22) b) Maabara (1) a) Maabara (1), Mabweni (1), Ofisi (19) b) Ukumbi wa Mihadhara (1), Maabara (15), Karakana (6), Ofisi (19) a) Maabara (5), Karakana (1), Mabweni (2), Ofisi (33) b) Ukumbi wa Mihadhara (1)	Umekamilika Umekamilika 90% 75%
		Bukoba-Kagera	Ukumbi wa Mihadhara (2), Maabara (1), Mabweni (1), Ofisi (52)	81%

NA	TAASISI	KAMPASI/ ENEO	Aina ya Mradi Unaotekelezwa	Hatua ya Utekelezaji
2	Chuo Kikuu cha Ardhi (ARU)	Chuo Kikuu Ardhi - Kampasi Kuu	Vyumba vya Semina (6), Maabara (7), Karakana (10), Ofisi (40)	96%
3	Chuo Kikuu cha Sayansi na Teknolojia Mbeya (MUST)	Kampasi ya Sengerema	Vyumba vya Semina (4), Mabweni (1), Ofisi (72)	40%.
		Mbeya Kampasi Rukwa Kampasi	a) Ukumbi wa Mihadhara (1), Vyumba vya Semina (18), Maabara (21), Karakana (11), Ofisi (54) b) Ukumbi wa Mihadhara (1), Vyumba vya Semina (5), Maabara (8), Karakana (11), Ofisi (39)	Umekamiika

NA	TAASISI	KAMPASI/ ENEO	Aina ya Mradi Unaotekelezwa	Hatua ya Utekelezaji
4	Chuo Kikuu cha Kilimo na Teknolojia Mwalimu Nyerere (MNUAT)	Kampasi Kuu Butiama Kampasi ya Tabora	Ukumbi wa Mihadhara (3), Maabara (25), Karakana (8), Maktaba (1), Mabweni (2) Ukumbi wa Mihadhara (3), Maabara (3), Mabweni (1)	90% 60%
5	Chuo Kikuu cha Ushirika Moshi (MoCU)	Kampasi Kuu - Moshi Kampasi ya Kizumbi - Shinyanga	Maabara (2), Karakana (1), Ofisi (18) Ukumbi wa Mihadhara (2), Vyumba vya Semina (4), Maabara (1), Karakana (1), Mabweni (2), Ofisi (15)	Umekamilika Umekamilika

NA	TAASISI	KAMPASI/ ENEO	Aina ya Mradi Unaotekelezwa	Hatua ya Utekelezaji
6	Chuo Kishiriki cha Elimu cha Dar es Salaam (DUCE)	Kampasi Kuu Dar es Salaam Temeke	Vyumba vya Semina (8), Maabara (19), Maktaba (1), Mabweni (2), Ofisi (85)	80%
7	Chuo Kishiriki cha Elimu Mkwawa (MUCE)	Kampasi Kuu	Ukumbi wa Mihadhara (2), Vyumba vya Semina (4), Maabara (13), Mabweni (2), Ofisi (31)	90%
8	Chuo Kikuu cha Mzumbe (MU)	Kampasi Kuu Kampasi ya Tanga	a) Ukumbi wa Mihadhara (2), Maabara (9), Ofisi (92) b) Ukumbi wa Mihadhara (1), Maabara (2), Maktaba (1), Mabweni (2), Ofisi (22) bwawa la maji taka (1)	75% 78%

NA	TAASISI	KAMPASI/ ENEO	Aina ya Mradi Unaotekelezwa	Hatua ya Utekelezaji
9	Chuo Kikuu cha Dodoma (UDOM)	Kampasi Kuu Kampasi ya Njombe	Maabara (16), Ofisi (98) Vyumba vya Semina (1), Maabara (4), Karakana (6), Maktaba (1), Mabweni (1), Ofisi (48)	88% 68%
10	Taasisi ya Uhasibu Tanzania (TIA)	Kampasi ya Singida Kampasi ya Mwanza	Ukumbi wa Mihadhara (2), Vyumba vya Semina (2), Maabara (1), Ofisi (16) Mabweni (2)	50% 90%
11	Taasisi ya Maendeleo ya Vijijini na Mipango (IRDP)	Kampasi Kuu	Maabara (1), Ofisi (14)	75%

NA	TAASISI	KAMPASI/ ENEO	Aina ya Mradi Unaotekelezwa	Hatua ya Utekelezaji
12	Tume ya Vyuo Vikuu Tanzania (TCU)	Dodoma	Ofisi (51)	95%
13	Chuo Kikuu cha Afya na Sayansi Shirikishi Muhimbili (MUHAS)	Kampasi ya Mloganzila	Ukumbi wa Mihadhara (2), Vyumba vya Semina (2), Maabara (3), Karakana (1), Maktaba (2), Mabweni (1), Ofisi (2)	70%
		Kampasi ya Kigoma	Ukumbi wa Mihadhara (2), Vyumba vya Semina (2), Maabara (2), Karakana (1)	74%

NA	TAAISI	KAMPASI/ ENEO	Aina ya Mradi Unaotekezwa	Hatua ya Utekelezaji
14	Chuo Kikuu cha Kilimo Sokoine (SUA)	Kampasi Kuu (Edward & Solomon)	Maabara (3), Ofisi (15) & Maabara (1), Mabweni (1), Ofisi (15)	71%
		Kampasi ya Mizengo Pinda (Katavi)	Ukumbi wa Mihadhara (1), Maabara (1), Karakana (1), Maktaba (1), Mabweni (1), Ofisi (33)	87%
15	Chuo Kikuu cha Serikali ya Zanzibar (SUZA)	Tunguu - Zanzibar	Ukumbi wa Mihadhara (3), Vyumba vya Semina (6), Maabara (27), Maktaba (2), Ofisi (36)	72%

NA	TAASISI	KAMPASI/ ENEO	Aina ya Mradi Unaotekelezwa	Hatua ya Utekelezaji
16	Taasisi ya Usimamizi wa Fedha (IFM)	Kampasi ya Mwanza Kampasi ya Sapiwi (Simiyu)	Mabweni (1), Ofisi (1) Maabara (4), Maktaba (2), Mabweni (2), Ofisi (13)	75% 47%
17	Taasisi ya Takwimu Afrika Mashariki (EASTC)	Kampasi Kuu - Dar es Salaam	Ukumbi wa Mihadhara (3), Maabara (1), Ofisi (11)	37%

NA	TAASISI	KAMPASI/ ENEO	Aina ya Mradi Unaotekelezwa	Hatua ya Utekelezaji
18	Chuo Kikuu Huria cha Tanzania (OUT)	Kigoma	Vyumba vya Semina (1), Maabara (4), Karakana (2), Ofisi (32)	25%
Mwanza		Vyumba vya Semina (1), Maabara (4), Karakana (1), Ofisi (4)	35%	
Arusha		Vyumba vya Semina (1), Maabara (4), Ofisi (5)	20%	
Mtwara		Vyumba vya Semina (1), Maabara (4), Karakana (2), Ofisi (5)	68%	
Kibaha		Vyumba vya Semina (1), Maabara (4), Karakana (2), Ofisi (4)	58%	
Morogoro		Vyumba vya Semina (1), Maabara (3), Karakana (2), Ofisi (3)	28%	
Njombe		Vyumba vya Semina (1), Maabara (4), Karakana (2), Ofisi (2)	72%	

NA	TAASISI	KAMPASI/ ENEO	Aina ya Mradi Unaotekelezwa	Hatua ya Utekelezaji
19	Tume ya Sayansi na Teknolojia Tanzania (COSTECH)	Dodoma	Vyumba vya Semina (2), Maabara (3), Maktaba (2)	70%
20	Taasisi ya Uhasibu Arusha (IAA)	Arusha	Ukumbi wa Mihadhara (1), Vyumba vya Semina (3), Maabara (7), Karakana (1), Ofisi (28)	72%
		Babati-Manyara	Ukumbi wa Mihadhara (2), Maabara (1), Karakana (1), Mabweni (1), Ofisi (28)	58%
		Songea-Ruvuma	Ukumbi wa Mihadhara (2), Maabara (1), Maktaba (1), Mabweni (2), Ofisi (71)	54%

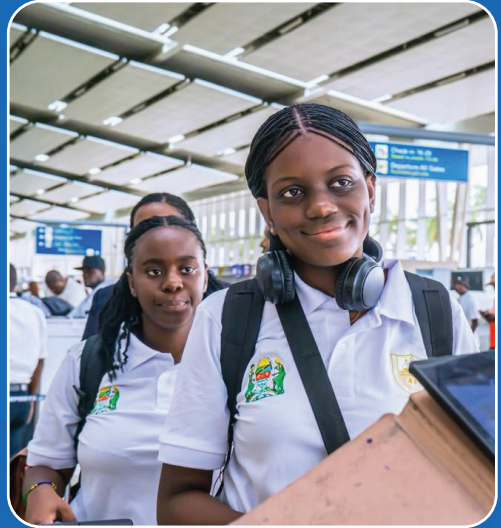
ELIMU KIDIJITALI

MAKTABA

ELIMU YA UFUNDI

SAMIA SCHOLARSHIP

MIUNDOMBINU

Mji wa Serikali, Mtumba - Mtaa wa Afya
S. L. P. 10, 40479 - Dodoma , Simu: +255 26 2160270
Barua Pepe: info@moe.go.tz,

Tovuti: www.moe.go.tz